

МВС УКРАЇНИ

**ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ДОВІДНИК
ПРАЦІВНИКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

м. Дніпро

2017

Рецензенти:

Доненко В.В., доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри загально-правових дисциплін ДДУВС;

Титаренко О.О., кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції, старший інспектор ППСПОП «Дніпро 1» ГУНП України в Дніпропетровській області, доцент начальник Департаменту освіти та науки МВС України, полковник поліції.

Авторський колектив: Мінка Т.П., О.Г. Комісаров, Гаркуша В.В., Репан М.І.

Довідник працівника Національної поліції : методичні рекомендації / [Колектив авторів]. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. – 133 с.

«Памятка працівнику Національної поліції» розроблена відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» та інших відомчих нормативно-правових актів і містить алгоритм дій наряду поліції під час несення служби в типових ситуаціях, пов'язаних з виявленням і припиненням адміністративних та кримінальних правопорушень.

Для працівників Національної поліції, курсантів ВНЗ МВС України.

ЗМІСТ

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	
1.1. Витяг із Закону України « Про Національну поліцію».....	7
1.1.1. Стаття 2. Завдання поліції.....	7
1.1.2. Стаття 17. Поліцейський.....	7
1.1.3. Стаття 18. Основні обов'язки поліцейського.....	7
1.1.4. Стаття 23. Основні повноваження поліції.....	8
1.1.5.. Стаття 29. Вимоги до поліцейського заходу.....	10
1.1.6. Стаття 31. Превентивні поліцейські заходи.....	10
1.1.7. Стаття 64. Присяга працівника поліції.....	10
1.2. Правила етичної поведінки працівників апарату Міністерства внутрішніх справ України, територіальних органів, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС (витяг).....	11
1.3. Положення про патрульну службу (витяг).....	13
Розділ 2. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ	
2.1. Права наряду поліції.....	15
2.2. Обов'язки наряду поліції.....	19
2.3. Заходи безпеки при виконанні службових обов'язків.....	19
Розділ 3. ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ЗАТРИМАННЯ	
3.1. Підстави затримання.....	20
3.2. Термін та момент затримання.....	23
3.3. Обов'язки поліцейського щодо повідомлення прав затриманому.....	23
Розділ 4. ПЕРШОЧЕРГОВІ ДІЇ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ НА МІСЦІ ПОДІЇ	
4.1. Дії наряду поліції при перевірці документів.....	24
4.2. Дії наряду поліції при опитуванні особи (заявника (потерпілого), свідка ін.).....	26
4.3. Дії наряду поліції при проведенні огляду особи та її особистих речей (поверхнева перевірка).....	26
4.4. Дії наряду поліції при доставленні до відділку поліції осіб, підозрюваних у вчиненні правопорушення.....	27
Розділ 5. АЛГОРИТМ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ У ТИПОВИХ СИТУАЦІЯХ	

5.1. Дії нарядів поліції по запобіганню кримінальним та адміністративним правопорушенням під час охорони публічного порядку і безпеки.....	29
5.2. Дії нарядів поліції по припиненню та розкриттю кримінальних правопорушень.....	29
5.3. Дії наряду поліції на місці події.....	30
5.4. Дії наряду поліції по забезпеченню охорони місця події.....	32
5.5. Дії наряду поліції при затриманні правопорушників.....	33
5.6. Дії патрульних при одержанні повідомлення про згвалтування.....	34
5.7. Дії поліцейського у випадку безпосереднього виявлення грабіжу або розбійного нападу.....	34
5.8. Дії поліцейських при затриманні озброєних злочинців.....	35
5.9. Охорона публічного порядку і забезпечення безпеки під час проведення спонтанних масових заходів та виявлення спонтанних масових заходів.....	37
5.10. Дії поліцейського при прибутті на побутові конфлікти.....	38
5.11. Дії поліцейського при виявленні зброї під час перевірки транспортних засобів.....	39
5.12. Дії поліцейського по забезпеченню безпеки дорожнього руху.....	40
5.13. Дії поліцейських при несенні служби на автомобілях і мотоциклах.....	41
5.14. Дії поліцейських при проведенні огляду місця можливого знаходження злочинців, які знаходяться в розшуку.....	42
5.15. Дії поліцейських при виявленні злочинів окремих видів.....	46
5.16. Дії поліцейських при роботі по контролю за безпекою дорожнього руху.....	48

Розділ 6. ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ НАРЯДОМ ПОЛІЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ

6.1. Витяг із Закону України « Про Національну поліцію».....	50
6.1.1. Стаття 42. Поліцейські заходи примусу.....	50
6.1.2. Стаття 43. Порядок застосування поліцейських заходів примусу.....	51
6.1.3. Стаття 44. Застосування фізичної сили.....	52
6.1.4. Стаття 45. Застосування спеціальних засобів.....	52
6.1.5. Стаття 46. Застосування вогнепальної зброї.....	55
6.1.6. Дії наряду поліції по застосуванню фізичної сили.....	57
6.1.7. Дії наряду поліції по застосуванню спеціальних засобів.....	58
6.1.8. Дії наряду поліції по застосуванню вогнепальної зброї.....	60

Розділ 7. ПОВНОВАЖЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

7.1. Порядок дій поліцейського на місці ДТП.....	62
--	----

7.2.	Огляд	місяця
ДТП.....		64
7.3.	Особливості опитування учасників та свідків ДТП.....	65
7.4.	Науково-практичний коментар до статей КУпАП, що передбачають адміністративну відповідальність у сфері безпеки дорожнього руху.....	67
7.4.1.	Стаття 122 КУпАП Перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигналрегулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху.....	67
7.4.2.	Стаття 130. Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.....	72
7.5.	Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», зафіксовані не в автоматичному режимі, затверджена Наказом МВС України 07.11.2015 № 1395.....	77
7.6.	Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції,затверджена Наказом МВС України та МОЗ України 09.11.2015 № 1452/735.....	98
7.7.	Порядок направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду, затверджений постановою КМУ 17.12.2008 № 1103 із змінами на 28.10.2015.....	103
7.8.	Порядок тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках, затверджений постановою КМУ від 17.12.2008 № 1102 із змінами на 28.10.2015.....	105
7.9.	Порядок тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення, затверджений постановою КМУ від 17.12.2008 № 1086 із змінами на 28.10.2015.....	108

Розділ 8. АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК І ГРОМАДСЬКУ БЕЗПЕКУ

8.1.	Стаття 173. Дрібне хуліганство.....	109
8.2.	Стаття 173-2. Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми.....	110
8.3.	Стаття 174. Стрільба з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи	

аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням встановленого порядку.....	111
8.4. Стаття 175-1. Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях....	113
8.5. Стаття 178. Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді.....	115
8.6. Стаття 185. Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця.....	116

Розділ 9. ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ (витяг із кримінального кодексу України).

9.1. Стаття 36. Необхідна оборона.....	116
9.2. Стаття 37. Уявна оборона.....	117
9.3. Стаття 38. Затримання особи, що вчинила злочин.....	117
9.4. Стаття 39. Крайня необхідність.....	118
9.5. Стаття 40. Фізичний або психічний примус.....	118
9.6. Стаття 41. Виконання наказу або розпорядження.....	118
9.7. Стаття 42. Діяння, пов'язане з ризиком.....	119

Розділ 10. ПРАВИЛА НАДАННЯ ПЕРШОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ.

10.1. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при раптовій зупинці серця.....	119
10.2. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при серцевому нападі.....	120
10.3. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на пошкодження хребта.....	121
10.4. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на травму голови (черепно-мозкова травма).....	121
10.5. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на пошкодження живота.....	123
10.6. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на травму грудної клітки.....	124
10.7. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при рані кінцівки, в тому числі ускладненій кровотечею.....	125
10.8. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при травматичній ампутації.....	126
10.9. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при позиційному стисканні м'яких тканин.....	126
10.10. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на шок.....	127

10.11	Порядок надання домедичної допомоги при наявності декількох постраждалих.....	127
10.12	Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на гостре отруєння невідомою речовиною.....	128
10.13.	Порядок надання психологічної підтримки постраждалим при надзвичайній ситуації.....	129
10.14.	Порядок надання домедичної допомоги постраждалим з опіками.....	129
10.15.	Порядок надання домедичної допомоги постраждалим з переохолодженням/відмороженням.....	130
10.16.	Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при утопленні.....	130
10.17.	Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при падінні з висоти.....	131
10.18.	Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при дорожньо-транспортних пригодах.....	132
10.19.	Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при ураженні.....	132
10.20.	Порядок надання домедичної допомоги постраждалим без свідомості.....	133

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Витяг із Закону України « Про Національну поліцію»

ЗАКОН УКРАЇНИ « ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ»

(витяг)

1.1.1. Стаття 2. Завдання поліції

1. Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

1.1.2 Стаття 17. Поліцейський

1. Поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції.

2. Поліцейський має службове посвідчення та спеціальний жетон. Зразки та порядок видання службових посвідчень та спеціальних жетонів затверджує Міністр внутрішніх справ України.

1.1.3 Стаття 18. Основні обов'язки поліцейського

1. Поліцейський зобов'язаний:

- 1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського;
- 2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва;
- 3) поважати і не порушувати прав і свобод людини;
- 4) надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я;
- 5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

б) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді.

2. Поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції.

3. Звертаючись до особи, або у разі звернення особи до поліцейського, поліцейський зобов'язаний назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук.

4. Додаткові обов'язки, пов'язані з проходженням поліцейським служби в поліції, можуть бути покладені на нього виключно законом.

1.1.4. Стаття 23. Основні повноваження поліції

1. Поліція відповідно до покладених на неї завдань:

1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень;

2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення;

3) вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення;

4) вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення;

5) здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

6) здійснює досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності;

7) розшукує осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом;

8) у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання;

9) доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення;

10) вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях;

11) регулює дорожній рух та здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

12) здійснює супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;

13) видає відповідно до закону дозволи на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видає та погоджує дозвільні документи у сфері безпеки дорожнього руху;

14) вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я;

15) вживає заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; встановлює особу за невпізнаним трупом;

16) забезпечує безпеку взятих під захист осіб на підставах та в порядку, визначених законом;

17) у межах своєї компетенції, визначеної законом, здійснює контроль за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вживає заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у виді позбавлення волі;

18) вживає заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї;

19) здійснює охорону об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законом та іншими нормативно-правовими актами, а також бере участь у здійсненні державної охорони;

20) здійснює на договірних засадах охорону фізичних осіб та об'єктів права приватної і комунальної власності;

21) здійснює контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ;

22) здійснює у визначеному законом порядку приймання, зберігання та знищення вилученої, добровільно зданої або знайденої вогнепальної, газової, холодної та іншої зброї, боєприпасів, набоїв, вибухових речовин та пристроїв, наркотичних засобів або психотропних речовин;

23) здійснює контроль у межах своєї компетенції, визначеної законом, за дотриманням вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіоактивного забруднення;

24) сприяє забезпеченню відповідно до закону правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх оголошення на всій території України або в окремій місцевості;

25) виконує в межах компетенції запити органів правопорядку (правоохоронних органів) інших держав або міжнародних організацій поліції відповідно до закону та міжнародних договорів України;

26) здійснює оперативно-розшукову діяльність відповідно до закону.

1.1. 5. Стаття 29. Вимоги до поліцейського заходу

1. Поліцейський захід - це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

2. Поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції. Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.

3. Обраний поліцейський захід є законним, якщо він визначений законом. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України.

4. Обраний поліцейський захід є необхідним, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

5. Застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

6. Обраний поліцейський захід є ефективним, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

7. Поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

1.1.6 Стаття 31. Превентивні поліцейські заходи

1. Поліція може застосовувати такі превентивні заходи:

- 1) перевірка документів особи;
- 2) опитування особи;
- 3) поверхнева перевірка і огляд;
- 4) зупинення транспортного засобу;
- 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території;

6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю;

7) проникнення до житла чи іншого володіння особи;

8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ;

9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;

10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб;

11) поліцейське піклування.

2. Під час проведення превентивних поліцейських заходів поліція зобов'язана повідомити особі про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

1.1.7 Стаття 64. Присяга працівника поліції

Я, _____
(прізвище, ім'я та по батькові),

усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю вірно служити Українському народові, дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати та охороняти права і свободи людини, честь держави, з гідністю нести високе звання поліцейського та сумлінно виконувати свої службові обов'язки".

(підпис)

«__»_____

1.2.ПРАВИЛА

ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПРАЦІВНИКІВ АПАРАТУ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ, ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ, ЗАКЛАДІВ, УСТАНОВ І ПІДПРИЄМСТВ, ЩО НАЛЕЖАТЬ ДО СФЕРИ УПРАВЛІННЯ МВС

(витяг з Наказу МВС №326 від 28.04.2016р.)

2. Ці Правила як зібрання основних професійно-етичних норм визначають для працівників МВС принципи етики, якими є:

служіння державі і суспільству;

гідна поведінка;

добросовісність;

лояльність;

політична нейтральність;

прозорість і підзвітність;
сумлінність.

II. Визначення принципів етики працівників МВС

1. Служіння державі і суспільству:

чесне служіння і вірність державі;
забезпечення державних інтересів під час виконання завдань та функцій держави;

сприяння реалізації прав і законних інтересів громадян та суб'єктів господарювання;

формування позитивного іміджу держави, в тому числі шляхом зміни філософії відношення до бізнесу, де працівники МВС є осередком безпеки та гарантами недоторканності для законослухняних підприємців при веденні ними господарської діяльності.

2. Гідна поведінка:

повага до гідності інших осіб;
ввічливість та дотримання високої культури спілкування;
доброзичливість і запобігання виникненню конфліктів у стосунках з громадянами;

недопущення, у тому числі поза роботою, дій і вчинків, які можуть зашкодити роботі чи негативно вплинути на репутацію працівників МВС.

3. Доброчесність:

спрямованість дій на захист публічних інтересів, пріоритет загального блага громадян над особистими, приватними або корпоративними інтересами;

неприпустимість використання державного майна в особистих цілях;
недопущення конфлікту між публічними й особистими інтересами;
нерозголошення та невикористання інформації, що стала відома у зв'язку з виконанням працівниками МВС своїх обов'язків, у тому числі після припинення своєї діяльності (крім випадків, установлених законом);

недопущення надання будь-яких переваг і виявлення прихильності до окремих фізичних та юридичних осіб, політичних партій, громадських і релігійних організацій.

4. Лояльність:

добросовісність щодо виконання рішень Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України та державних органів, в яких працюють працівники МВС, незалежно від своїх власних переконань і політичних поглядів;

утримання від будь-яких проявів публічної критики діяльності державних органів, їх посадових осіб;

коректне ставлення до керівників і співробітників державного органу під час виконання працівниками МВС своїх обов'язків.

5. Політична нейтральність:

недопущення впливу політичних інтересів на дії та рішення працівників МВС;

відмова від публічної демонстрації політичних поглядів і симпатій;
дотримання вимог стосовно обмежень щодо політичної діяльності,
встановлених законом стосовно окремих категорій працівників МВС;
уникнення використання символіки політичних партій під час виконання
працівниками МВС своїх обов'язків;
забезпечення прозорості у відносинах з особами, що виконують
політичні функції.

6. Прозорість і підзвітність:

відкритість та доступність інформації про діяльність працівників МВС,
крім випадків, визначених [Конституцією](#) та законами України.

7. Сумлінність:

добросовісне, чесне та професійне виконання працівниками МВС своїх
обов'язків, виявлення ініціативи і творчих здібностей;

постійне підвищення рівня своєї професійної компетентності та
удосконалення організації своєї діяльності;

недопущення ухилення від прийняття рішень та відповідальність за свої
дії та рішення.

1.3. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПАТРУЛЬНУ СЛУЖБУ МВС

(витяг з Наказу МВС №796 від 02.07.2015р.)

1. Патрульна служба відповідно до покладених на неї завдань здійснює:

1) цілодобове патрулювання території обслуговування з метою
забезпечення належної охорони громадського порядку, громадської безпеки
та контролю за дотриманням правил дорожнього руху, забезпечення його
безпеки. У разі необхідності здійснює регулювання дорожнього руху;

2) перше реагування на повідомлення про правопорушення, надання
невідкладної допомоги; своєчасне реагування на повідомлення про вчинення
правопорушень, а також з метою надання допомоги громадянам. Надає
невідкладну допомогу потерпілим від нещасних випадків, правопорушень,
аварій, пожеж та інших надзвичайних ситуацій до прибуття на місце
компетентних служб;

3) самостійне виявлення правопорушень:

під час патрулювання та в інших випадках, передбачених
законодавством, звертає увагу на правопорушення з метою їх запобігання,
припинення, документування і притягнення до відповідальності;

4) припинення правопорушень:

припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення,
застосовуючи для цього передбачені законодавством права і повноваження;

у випадках та в спосіб, передбачені законодавством, розглядає справи
про адміністративні правопорушення і застосовує заходи адміністративного
впливу до правопорушників;

5) затримання правопорушників та доставлення їх до підрозділів органів внутрішніх справ.

У випадках, визначених законодавством, здійснює затримання особи та її доставлення, а також застосовує інші заходи забезпечення провадження відповідно до законодавства;

6) охорону місця події.

З метою забезпечення подальшого розслідування вживає заходів щодо охорони та збереження місця події в первинному, незміненому стані до прибуття уповноважених осіб, зокрема слідчих оперативних груп;

7) співпрацю з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ.

З метою виявлення, припинення та попередження кримінальних, адміністративних правопорушень, забезпечення комплексного підходу в забезпеченні законності та правопорядку, налагоджує та здійснює співпрацю з іншими структурними підрозділами органів внутрішніх справ;

8) спілкування і співпрацю із суспільством:

реалізуючи підхід "міліція та громада", постійно співпрацює з населенням та громадськими організаціями з метою підвищення рівня громадської безпеки, запобігання вчиненню правопорушень та встановлення довірливих відносин між міліцією та населенням;

9) виконання інших повноважень, передбачених нормативно-правовими актами МВС.

У випадках та в межах, передбачених нормативно-правовими актами МВС, виконує інші функції, спрямовані на реалізацію своїх завдань.

2. Покладення на патрульну службу обов'язків, що не належать до її компетенції, не допускається, якщо інше не передбачено законодавством.

Розділ 2. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ

2.1. Права наряду поліції

Наряди поліції забезпечують належний публічний порядок і безпеку на своїх маршрутах і постах відповідно до чинних законів і встановлених правил поведінки. Вони повинні підтримувати нормальну обстановку і порядок на вулицях, площах, в парках, на транспортних магістралях, в аеропортах та в інших громадських місцях, вживаючи при цьому своєчасних заходів щодо виявлення, запобігання й припинення порушень громадського порядку.

ПОЛІЦЕЙСЬКОМУ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПОКЛАДЕНИХ НА НЬОГО ОБОВ'ЯЗКІВ НАДАЄТЬСЯ ПРАВО:

1. вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, **припинення правопорушень** та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень поліції, на місці попереджати осіб, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати передбачені Законом України «Про Національну поліцію» поліцейські заходи (*ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»*).

2. вимагати в особи пред'явлення нею документів, що посвідчують особу, та/або документів, що підтверджують відповідне право особи, у таких випадках (*ст.32 Закону України «Про Національну поліцію»*):

1) якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка перебуває в розшуку, або безвісно зниклої особи;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що особа вчинила або має намір вчинити правопорушення;

3) якщо особа перебуває на території чи об'єкті із спеціальним режимом або в місці здійснення спеціального поліцейського контролю;

4) якщо в особи є зброя, боєприпаси, наркотичні засоби та інші речі, обіг яких обмежений або заборонений, або для зберігання, використання чи перевезення яких потрібен дозвіл, якщо встановити такі права іншим чином неможливо;

5) якщо особа перебуває в місці вчинення правопорушення або дорожньо-транспортної пригоди, іншої надзвичайної події;

6) якщо зовнішні ознаки особи чи транспортного засобу або дії особи дають достатні підстави вважати, що особа причетна до вчинення правопорушення, транспортний засіб може бути знаряддям чи об'єктом вчинення правопорушення.

3. опитувати особу (*ст. 33 Закону України «Про Національну поліцію»*), якщо існує достатньо підстав вважати, що вона володіє інформацією, необхідною для виконання поліцейських повноважень. Для опитування поліцейський може запросити особу до поліцейського приміщення. При цьому слід помятати, що надання особою інформації є добровільним. Особа може відмовитися від надання інформації;

3. проводити поверхневу перевірку особи (*ч.1-3 ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»*), у випадках, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб. При цьому слід пам'ятати, що поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статі. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу.;

4. проводити поверхневу перевірку речі або транспортного засобу у випадках: *(ч.1-3 ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію»);*

1) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб;

2) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб;

3) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку.

Поверхнева перевірка речі або транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду речі та/або транспортного засобу або візуального огляду салону та багажника транспортного засобу

6. зупиняти транспортний засіб у випадках, обов'язково поінформувавши водія про конкретну причину зупинення транспортного засобу, у випадках *(ст.35 Закону України «Про Національну поліцію»):*

1) якщо водій порушив Правила дорожнього руху;

2) якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу;

3) якщо є інформація, що свідчить про причетність водія або пасажирів транспортного засобу до вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, або якщо є інформація, що свідчить про те, що транспортний засіб чи вантаж можуть бути об'єктом чи знаряддям учинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення;

4) якщо транспортний засіб перебуває в розшуку;

5) якщо необхідно здійснити опитування водія чи пасажирів про обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, кримінального чи адміністративного правопорушення, свідками якого вони є або могли бути;

6) якщо необхідно залучити водія транспортного засобу до надання допомоги іншим учасникам дорожнього руху або поліцейським або як свідка під час оформлення протоколів про адміністративні правопорушення чи матеріалів дорожньо-транспортних пригод;

7) якщо уповноважений орган державної влади прийняв рішення про обмеження чи заборону руху;

8) якщо спосіб закріплення вантажу на транспортному засобі створює небезпеку для інших учасників дорожнього руху;

9) порушення порядку визначення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

7. затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України (ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію», КУпАП (ст. ст. 260 – 263 КУпАП) та КПК України (ст.ст. 207-208 КПК));

8. тимчасово обмежувати фактичне володіння річчю або пересування транспортного засобу (ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію», КУпАП (ст. ст. 260 – 263 КУпАП) та КПК України (ст.ст. 207-208 КПК)) для запобігання небезпеці, якщо є достатні підстави вважати, що річ або транспортний засіб можуть бути використані особою з метою посягання на своє життя і здоров'я або на життя чи здоров'я іншої людини, або пошкодження чужої речі. На вимогу особи поліцейський зобов'язаний повідомити про причини застосування ним відповідних заходів.

Обмеження фактичного володіння річчю здійснюється шляхом вилучення речі в її фактичного володільця, обмеження її перенесення або перевезення.

9. Згідно зі ст. 38 Закону України «Про Національну поліцію» проникати до житла чи іншого володіння особи без вмотивованого рішення суду лише в невідкладних випадках (ст. 38 Закону України «Про Національну поліцію») :

- 1) рятуванням життя людей та цінного майна під час надзвичайних ситуацій;
- 2) безпосереднім переслідуванням осіб, підозрюваних у вчиненні злочину;
- 3) припиненням злочину, що загрожує життю осіб, які знаходяться в житлі або іншому володінні.

10. здійснювати поліцейське піклування щодо осіб (ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію»):

- 1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;
- 2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;
- 3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;
- 4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

11. вимагати від особи (осіб) залишити визначене місце або обмежити доступ на визначену територію (ст. 36 Закону України «Про Національну поліцію») на певний строк або заборонити чи обмежити особам

доступ до визначеної території або об'єктів, обмежити рух транспорту чи пішоходів на певних ділянках, у випадках, якщо це необхідно для забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони життя і здоров'я людей, для збереження та фіксації слідів правопорушення, а також під час аварій, інших надзвичайних подій.

12. перевіряти дотримання вимог дозвільної системи, в порядку визначеному МВС України (ст. 39 Закону України «Про Національну поліцію»);

13. використовувати технічні засоби та технічні прилади відповідно до законодавства (ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію») у випадках:

- 1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб;
- 2) забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

14. застосовувати такі заходи примусу (ст. 42-46 Закону України «Про Національну поліцію»):

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.

2.2. Обов'язки наряду поліції

***ПРИ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ НАРЯД ПОЛІЦІЇ
ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ:***

- поважати і не порушувати права та свободи людини і громадянина;
- обмежувати права і свободи людини лише в спосіб та у випадках, що встановлені законом;
- виконувати свої завдання у точній відповідності з законами;
- поважати гідність особи і ставитись до неї гуманно, захищати права людини незалежно від її соціального походження, расової та національної належності, громадянства, ставлення до релігії, статі, політичних та інших переконань;
- звертаючись до людини, привітатися, прикласти праву руку до головного убору, назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, при цьому не випускати його з рук;

- попередити водіїв транспортних засобів про небезпеку, що виникла на шляху їх руху, та вжити заходів для їх усунення;
- у разі отримання інформації про можливе вчинення правопорушення негайно інформувати безпосереднього керівника, чергового і вжити всіх передбачених законом заходів для його запобігання;
- надавати допомогу особам, які постраждали від правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їх життя та здоров'я;
- бути дисциплінованими, пильними і чесними при виконанні службових обов'язків, діяти рішуче й наполегливо, стійко переносити всі труднощі, пов'язані з службою, не шкодуючи своїх сил для виконання службових обов'язків;

2.3. Заходи безпеки при виконанні службових обов'язків

ПРИ ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ:

При несенні служби (при обході дільниці, на маршруті патрулювання, на посту) необхідно:

- бути максимально зібраним. Неприпустимо, щоб несення служби на добре відомому посту чи маршруті перетворилось у звичну рутинну дію, що викликає притуплення пильності й породжує хибне почуття безпеки. У такому разі загроза життю та здоров'ю працівника поліції суттєво зростає;
- постійно підтримувати радіозв'язок з черговим, регулярно повідомляти про своє місцезнаходження та обстановку на маршруті;
- бути особливо уважним у сутінках та вночі, частіше оглядатись, помітивши наближення людини ззаду, зупинитися і повернутися до неї лицем або йти назустріч;
- підстрахувати кожну свою дію найкраще за допомогою напарника, зберігати безпечну дистанцію між собою і правопорушником. Ніколи не повертатись до підозрілої особи спиною, не нахилитись поруч з нею, не дозволяти оточувати себе сторонніми громадянами;
- зброю, якщо дозволяє ситуація, тримати готовою до негайного застосування для відбиття можливого нападу, однак так, щоб її не змогли у вас відібрати або вибити з рук;
- під час звернення працівника поліції до правопорушника необхідно враховувати можливість застосування сили з його боку або те, що можуть втрутитися особи, які, на перший погляд, не причетні до правопорушення;
- розпочинати розмову з правопорушником ввічливо, але впевнено і наполегливо, не дозволяти втягувати себе в тривалу дискусію, слідкувати за реакцією на свої дії присутніх при цьому громадян, не

дозволяти їм відволікати вас від справи. Якщо під час перевірки ведуться радіопереговори, вжити заходів, щоб присутні при цьому правопорушники та інші сторонні особи не могли зрозуміти, про що йде мова, використати умовний код;

- під час бесіди з правопорушником у денний час вибирати таку позицію, у якій світло спрямоване в очі правопорушнику, а в нічний час бажано, щоб правопорушник знаходився на освітленому місці, а працівник поліції - у темряві.

Розділ 3. ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ЗАТРИМАННЯ

3.1. Підстави затримання

У відповідності до ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про Національну поліцію», поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки, визначені Конституцією України, Кримінально-процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення. У постанові про адміністративне затримання поліцейський повинен вказати місце, дату і точний час, підстави затримання, вказати чи надходили клопотання, заяви, скарги особи, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень. Відлік часу утримання затриманої фізичної особи рахується з моменту її фактичного затримання. Протокол підписується поліцейським і особою.

Законодавство передбачає два види затримання особи (адміністративне та кримінально-процесуальне затримання), які підстави та порядок здійснення яких регулюються Кодексом України про адміністративні правопорушення (ст. ст. 260 – 263 КУпАП) та Кримінально – процесуальним кодексом України (ст.ст. 207-208 КПК).

Наряд поліції має право затримувати і доставляти до відділку поліції осіб які вчинили адміністративні правопорушення, а також підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, за наявності однієї з таких підстав:

1) особу, яка вчинила адміністративне правопорушення з метою його припинення, коли вичерпано інші заходи впливу, а також з метою встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення;

2) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

3) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;

4) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України;

5) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення;

6) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні.

Згідно з наданими законодавством повноваженнями наряд поліції має право затримувати і доставляти до приміщення поліції:

1. осіб, яких вони запідозрили у вчиненні кримінального правопорушення або замаху на його вчинення, якщо для цього є достатні підстави (очевидець, у тому числі і потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин), а також безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні;

2. осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, для складання протоколу або розгляду справи за суттю, якщо ці питання не можуть бути вирішені на місці;

3. неповнолітніх віком до 16 років, які залишилися без опікування;

4. неповнолітніх, які вчинили суспільно небезпечні діяння і не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність;

5. військовослужбовців, які вчинили діяння, що підпадають під ознаки кримінального або адміністративного правопорушення;

6. осіб, які мають ознаки вираженого психічного розладу і створюють у зв'язку з цим реальну небезпеку для себе і оточуючих.

Варто помятати, що наряд поліції має право здійснювати адміністративне затримання до особи яка вчинила адміністративне правопорушення, за умови, що останнє кваліфіковане працівником поліції (ст. 262 КУпАП) як:

- дрібне хуліганство (ст. 173 КУпАП);
- насильство в сім'ї (ст. 173-2 КУпАП);
- порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій (ст. 185-1, ст. 185-2 КУпАП);
- поширювання неправдивих чуток (ст. 173-1 КУпАП);
- вчинення злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх (ст. 185 КУпАП);

- публічні заклики до невиконання вимог поліцейського (ст. 185-7 КУпАП);
- прояв неповаги до суду (ст. 185-3 КУпАП);
- вчинення незаконного доступу до інформації в автоматизованих системах (ст. 212-6);
- порушення правил про валютні операції (ст. ст.162–162-2 КУпАП);
- порушення правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин (ст. 44, ст. 106-2 КУпАП);
- незаконний продаж товарів або інших предметів (наприклад, ст. 164-5, ст. 204-3 КУпАП);
- торгівля з рук у невстановлених місцях (ст. 160 КУпАП);
- розпивання спиртних напоїв у громадських місцях чи появі у громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль (ст. 172-20 КУпАП);
- зайняття проституцією (ст. 181-1 КУпАП);
- порушення правил дорожнього руху (всі статті гл. 10 «Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку» КУпАП);
- порушення правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів та інших порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу (ст. 85 КУпАП);
- порушення правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України (ст. 204-1 КУпАП);
- інші види адміністративних правопорушень протоколи за вчинення яких відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 255 КУпАП мають право складати уповноважені посадові особи Національної поліції, за умови, що складення протоколу є обов'язковим, однак його неможливо скласти на місці.

3.2. Термін та момент затримання

Затримання може тривати не більш як три години. Особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

3.3. Обов'язки поліцейського щодо повідомлення прав затриманому

Наряд поліції, що здійснив затримання особи, повинен негайно повідомити особі, зрозумілою для неї мовою:

1. підстави затримання та у вчиненні якого адміністративного чи кримінального правопорушення затримана особа підозрюється,

2. роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти себе, вимагати перевірку обґрунтованості затримання, заявляти клопотання;

3. негайно повідомити родичів затриманого, а на прохання особи, яка затримана, також власника відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган;

4. проінформувати центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, для забезпечення затриманій особі права на захист та отримати відповідний реєстраційний номер повідомлення від регіонального центру.

Після фактичного затримання наряд поліції за допомогою телефонного, факсимільного зв'язку на єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги (0-800-213103) повідомляє про:

- прізвище, ім'я, по батькові та дата народження затриманої особи (якщо вони відомі). У разі відмови правопорушника надати відомості про себе патрульному поліцейському, останній все одно повинен повідомити про факт затримання, а після з'ясування анкетних даних правопорушника – надати цю інформацію до регіонального центру. Відсутність таких відомостей про правопорушника або відмова правопорушника їх надати не можуть бути підставами для відмови у розгляді повідомлення про затримання особи, реєстрації такого повідомлення чи наданні безоплатної вторинної правової допомоги;

- час та підстави для затримання особи.

- точну адресу місця для конфіденційного побачення адвоката із затриманою особою (як правило це місце знаходження (юридична адреса) територіального відділу або відділення поліції до якого буде доставлено затриману особу);

- прізвище, ім'я, по батькові та найменування посади особи, яка передала повідомлення, її номер телефону.

Єдиним загальнодержавним телефонним номером для інформування регіональних центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про факт адміністративного чи кримінально-процесуального затримання особи та виклику адвоката є 0-800-213103.

РОЗДІЛ 4. ПЕРШОЧЕРГОВІ ДІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО НА МІСЦІ ПОДІЇ

4.1. Дії поліцейського при перевірці документів.

При перевірці документів у особи поліцейський:

а) зобов'язаний привітатися з громадянином, після чого приклавши руку до головного убору, назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на вимогу громадянина службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією. При цьому поліцейський повинен утримувати посвідчення в своїх руках;

б) **звертатися** до громадянина з повагою на «Ви», свої вимоги і зауваження викладати в переконливій формі;

в) при перевірці документів **необхідно поводитися з ними акуратно**, не слинити пальці, не загинати сторінок, не робити ніяких поміток на сторінках документу. Такі некомпетентні дії можуть призвести до ескалації конфлікту. Якщо на вулиці опади, перевірку треба проводити, вживши заходів, які не зіпсують інформацію, яка міститься в документах (зайти під накриття, користуватись парасоллю тощо)

г) поліцейський **повинен звертати увагу** на правильність заповнення відповідних реквізитів документу. Під час перевірки паспорту необхідно звернути увагу на відповідність наявної в документі фотокартки особи громадянина, правильність заповнення усіх реквізитів, на цілісність захисної сітки документа, строк його дії, наявність відмітки про реєстрацію місця проживання (перебування) громадянина.

д) в ході перевірки поліцейський **може ставити власнику документа контрольні питання**, звіряючи відповіді з даними документа, що підтверджує його особу. Якщо відповіді не вірні або виявлені підробки, правопорушнику пропонується продовжити перевірку у відділі (відділенні) поліції, а також надати пояснення щодо виявлених фактів;

Перевірку доцільно проводити на деякій відстані від сторонніх громадян. У разі, якщо під час передачі документів особа випустила їх з рук і вони впали на землю, поліцейський повинен запропонувати громадянину підняти їх і передати йому. При цьому сам поліцейський повинен відступити крок назад і прийняти застережні заходи від можливої атаки з боку громадянина.

Особи, які мають документи з явними ознаками підробки або неправомірно володіють ними, доставляються у поліцейське відділення.

При перевірці документів у громадських місцях необхідно:

- завжди допускати, що перед вами стоїть правопорушник, наміри якого невідомі, отже не виключена з його боку агресивність, наявність зброї або спеціальних засобів;

- стояти від особи, яку перевіряєте, у напівоберта справа на відстані 2-3 кроків і спостерігати за її діями;

- не стояти надто близько до особи, яку перевіряєте, бо це обмежить вашу рухливість і надасть можливість правопорушнику несподівано напасти на вас;

- слідкувати, як особа шукає документи. Можливо, замість документів будуть вийняті засоби нападу;

- документи для перевірки подаються у розгорнутому вигляді, їх не слід брати рукою, якою Ви, як правило, дістаєте зброю;

- слідкувати за діями підозрюваного, чергуючи переведення погляду з документів на людину. Інші працівники повинні бути готовими до надання допомоги у випадку фізичного або збройного опору, зайнявши позиції збоку від підозрюваного, спостерігаючи за його поведінкою, припиняти його

спроби позбавитись від речових доказів, одночасно спостерігаючи за оточуючими, серед яких можуть бути співники підозрюваного;

- перевірку проводьте на відстані від сторонніх громадян, а за можливості у службовому приміщенні;

- не залишайте сторонніх осіб у себе за спиною, у тому числі заявників і потерпілих;

- не вступаєте в суперечку і не доводьте свою правоту особі, яка знаходиться у нетверезому стані, не погрожуйте покаранням, яке не передбачене законом. Це призводить до втягування в суперечку сторонніх осіб, погіршує умови для вжиття чітких і невідкладних заходів.

Типові першочергові дії працівників поліції при виявленні зброї під час перевірки документів у громадян:

- якщо обставини, що склалися, не дозволяють провести затримання злочинця, або затримання може загрожувати безпеці оточуючих громадян, зробити вигляд, що Ви не помітили зброю;

- відпустивши підозрілу особу, необхідно організувати спостереження за нею;

- негайно доповісти черговому про обставини події, прикмети підозрюваної особи та діяти за його вказівками;

- якщо злочинець помітив, що працівник поліції при перевірці документів виявив зброю, то один із працівників поліції вступає зі злочинцем у переговори, намагаючись заспокоїти його, переконати в недоцільності застосування зброї, та відвести злочинця до більш безпечного місця, де б не постраждали громадяни, при цьому уважно стежити за його діями, щоб у випадках застосування зброї вдатися до заходів особистої безпеки. Інший працівник поліції в цей час доповідає про дану подію черговому, отримує від нього вказівки та обмежує доступ громадян до небезпечного місця.

4.2. Поліцейського при опитуванні особи (заявника (потерпілого), свідка ін.).

На місці події поліцейський повинен з'ясувати у заявника (потерпілого):

- а) яка подія (правопорушення), де і в який час відбулася;

- б) чи є потерпілі, їх чисельність, в якому вони стані, чи надана їм медична допомога. Якщо заявником є сам потерпілий, то в нього необхідно довідатись, чи не потрібна йому медична допомога, і вжити заходів для її надання (допомогти зупинити автомашину, вказати адресу лікувального закладу і т. п.);

- в) чи відомі правопорушники, їх кількість і прикмети, звідки прибули, де знаходяться. Якщо вони зникли, то в якому напрямку і на чому (вид транспорту), якими знаряддями і засобами вони користувались при вчиненні кримінального правопорушення, послідовність їх злочинних дій, які сліди залишили на місці події, що викрали, прикмети викраденого;

- г) хто є очевидцем (свідком) події (правопорушення);
- д) звідки заявнику стало відомо про подію (бачив особисто, чув від інших осіб і т. п.);
- е) інші питання, які залежно від характеру події можуть мати значення для швидкого припинення злочинних дій, правильної організації розшуку підозрюваного по гарячих слідах і охорони місця події.

Одержані відомості про правопорушення і дані про самого заявника (прізвище, ім'я, по батькові, адреса місця проживання або роботи, номери домашнього та службового телефонів) **записати в службову книжку, доповісти оператору служби «102» та в чергову частину територіального відділку поліції і діяти за вказівкою чергового.** Якщо відомості про правопорушення одержані від чергового записати їх в службову книжку і негайно вирушити на місце події.

4.3. Дії наряду поліції при проведенні огляду особи та її особистих речей (поверхнева перевірка)

Відповідно до ч.2 ст.34 Закону України «Про Національну поліцію» **поліцейський для здійснення поверхневої перевірки особи може зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб.**

У відповідності до ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію», **наряд поліції проводить поверхневу перевірку з метою візуального огляду особи та її особистих речей таким чином:**

а) у відповідності до ч. 3 ст. 18 ЗУ «Про Національну поліцію», звертаючись до особи, особа, що буде проводити поверхневу перевірку, зобов'язана назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на вимогу особи службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією. При цьому поліцейський повинен утримувати посвідчення в своїх руках;

б) назвати мету і причину проведення поверхневої перевірки;

в) запропонувати особі самостійно показати свої особисті речі. При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких слідів правопорушення поліцейський повинен забезпечити їх схоронність та огляд відповідно до вимог ст. 237 КПКУ.

г) застосовуючи поверхневу перевірку, як превентивний поліцейський захід, наряд поліції наблизившись до особи, використовуючи один із способів огляду (стоячи, руки за спиною; стоячи, руки за головою тощо) проведячи по поверхні вбрання особи рукою, здійснює поверхневу перевірку. Слід звернути увагу, що перед наближенням до особи слід звернути увагу на положення ніг особи. Вони повинні бути розведені в сторони так, щоб особа стала одного росту з поліцейським (позиція враження).

д) поверхнева перевірка речі або транспортного засобу здійснюється шляхом візуального огляду речі та/або транспортного засобу або візуального

огляду салону та багажника транспортного засобу. Поліцейський при здійсненні поверхневої перевірки має право вимагати відкрити кришку багажника та/або двері салону.

Поверхнева перевірка проводиться такими способами:

- 1) візуальним оглядом особи;
- 2) проведенням по поверхні вбрання особи рукою;
- 3) спеціальним приладом або засобом;
- 4) візуальним оглядом речі або транспортного засобу.

4.4. Дії наряду поліції при доставлені до відділку поліції осіб, підозрюваних у вчиненні правопорушення.

Доставлення до відділку поліції особи, підозрюваної у вчиненні кримінального або адміністративного правопорушення, здійснюється пішим порядком і на транспорті. При цьому:

а) **одягти кайданки.** Вони повинні бути одягнуті за спиною на зап'ястя рук долоні назовні. При цьому потрібно провести поверхневу перевірку особи;

б) **доставляння здійснюється, як правило, двома і більше працівниками** поліції або за допомогою членів громадських формувань чи громадян;

в) **необхідно постійно стежити** за діями затриманого;

г) **передбачати заходи** на випадок спроби з боку співучасників підозрюваного створити умови для втечі або звільнення останнього;

д) **не допускати**, щоб доставлений викинув або передав іншим особам речі, документи, що можуть бути речовими доказами, або прийняв від співучасників зброю або інші предмети, які можуть бути використані як знаряддя нападу.

При доставлені до відділку поліції осіб, підозрюваних у вчиненні правопорушення працівники наряду поліції повинні дотримуватись наступного порядку:

Дії працівника поліції який веде затриманого. (це може бути як старший наряду, так і працівники які йому підпорядковуються в наряді). **Особа, яка веде затриманого, повинна йти поруч із затриманим і вести його, а інші поліцейські, повинні, йдучи у двох-трьох кроках позаду, спостерігати за діями підозрюваного і оточуючих громадян.**

При доставлені підозрюваного пішим порядком одним патрульним:

а) **одягти кайданки.** Вони повинні бути одягнуті за спиною на зап'ястя рук долоні назовні. При цьому потрібно провести поверхневу перевірку особи;

б) **прямувати позаду особи**, яка затримується, або поруч з ним;

в) заборонено заходити наперед або нахилитися поруч із затриманим, допускати появу сторонніх осіб у безпосередній близькості від нього;

г) у разі наближення кого-небудь ззаду зупинитися разом з підозрюваним, пропустити перехожого вперед;

При доставленні особи транспортом:

а) **Одягти кайданки.** Вони повинні бути одягнуті за спиною на зап'ястя рук долоні назовні. При цьому потрібно провести поверхневу перевірку особи;

б) Посадку до службового автомобіля здійснюємо ззаду автомобіля з правого боку таким чином щоб не завдати шкоди затриманому. Для цього подаємо команду затриманому: «Ліву ногу в машину!». Контролюючи голову затриманого, посадити його лівим боком в автомобіль. Другий патрульний сідає з лівого боку, приймає затриманого з використанням больового прийому. Потім зафіксувати його паском безпеки.

в) не допускати з боку затриманого дій, які могли б викликати псування матеріальної частини автомашини або створити умови для нападу на поліцейських;

г) стежити, щоб особа, яку затримують, не змогла впасти або умисно вистрибнути з автомашини під час руху;

д) після виводу затриманого з автомашини оглянути салон кузова (коляску мотоцикла) з метою виявлення предметів, залишених ним, які можуть бути речовими доказами у справі;

д) заборонено використовувати для доставляння осіб громадський транспорт (трамвай, тролейбус, автобус, метро і т. д.), автомашини спеціального призначення (швидкої допомоги, пожежні, інкасаторські і т. п.), а також транспорт, що належить дипломатичним та консульським представництвам;

Висадка затриманого зі службового автомобіля здійснюється у зворотному порядку.

РОЗДІЛ 5. АЛГОРИТМ ДІЙ НАРЯДУ ПОЛІЦІЇ В ТИПОВИХ СИТУАЦІЯХ:

5.1. Дії нарядів поліції по запобіганню кримінальним та адміністративним правопорушенням під час охорони публічного порядку і безпеки.

З метою запобігання вчиненню адміністративних і кримінальних правопорушень наряди поліції при здійсненні заходів з охорони публічного порядку та безпеки зобов'язані:

а) виявляти причини й умови, які сприяють вчиненню кримінальних і адміністративних правопорушень, в межах своєї компетенції вживати заходів до їх усунення, брати участь у правовому вихованні населення;

б) проводити профілактичну роботу серед осіб, схильних до вчинення кримінальних правопорушень;

в) забезпечувати спостереження за місцями найбільш вірогідного вчинення кримінальних правопорушень, можливої появи і переховування злочинців, а також проживання осіб умовно засуджених і умовно звільнених з місць позбавлення волі;

г) своєчасно застерігати громадян від вчинення протиправних дій, роз'яснювати їм неприпустимість антигромадської поведінки і відповідальність за це, звертати увагу на осіб, які, зважаючи на поведінку, можуть вчинити кримінальні або адміністративні правопорушення.

5.2. Дії нарядів поліції по припиненню та розкриттю кримінальних правопорушень.

З метою припинення і розкриття кримінальних правопорушень наряд поліції зобов'язаний:

а) при зверненні громадян з заявами і повідомленнями про підготовку до вчинення або про вчинення кримінального правопорушення встановити і записати прізвище, ім'я та по батькові заявників, їх адреси, час надходження повідомлення, конкретне місце вчинення кримінального правопорушення, ким і проти кого воно вчинене або готується та інші дані, що мають значення для розкриття кримінального правопорушення;

б) при одержанні повідомлень про підготовку до вчинення або про вчинення кримінального правопорушення **терміново проінформувати оператора служби «102» та доповісти в чергову частину Соборного відділення поліції Дніпровського відділу поліції ГУНП в Дніпропетровській області;**

в) прибути до місця події, вжити заходів щодо виявлення і затримання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, надати допомогу потерпілим, встановити свідків (очевидців) і до прибуття слідчо-оперативної групи забезпечити охорону місця пригоди, недоторканість обстановки, слідів, знарядь кримінального правопорушення та інших речових доказів;

г) при виявленні в районі маршруту (поста) слідів або предметів, які можуть бути доказом вчинення кримінального правопорушення, вжити заходів для їх зберігання і **доповісти про це чергову частину Соборного відділення поліції Дніпровського відділу поліції ГУНП в Дніпропетровській області;**

д) при одержанні інформації про злочинців, які перебувають в розшуку, і тих, що пропали безвісти, та прикмети осіб, які розшукуються, виявляти їх шляхом особистого пошуку в районі маршруту патрулювання (поста), при цьому звертати особливу увагу на місце масового скупчення громадян;

е) з прибуттям на місце події слідчо-оперативної групи діяти відповідно до вказівок її керівника;

5.3. Дії наряду поліції на місці події.

З метою вжиття невідкладних заходів на місці події наряд поліції зобов'язаний:

З'являтися на місці події несподівано для правопорушників. **Про прибуття на місце події слід негайно повідомити чергову частину Соборного відділення поліції Дніпровського відділу поліції ГУНП в Дніпропетровській області.** При прибутті на місце події слід безшумно залишити автомобіль, додержуватися обережності та правил особистої безпеки приступити до дій.

На місці події необхідно:

а) негайно вжити заходів до припинення протиправних дій і затримання осіб, які їх скоїли. При неможливості справитися власними силами запросити (по радіостанції, телефону, через чергову частину Соборного відділення поліції Дніпровського відділу поліції ГУНП в Дніпропетровській області) допомогу сусідніх нарядів поліції або залучити до цього членів громадських формувань з охорони громадського порядку, інших громадян;

б) **з'ясувати**, чи є потерпілі, і в разі необхідності у межах наявних можливостей подати їм невідкладну, у тому числі медичну, допомогу та викликати машину швидкої допомоги. **Запам'ятати** і позначити на місцевості позу, в якій знаходиться потерпілий. З метою виявлення предметів, слідів та інших ознак, що мають безпосереднє відношення до цієї події, **оглянути і запам'ятати** зовнішній вигляд потерпілого, частини його тіла і одяг. В разі ж виявлення трупа накрити його і **з місця не прибирати**. Якщо склалися виняткові обставини (наприклад, якщо тіло загиблого знаходиться на дорозі з інтенсивним рухом транспорту, на трамвайній або залізничній колії і т.п.), труп перенести в інше місце, попередньо обкреслити крейдою, осколком цеглини або іншим подібним предметом позу, в якій він виявлений;

в) **запам'ятати** і, по можливості, **письмово зафіксувати обставини**, що можуть змінитися або зникнути: запах, стан погоди (напрямок вітру, температури повітря, опади і т. п.), характер освітлення та інші особливості на місці події, що мають значення для розслідування.

Якщо подія мала місце в приміщенні, то **звернути увагу** і точно запам'ятати час, що показує годинник в цьому приміщенні, незалежно від того, працює він чи ні, відкриті чи зачинені двері, наявність ключа у дверях і з якого він знаходиться боку; відкриті чи закриті вікна та кватирки, цілісність в них скла, підняті або опущені занавіски на них; ні в якому разі не торкатися руками дверей, посуду та інших речей і предметів;

г) **шляхом опитування громадян**, які знаходяться на місці події, як можна повніше **виявити коло свідків (очевидців)**, запитати у кожного з них, звідки він спостерігав подію, якщо чув це від інших осіб, то від кого саме, і спробувати з'ясувати:

- яка конкретно і в який час сталася подія;

- хто вчинив правопорушення, кількість правопорушників, їх прикмети,
- роль кожного з них у вчиненому правопорушенні, скільки часу вони знаходились на місці події, в якому напрямку і яким чином зникли;
- якими знаряддями і засобами користувались правопорушники, де і які предмети залишили, що змінилось на місці події на час прибуття наряду поліції;
- відомості про громадян, які були очевидцями події.

Проводити опитування і робити записи швидко, коротко і тільки про те, що важко запам'ятати (прізвища, адреси, телефони і т. п.);

д) якщо одержані дані свідчать про те, що підозрюваного необхідно затримувати, то наряд поліції повинен **негайно почати його переслідування**, попередньо організувавши охорону місця події;

5.4. Дії наряду поліції по забезпеченню охорони місця події:

При забезпеченні охорони місця події до прибуття слідчо-оперативної групи наряду поліції необхідно:

а) **вивести з місця події** усіх сторонніх громадян, наполегливо, але ввічливо пояснити їм, що їх перебування може завадити розслідуванню;

б) при потребі **оточити місце події**, залучивши членів громадських формувань, інших громадян (старших будинків, працівників державних органів тощо). Пости виставляти залежно від характеру і розташування місця події. Так, якщо кримінальне правопорушення вчинено в приміщенні, то пости необхідно виставляти біля входу до нього і на вулиці (на подвір'ї), біля вікон, але таким чином, щоб збереглися сліди взуття злочинців, транспортних засобів та інші речові докази, що знаходяться біля приміщення в зоні охорони. При вчиненні кримінального правопорушення на відкритій місцевості пости охорони виставляти можна на відстані від центру місця події. Перекрити всі підходи до місця події, використовуючи для цього огорожу з вірвовок, дощок та інших предметів;

в) **вжити заходів по збереженню слідів кримінального правопорушення**, які під дією атмосферних проявів можуть бути знищені до прибуття слідчо-оперативної групи. Для цього ясно видимі сліди та інші речові докази накрити будь-яким підручним матеріалом, наприклад, ящиком, картоном, фанерою, газетою, брезентом і т. ін., які не мають різкого запаху (на випадок можливого використання службово-розшукового собаки). Предмети і матеріали, які для цього використовуються повинні бути трохи більшими, ніж слід. Для збереження слідів на вертикальній поверхні (наприклад, на стовпі сліди, схожі на кров) зробити над ними козирки із заліза, руберойду, целофану або іншого матеріалу, який не промокає. Накривати сліди необхідно з максимальною обережністю;

г) **ходити на місці події лише у випадках надзвичайної необхідності** (при наданні допомоги потерпілому, затриманні підозрюваного, виявленні

трупа, наявності в приміщенні диму, вогню і т. п.); запам'ятати напрямок свого руху на місці події, намагатися якомога менше залишати своїх слідів;

д) **не дозволяти нікому торкатися предметів або проводити будь-яке їх переміщення;**

е) при виставленні поста та зміни, що відбуваються в процесі охорони місця події, **інформувати чергову частину Соборного відділення поліції Дніпровського відділу поліції ГУНП в Дніпропетровській області;**

ж) з **прибуттям на місце події слідчо-оперативної групи доповісти** про заходи, вжиті для забезпечення охорони місця події і про особливості на місці події, на які наряд поліції звернув увагу в момент прибуття (специфічний запах, напрямок вітру, температура повітря, час, який показував годинник, що знаходиться на цьому місці, а також про переміщення предметів, яке зробив поліцейський, шляхи їх пересування на місці події та ін. В подальшому діяти за вказівкою старшого слідчо-оперативної групи.

5.5. Дії наряду поліції при затриманні правопорушників.

Перед прийняттям рішення про затримання правопорушників **наряд поліції повинен врахувати обставини, що можуть ускладнити їх дії (кількість правопорушників, наявність в них зброї або інших предметів, особливості місця затримання, час та можливість прибуття на допомогу інших нарядів поліції та ін.).**

а) використовуючи технічні засоби наряд поліції, **доповідає в чергову частину Соборного відділення поліції Дніпровського відділу поліції ГУНП, в Дніпропетровській області безпосередньому керівнику та назвавши адресу може попросити направити додатковий наряд поліції.** Коротко доповідає про обраний алгоритм дій. Дочекавшись прибуття «додаткового наряду», (якщо дозволяють обставини) коротко повідомляє їм про суть події та визначає їх завдання;

б) **дотримуючись безпечної відстані 3,5 - 4 м. підходить до невідомих,** називає своє прізвище, посаду, спеціальне звання (на вимогу особи, до якої звертаються, пред'являє службове посвідчення). **Пред'являючи посвідчення,** поліцейський повинен надати можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією. Це практично не можливо **зробити з відстані 3,5 - 4 метри.** Тому саме в цей момент необхідно пильно дотримуватись принципу «контакт-прикриття» у побудові обох нарядів поліції.

в) у відповідності до ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію», **наряд поліції проводить поверхневу перевірку з метою візуального огляду особи та її особистих речей.** Слід звернути увагу, що під час поверхневої перевірки особистих речей, особа повинна самостійно показати поліцейському вміст особистих речей. При виявленні в ході поверхневої перевірки будь-яких

слідів правопорушення поліцейський повинен забезпечити їх схоронність та огляд відповідно до вимог ст. 237 КПКУ.

г) під час проведення поверхневої перевірки, **старший наряду поліції подає особі, яка підлягає затриманню, команди повернутись до нього спиною, дивитись прямо, підняти руки до гори.** Решта поліцейських розташовується так, щоб при необхідності у найкоротший час надати силову підтримку у разі силового затримання. В той час необхідно враховувати лінії можливого вогневого контакту. Під час силового затримання поліцейський користується ст. 44, 45 ЗУ «Про Національну поліцію».

д) під час проведення поверхневої перевірки до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення (наявність заборонених до обігу предметів: зброя, наркотичні засоби та інші) та чинить опір поліцейському або намагається втекти **застосовує спеціальні засоби - кайданки та інші засоби обмеження рухомості та викликається слідчо – оперативна група, а до її приїзду забезпечується їх схоронність.**

5.6. Дії патрульних при одержанні повідомлення про зґвалтування:

а) якщо про тільки що вчинений злочин заявляє потерпіла, з'ясувати, чи не потребує вона медичної допомоги, і коли потребує вжити необхідних заходів для її надання (викликати швидку медичну допомогу, вказати адресу медичного закладу, допомогти зупинити автомашину тощо);

б) опитати потерпілу про час, місце вчинення злочину, прикмети злочинця та інші обставини, що мають відношення до особи злочинця;

в) доповісти оперативному черговому;

г) прибути на місце злочину;

д) якщо злочинець встиг зникнути, але одержані дані свідчать про те, що є можливість затримати його по гарячих слідах, негайно розпочати переслідування;

е) за необхідності (наприклад, коли на місці вчинення злочину є сліди боротьби, плями, схожі на кров, розкидані предмети жіночого та чоловічого туалету і т. ін.), організувати охорону місця злочину;

є) про всі обставини вчинення злочину доповісти письмовим рапортом.

Дії оперативного чергового при отриманні повідомлення:

а) інструктує по телефону заявника про його наступні дії;

б) сповіщає про подію дільничного інспектора;

в) направляє до місця події наряд поліції та слідчо-оперативну групу;

г) повідомляє про подію керівника відділу (відділення) поліції;

г) забезпечує постійний зв'язок з місцем події та слідчо-оперативною групою.

5.7. Дії поліцейського у випадку безпосереднього виявлення грабіжу або розбійного нападу.

Якщо поліцейський безпосередньо виявив розбій або грабіж з метою заволодіння індивідуальним майном громадянина (ривок сумки, портфеля, шапки, годинника, сережок і т.п.), а злочинець після вчинення злочинних дій намагається зникнути, він повинен:

а) негайно розпочати переслідування злочинця;

б) якщо потерпілому нанесені тілесні пошкодження і йому потрібна термінова медична допомога, одночасно з прийняттям рішення про переслідування організувати за допомогою громадян надання медичної допомоги потерпілому (викликати автомобіль швидкої допомоги і т.д.);

в) по телефону або іншим шляхом доповісти оперативному черговому про злочин та обставини події, прикмети злочинців.

г) з'ясувати у потерпілого та інших осіб дані, які мають відношення до складу злочину (хто є очевидцем (свідком) події (правопорушення); звідки заявнику стало відомо про подію (бачив особисто, чув від інших осіб і т.п.); чи відомі правопорушники, їх кількість і прикмети, звідки прибули, де знаходяться. Якщо вони зникли, то в якому напрямку і на чому (вид транспорту), якими знаряддями і засобами вони користувались при вчиненні злочину, послідовність їх злочинних дій, які сліди залишили на місці події, що викрали, прикмети викраденого: інші питання, які залежно від характеру події можуть мати значення для швидкого припинення злочинних дій);

е) якщо обстановка на місці події потребує охорони, то організувати її (наприклад, коли на місці пригоди є сліди ніг, плями, що схожі на кров, знаряддя злочину і сліди їх застосування);

ж) якщо не всі правопорушники були затримані продовжити переслідування та особистий пошук інших злочинців.

Щодо застосування вогнепальної зброї то згідно ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу. **Поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю** для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого злочину і яка намагається втекти. Працівникам поліції слід докласти всіх зусиль для того, щоб не застосовувати вогнепальну зброю, розв'язуючи службові завдання іншими засобами. Як правило, вогнепальна зброя не повинна застосовуватися, за винятком випадків, коли правопорушник вчиняє збройний опір або іншим чином ставить під загрозу життя та здоров'я людей і коли інші заходи, що мають менш виключний характер, недостатні для припинення правопорушення або затримання підозрюваного правопорушника. Тому можна зробити висновок що застосування вогнепальної зброї у даному випадку не є доцільним

5.8. Дії поліцейських при затриманні озброєних злочинців

Дії по затриманню озброєних злочинців, які знаходяться в населеному пункті, ведуться у виняткових випадках, коли вони здійснюють чи можуть

здійснити злочин із застосуванням вогнепальної зброї. Найбільш безпечним та раціональним є затримання злочинців у зазделегідь визначеному місці, у якому проводяться заходи по можливому звільненню від громадян та автотранспорту. Проводиться оцінка обстановки за наступними елементами: злочинці (їх кількість, їх намір і можливість проявити збройну протидію, кількість і система вогнепальної зброї, фізичне становище), власні сили і засоби (кількість, склад, озброєння і оснащення), сусідні наряди, місцевість і місце укриття, місцеве населення, пора року, доби, метеоумови.

Дії поліцейських:

- 1) доповісти обставини оперативному черговому,
- 2) негайно викликати допомогу іншого наряда,
- 3) максимально використовувати наявні прикриття,
- 4) оголити вогнепальну зброю та привести її в готовність, тримати готовою до негайного застосування **«Контактуючий»** голосом або за допомогою гучномовця подає команду **«Поліція! Не рухатись!»**, яка чітко пояснює підозрюваному, що від нього вимагається.

Застосування **«Контактуючим»** вогнепальної зброї без попередження допускається:

- 1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;
- 2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;
- 3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;
- 4) якщо особа чинить збройний опір;
- 5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

При цьому **«Контактуючий»**, у відповідності до ч. 7. ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію» має застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу, після чого запропонувати особі кинути зброю та здатися.

«Поліцейський, який здійснює прикриття» здійснює контроль за зовнішньою обстановкою, ховає свою зброю до кобури, надягає кайданки та здійснює поверхневу перевірку.

Якщо правопорушник чинить збройний опір – застосовує зброю на ураження, надає правопорушнику медичну допомогу;

Головною умовою при затриманні озброєних злочинців є безпека громадян та поліцейських, які беруть участь у затриманні.

У випадку коли озброєним злочинцем («Активний стрілець») активно застосовується вогнепальна зброя по відношенню до оточуючих або поліцейських із вікна будівлі, **поліцейські повинні:**

- а) повідомити оперативного чергового;
- б) запросити допомогу та координувати свої дії з іншими нарядами;
- в) після прибуття допомоги утворити малу групу у складі чотирьох і більше поліцейських та здійснити пошук стрільця. Необхідно врахувати багатопверховість будівлі, планування відповідної будівлі, характер міжкімнатних перегороджень, наявність балконів, пожежних сходів, горючих люків і підвалів, запасний вихід з приміщення і стан вхідних дверей і їх розташування.
- г) із дотриманням заходів особистої безпеки здійснити вхід до будівлі, пересування коридорами, міжповерховими сходами;
- д) після знаходження «стрільця» здійснити затримання:
 - блокувати вхідні двері;
 - **«Контактуючий»** надає команди: «Кинь зброю!», «Вийди на середину кімнати!», «Повернись спиною до дверей!», «Руки за голову!», «Спиною рухайся до дверей!». Коли «стрілець» знаходиться у дверному отворі, йому надається команда «Стій!»;
 - **«Поліцейський, який здійснює прикриття»** ховає свою зброю і виконує затримання «стрільця» (надягає кайданки);
 - третій патрульний фіксує кімнату де знаходився «стрілець»;
 - четвертий – прикриває напарника, який виконує затримання;
 - здійснити обшук кімнати (приміщення).
 - якщо правопорушник чинить збройний опір – застосувати зброю на ураження (див. Підстави та порядок застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї);
 - надати правопорушнику медичну допомогу;
- повідомити оперативного чергового та охороняти місце події до прибуття слідчо-оперативної групи

5.9. Охорона публічного порядку і забезпечення безпеки під час проведення спонтанних масових заходів та виявлення спонтанних масових заходів.

Організатор або уповноважений учасник масового заходу в довільній формі та в будь-який спосіб **невідкладно повідомляє орган Національної поліції** або відповідний орган місцевого самоврядування **про дату, час, місце, мету проведення мирного зібрання**, а також про заходи, яких необхідно вжити для забезпечення проведення масового заходу.

Орган Національної поліції з моменту отримання повідомлення про проведення масового заходу **невідкладно вживає заходів** із забезпечення публічного порядку і безпеки та їх відновлення у разі порушення.

Заходи із забезпечення проведення спонтанного масового заходу мають передбачати:

- забезпечення безпеки учасників масового заходу та інших осіб, які знаходяться на місці його проведення;
- взаємодію уповноваженого представника органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування з органом Національної поліції та з учасниками спонтанного мирного зібрання.

Дії поліцейського, який виявив проведення спонтанного масового заходу:

- 1) передати інформацію оперативному черговому про виявлення спонтанного мирного зібрання (час, місце, кількість осіб);
- 2) встановити (візуально) організатора (уповноваженого учасника) спонтанного мирного зібрання;
- 3) за вказівкою чергового поліцейський має здійснити встановлення особи організатора (уповноваженого учасника) спонтанного мирного зібрання, мети зібрання, часу його проведення, маршруту;
- 4) попередити організатора (уповноваженого учасника) спонтанного мирного зібрання про їх відповідальність за проведення масового зібрання без дозволу;
- 5) роз'яснення організатору (уповноваженому учаснику) спонтанного мирного зібрання вставленого порядку організації та проведення мирних зібрань, у т.ч. й контрзібрань;
- 6) надання дієвої допомоги щодо узгодження із представниками місцевого органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування питань забезпечення публічного порядку та публічної безпеки до часу завершення масового заходу;
- 7) застосувати необхідні превентивні поліцейські заходи у порядку передбаченому ст.ст. 31-41 Закону України «Про Національну поліцію»;
- 8) про результати роботи доповісти командирі (оперативному черговому).

5.10. Дії поліцейського при прибутті на побутові конфлікти

При прибутті на побутові конфлікти поліцейські називають своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'являють на вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук, повідомляють причину прибуття

Перед проходженням в квартиру у жінки отримують дозвіл на входження в приміщення квартири **та в'ясняють** :

- наявність місць можливого укриття особи, яка вчинила насильство у сім'ї, або інших осіб для раптового нападу на працівника поліції;
- наявність собак;
- наявність місць для переховування зброї та інших предметів, якими

може бути завдано шкоду життю або здоров'ю працівника поліції, правопорушнику, оточуючим або доказів насильства у сім'ї;

- додаткові виходи із приміщення, відкриті вікна (на невисоких поверхах), через які правопорушник може зникнути або позбавитися речових доказів;
- написання заяви.

У квартиру заходять по-одному, передбачаючи можливість нападу.

Поліцейський звертається до жінки з проханням пояснити ситуацію, що призвела до виклику наряду. Її з дитиною візуально оглядає, встановлюючи наявність фізичного насильства. Про наявність дитини, повідомляє про це працівника Національної поліції у справах дітей.

Відводить чоловіка у бік протилежний від місця знаходження жінки та дитини. Фіксує обстановку у квартирі (зокрема, наявність речей, які становлять небезпеку для працівників поліції та громадян та їх прибирають).

Роз'яснює чоловіку протиправний характер насильства у сім'ї, можливі заходи відповідальності за вчинення правопорушень і злочинів, пов'язаних із насильством у сім'ї, порядок притягнення до юридичної відповідальності, а також заходи кримінального та адміністративного примусу, що можуть бути застосовані до правопорушників.

Спілкуючись із жінкою:

1) визначає установчі дані осіб, які знаходяться на місці конфлікту; які права на власність (володіє, користується, розпоряджається); необхідність надання медичної допомоги жінці або дитині; необхідність і можливість тимчасово залишити квартиру та переміститися до іншого житла.

2) роз'яснює особі порядок розгляду звернення про насильство у сім'ї та оформлює протокол усної заяви, фіксуючи дозвіл на перебування в квартирі;

3) повідомляє про права, заходи і послуги, якими вона може скористатися відповідно до законодавства.

З урахуванням змісту заяви :

- **про злочин** – викликають СОГ і охороняють місце події;
- **про адміністративне правопорушення** – опитують членів сім'ї і при необхідності свідків

Потім чоловіка супроводжують до поліцейського відділення.

Про результати доповідають черговому та по прибутті до поліцейського відділення передають матеріали та складають рапорт.

5.11. Дії поліцейського при виявленні зброї під час перевірки транспортних засобів.

При виявленні зброї у транспортному засобі, коли обставини, що склалися, не дозволяють провести затримання злочинця і є безпосередня загроза безпеці сторонніх громадян, зробити вигляд, що не помітили зброю;

- запропонувати водієві вийти з автомобіля під приводом перевірки

документів або усунення технічної несправності автомобіля чи з інших причин;

- дотримуючись заходів особистої безпеки, провести затримання водія, звівши при цьому, можливість застосування ним вогнепальної зброї;

- дотримуючись заходів безпеки, провести зовнішній огляд (обшук) затриманого, вилучивши при цьому предмети, що можуть бути використанні для нападу, втечі;

- забезпечити охорону місця події та обмежити доступ до нього громадян;

- доповісти черговому у відділення поліції про обставини події, здійсненні заходи, та діяти, в подальшому за його вказівкою;

- з прибуттям оперативно-слідчої групи по затриманню злочинця, доповісти про обставини події, вжиті по ній заходи та діяти за вказівкою старшого групи.

5.12. Дії поліцейського по забезпеченню безпеки дорожнього руху.

З метою забезпечення безпеки дорожнього руху поліцейські зобов'язані:

- а) знати Правила дорожнього руху і чинне законодавство провідповідальність за їх порушення;

- б) запобігати і припиняти порушення Правил дорожнього руху, особливо управління транспортними засобами водіями в нетверезому стані і наркотичному сп'янінні, без посвідчення на право управління автотранспортом, пішоходами, а також порядку перевезення вантажів;

- в) при порушенні Правил дорожнього руху іноземними громадянами або особами без громадянства вживати щодо них заходи на загальних умовах, за винятком осіб, які мають дипломатичний імунітет;

- г) при порушенні Правил дорожнього руху особами, які мають дипломатичний імунітет, після перевірки документів, що підтверджують особу, у встановленому порядку скласти протокол, після чого документи повернути власнику та інформувати про це оперативного чергового та подати рапорт на ім'я начальника відділу поліції;

- д) якщо водій, який має дипломатичний імунітет, керує транспортним засобом у нетверезому стані, відсторонити його від керування, доповісти оперативному черговому і діяти у відповідності з одержаними вказівками;

- е) при дорожньо-транспортній події з автомобілем, в якому знаходяться особи, які мають дипломатичний імунітет (якщо вони не потребують медичної допомоги), запропонувати водію бути присутнім при складанні матеріалів за даною подією. Якщо водій або хтось з пасажирів не має можливості бути присутнім при оформленні матеріалів, записати необхідні свідчення про учасників події і дозволити йому їхати. В протоколі огляду місця події робиться запис про причину відсутності водія, що скріплюється підписами поліцейських, які склали протокол і свідків;

є) допомагати дітям, людям похилого віку й інвалідам при переході ними вулиць;

ж) в місцях інтенсивного руху транспорту і пішоходів забезпечувати порядок на зупинках громадського транспорту, стежити за додержанням правил дорожнього руху, перевезення людей, посадки і висадки пасажирів.

5.13. Дії поліцейських при несенні служби на автомобілях і мотоциклах.

Поліцейські при несенні служби на автомобілях і мотоциклах діють наступним чином:

Патрульну службу на автомобілях і мотоциклах здійснюють наряди підрозділів патрульної поліції, Державної служби охорони.

Порядок пересування патруля на автомобілі (мотоциклі) територією (маршрутом) визначається керівництвом підрозділу, виходячи із завдань, особливостей маршруту, обстановки, що склалась, пори року, доби і вказівок прямих і безпосередніх начальників. У найбільш важливих в оперативному відношенні місцях призначаються пункти зупинок, визначаються завдання, час і тривалість пішого несення служби у кожному пункті, а також послідовність переміщення із одного пункту в інший, час виходу на зв'язок з черговою частиною. Ці дані відображуються у карточці маршруту патруля.

Старший наряду на автомобілі (мотоциклі) несе відповідальність за неухильне виконання встановленого порядку несення служби і поставлених завдань, правил зберігання зброї і експлуатації наданої техніки, додержання порядку посадки і висадки осіб, яких затримано. Він повинен стежити за додержанням встановленої для патрулювання швидкості руху.

Після інструктажу старший наряду уточнює обов'язки і порядок розміщення в машині наряду, призначає кожному сектор нагляду, оголошує маршрут прямування до місця несення служби, послідовність пересування із одних пунктів до інших, доповідає по радіостанції оперативному черговому про виїзд на маршрут і подає команду почати рух.

Під час руху патруль проводить нагляд та за необхідності робить зупинки для вжиття заходів до припинення злочинів і порушень громадського порядку.

З прибуттям на вказаний йому маршрут, з'ясовує стан громадського порядку і вживає заходів до запобігання та реагування на факти правопорушень.

Під час зупинок на маршруті старший наряду організує піше патрулювання. У патрульному транспортному засобі залишається, як правило, поліцейський-водій, який забезпечує охорону громадського порядку, підтримує радіозв'язок з оперативним черговим і старшим наряду.

Наряди на транспортних засобах, обладнаних радіостанціями, несуть

службу на пунктах зупинок не менше 30 хвилин. При цьому піші патрулі, які виділяються з їх складу, можуть віддалятися від автотранспорту не далі 300 метрів.

Наряд на транспортних засобах взаємодіє з іншими пішими патрулями (постами), обмінюється оперативною інформацією, за необхідності надає їм допомогу.

Наряди на автомобілях і мотоциклах при патрулюванні і переміщенні із одного пункту зупинки в інший рухаються з швидкістю, яка дозволяє вести нагляд з машини, але не більше 40 км на годину.

Під час пішого патрулювання особовий склад автопатруля обходить місця, де можливі випадки здійснення злочинів і порушень громадського порядку, і вживає заходів до їх запобігання і припинення.

При посадці у транспортний засіб затриманих осіб патрульні повинні вживати заходів перестороги, виключаючи можливість нанесення травм цими особами, нападу їх на громадян, працівників міліції і псування матеріальної частини транспорту; перевіряти стан заборів і надійність закриття дверей автомобіля. Доставка у колясці мотоцикла допускається у виключних випадках, при цьому необхідно стежити, щоб затримані не могли викинутися із коляски під час руху або завадити керуванню мотоциклом.

Після виведення затриманого правопорушника із автомобіля (висадки із мотоцикла) наряд повинен оглянути кузов (коляску) з метою виявлення залишених речей і документів.

Патрульним на транспортних засобах під час несення служби забороняється:

- а) перевозити сторонніх громадян і вантажі, а також залишати автомобіль (мотоцикл, катер) без нагляду;
- б) знаходитись у автомобілі під час зупинок у пунктах зупинок, за винятком ведення переговорів по радіостанції та під час розгляду справ;
- в) перевищувати встановлену швидкість руху (якщо це не пов'язано із службовою необхідністю);
- г) самовільно відхилятися від призначеного маршруту і змінювати порядок несення служби, якщо це не пов'язано із службовою необхідністю;
- д) передавати стороннім особам керування транспортними засобами;
- е) залишати без нагляду затриманих в транспортних засобах.

5.14. Дії поліцейських при проведенні огляду місця можливого знаходження злочинців, які знаходяться в розшуку.

З метою затримання злочинців, які знаходяться в розшуку, огляд підвалів, нежилых приміщень та інших місць можливого переховування злочинців, які знаходяться в розшуку проводити не менше ніж двома поліцейськими, бажано з використанням службового собаки. Для огляду

доцільно вибирати глибоку ніч або ранок з розрахунку зненацька застати осіб, які переховуються.

Старший розшукової групи:

а) попередньо з'ясовує розташування об'єкта, що підлягає огляду (по можливості уточнює план приміщень: наявність входів і виходів, прихованих підступів до об'єкта і т. п.);

б) визначає обов'язки і місце кожного з учасників огляду, звертає їхню увагу на необхідність додержання заходів обережності при підході до об'єкта і в процесі його огляду;

в) за наявності даних про те, що особи, які переховуються, озброєні, дає команду привести зброю в стан бойової готовності;

г) дає команду на вхід в об'єкт, що підлягає огляду, тільки після того, як всі учасники огляду займуть вказані їм місця.

При проникненні всередину об'єкта, з метою запобігання можливого нападу, не слід входити всім разом через один і той же вхід. При цьому в одних випадках доцільно різко відкрити вхідні двері, швидко освітити внутрішню частину приміщення, а в інших - намагатися проникнути туди якомога тихіше, і не через основний вхід. При неможливості непомітно проникнути всередину приміщення старший розшукової групи подає команду: «Хто тут? Виходь!».

Якщо є службовий собака, старший подає двічі команду: «Хто тут? Виходь, інакше пускаю собаку!» і впевнившись, що ніхто не виходить, випускає собаку.

При виявленні на об'єктах громадян, чия поведінка та інші дані дають підставу підозрювати їх у вчиненні протиправних дій, діяти як у ситуації, що пов'язана з затриманням осіб, підозрюваних у вчиненні злочину.

Тактика огляду місцевості і затримання правопорушників у різних ситуаціях несення служби.

При необхідності оглянути значні за розміром території або приміщення поліцейськими доцільно, блокувавши об'єкт, викликати додаткові сили.

Під'їжджаючи до місця події службовому автотранспорті, потрібно вимкнути світлозвукові пристрої, якщо можливо, то заглушити двигун і рухатися накатом. При підході до об'єкта уважно оглядати автотранспорт (як стоїть, так і той що проїжджає). Перед скоєнням крадіжок, грабежів, розбоїв злочинна група у більшості випадків використовує транспортні засоби, там же зазвичай знаходиться спільник, який забезпечує прикриття групи і можливість швидкого відходу з місця скоєння злочину. Щоб уникнути несподіваного нападу, співробітникам слід пересуватися на деякій відстані від будівель. В обов'язковому порядку один із поліцейським повинен бути залишений для охорони об'єкта із зовнішньої сторони для припинення спроби втечі правопорушників через вікна або горищні приміщення, люки та інші виходи.

Огляд зовні здійснюється проти годинникової стрілки, всередині об'єкта (будівлі, приміщення) - за годинниковою стрілкою. Людині, у якої права рука є основною зручніше і швидше вдаються всі дії, пов'язані з поворотом вліво (у лівші - праворуч). При такому пересуванні (розташуванні) застосувати зброю набагато зручніше, ніж особі, що сховалася за рогом. Обходити ріг будівлі слід за широкою дугою. Наприклад, якщо Ви навіть на короткий час втратили втікаючого з уваги, не біжіть сліпо вперед, сповільніть крок, зупиніться і прислухайтеся. Переслідувана особа диханням, непродуманим рухом, тінню може видати своє місце розташування. Не виключайте можливості нападу ззаду. Кращий захист від засідки - довіряти своїм почуттям. При неможливості обійти ріг будівлі, потрібно різко виглянути з-за рогу на рівні пояса і відскочити назад. Не можна заглядати за ріг будівлі на рівні очей. При обході рогу будівлі з оголеною зброєю руку потрібно тримати біля пояса. Зброю (пістолет, автомат), витягнуту вперед, легко вибивають або відбирають. Не слід проходити повз віконних прорізів в повний зріст. Якщо немає можливості непомітно наблизитися до об'єкта, підходити краще з боку джерела світла (сонця, світла фар). При проведенні обшуку або огляду приміщення, території в нічний час джерело світла слід тримати в стороні, наприклад, на витягнутій руці. При підході слід вести спостереження за місцями (вікнами, дверима, горищними прорізами, проломами в стінах), звідки можливий збройний напад.

Наближатися до об'єкта бажано з правого боку від місця можливого нападу. Якщо вдалося побачити правопорушника до того, як він вас знайшов, то наближатися до затриманого слід по можливості непомітно. Наприклад, можна вести спостереження і супровід підозрюваного по протилежній стороні вулиці, при повороті особи за ріг бігом скоротити дистанцію, правильно обігнути ріг і провести затримання. При другому варіанті один співробітник продовжує супровід; другий через прохідний двір огинає будинок і очікує появи особи за рогом будинку. Потім проводять затримання, відсікаючи шляхи відходу з двох сторін.

Поліцейські повинні пересуватися по сходовій клітці безшумно, невеликими рівномірними перебіжками, притискаючись до стіни і використовуючи для укриття виступи, тримаючи зброю в готовому для стрільби стані. Усякий рух повинен здійснюватися ланцюжком з інтервалами на половину сходового маршу між співробітниками. Якщо правопорушники імовірно знаходяться в приміщенні багатоповерхового будинку, то, за наявності в під'їзді ліфта, один із співробітників викликає ліфт і підіймається до останнього поверху, проводить огляд виходів на горище і дах. Якщо вхід відкритий - повідомляє про це по радіо іншим членам групи, дотримуючись запобіжних заходів і привівши зброю у готовність, оглядає приміщення горища.

Потім спускається вниз по сходах до потрібної квартири, при цьому оглядає сходові майданчики. Оглядає майданчик перед входом в

приміщення, після чого потай веде спостереження за дверима. Інший член екіпажу, якщо можливо, блокує ліфт, дотримуючись обережності і привівши зброю у готовність до застосування, піднімається сходами, оглядаючи прольоти і майданчики. При обстеженні приміщення до дверей слід підходити збоку.

При неможливості підійти до дверного прорізу з якоїсь зі сторін шляхом обходу, відкритий простір перетинається раптово і швидко, бігом або стрибком («ривком»). Страхуючий співробітник, який перебуває за укриттям, з метою огляду через дверний проріз наступного приміщення може здійснити переміщення.

Одним з недоліків, що знижують рівень безпеки, є небажання зайняти захищену позицію і сховатися за стіною при дзвінку в двері квартири, де знаходиться хуліган або більш небезпечний, у тому числі озброєний, злочинець.

Залежно від обстановки в приміщення, де знаходиться підозрюваний чоловік, бажано входити без стуку. Відкривати двері слід в залежності від ситуації: або спочатку її відкрити, а потім сильним поштовхом ноги відчинити її так, щоб вона вдарилася об стінку. Або, для забезпечення раптовості, краще повільно відкрити двері, піднімаючи їх вгору для уникнення скрипу. При відкритті дверей назовні слід зайняти позицію збоку від дверного отвору і відкрити їх рукою. Також можливе використання для відкривання дверей мотузки або іншого підручного предмета (дроту, дошки, рейки, палиці). У цьому випадку співробітник, що відкриває двері, зможе знаходитися за укриттям. Другий співробітник знаходиться трохи осторонь від дверного отвору і на відстані з таким розрахунком, щоб спостерігати простір за дверима і в той же час страхувати напарника. Якщо двері виявляться закритими, то стукати треба так, щоб корпус тіла знаходився за стіною. Перед тим як увійти, слід відкривати двері повністю, тому їх за дверима може перебувати підозрюваний, який помітив Вас раніше і готовий до нападу. При роботі вдвох не слід входити разом в невеликі приміщення, де може бути скоєно несподіваний напад, товпитися біля входу. Не можна зупинятися в дверному отворі. При проникненні в приміщення необхідно зробити швидко крок вліво чи вправо.

Дверний отвір необхідно долати пригнувшись, різким кидком і відходом убік від дверей. Хто перший проникає, прикриває проникнення своїх товаришів. При можливості потрібно входити через різні отвори. Увійшовши до приміщення, не слід виходити відразу в центр приміщення. Необхідно максимально використовувати наявні укриття і прикриття (прикриття використовується для непомітного наближення до підозрюваної особи, укриття додатково може захистити від вогню противника). При можливості вогневого контакту не зупиняйтеся біля прострілюваної тонкої перегородки. Опинившись біля дверей в іншу кімнату, ванну або кухню, біля великих предметів (шаф і т.д.) не можна повертаються до них спиною, або зупинятися поруч, щоб не ставити себе в уразливе становище і не створювати

умови для нападу правопорушника, що переховується там. Переміщатися бажано максимально безшумно. Для цього потрібно виконувати наступні рекомендації: - При ходьбі ногу поставити спочатку на п'яту або носок, а потім, повільно збільшуючи навантаження, на всю ступню. - Спочатку спробуй мостину, а потім повільно нарошуй на неї навантаження. - Рухайся як на «пружинах», спочатку збільшуй навантаження на ногу, а потім повільно зменшуй. - По сходах і паркету (дерев'яній підлозі) вступати на місце кріплення сходинки (мостини) до балки, в місця розташування важких меблів, щоб скрип не видав Вас.

Застосування зброї в приміщенні має свої особливості. Одним з найважливіших навичок є вміння правильно долати ріг (поворот коридору, дверний отвір тощо).

Використовується стандартний принцип «трьох очей» - погляд і зброя постійно дивляться в одну і ту ж точку, зброя направляється рухом усього тіла. При цьому співробітник розташовується в основний стійці впритул до зовнішньої стіни і паралельно їй. Зброя наводиться біля рогу, але ні в якому разі не виступає за нього. Далі співробітник плавно збільшує кут між стіною і подовжньою площиною тіла (зброї), як би повертаючись навколо умовної осі, що проходить через зброю. При цьому поступово обстежує простір за рогом у постійній готовності до відкриття вогню. Необхідно мати на увазі, що не в кожному приміщенні поліцейський має можливість зробити постріл, в тому числі попереджувальний. В результаті пострілу виникає небезпека заподіяння поранення стороннім громадянам або працівникам міліції в результаті рикошету або пробиття кулею тонкого перекриття, що розділяє приміщення.

5.15. Дії поліцейських при виявленні злочинів окремих видів.

При виявленні злочинців окремих видів поліцейські зобов'язані:

Вбивство чи нанесення тяжких тілесних ушкоджень:

а) опитати заявника про час, місце, ким вчинений злочин, прикмети злочинця, мотиви та обставини злочину (в бійці, з помсти, з метою пограбування і т. ін.), яка зброя використовувалась для цього (рушниця, ніж, кастет і т. ін.), зник злочинець чи знаходиться на місці злочину, де може перебувати, а також з'ясувати дані про самого заявника. Одержані дані повідомити черговому поліцейського відділення;

б) прибути на місце події. Якщо злочинні дії продовжуються, негайно припинити їх, вжити заходів щодо затримання злочинця і доставлення його до поліцейського відділення. При неможливості справитися власними силами, запросити по радіо або іншим способом допомогу з боку сусідніх поліцейських відділень. Якщо злочинця на місці злочину не виявлено, то отримані дані негайно потрібно використати для затримання його по гарячих слідах, почати розшук злочинця, попередньо організувавши охорону місця злочину;

в) організувати надання першої медичної допомоги потерпілим, які знаходяться на місці події, а в разі необхідності - зупинити автомобіль (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав, міжнародних організацій, транспортних засобів спеціального призначення), вказати адресу лікарні і відправити їх туди;

г) при організації охорони місця події особливу увагу звернути на збереження слідів потерпілого і злочинця, схожих на плями крові на землі та інших предметах, слідів транспорту в зоні події, наявність відбитків пальців рук на скляних та лакових поверхнях, одягу, що можуть мати сліди злочину, засобів вбивства, слідів пострілів (відстріляних гільз, пижів і т. ін.). Тіло загиблого не зрушувати з місця, проте якщо воно лежить на проїжджій частині вулиці з інтенсивним рухом транспорту, на трамвайних або залізничних коліях, його слід перенести в інше місце, попередньо крейдою або іншим чином окреслити позу, в якій його виявлено;

д) вжити заходів до виявлення свідків і з'ясування інших обставин, пов'язаних з цими злочинами.

Хуліганство

При безпосередньому виявленні хуліганських проявів:

а) вжити заходів по їх припиненню і затриманню осіб, які вчинили хуліганські дії, доставити останніх до відділу поліції. В разі, якщо власними силами припинити хуліганство не вдається, звернутися за допомогою до оперативного чергового відділу поліції, а також до присутніх громадян;

б) якщо є потерпілі, то надати їм необхідну допомогу і при необхідності викликати швидку медичну допомогу;

в) в разі, коли на місці події є сліди руйнування, які вчинені хуліганськими, написи хуліганського змісту, знаряддя скоєння хуліганських дій (ножі, кастети, бритви і т. п.) та інші речові докази, організувати охорону місця події;

г) виявити свідків (очевидців) хуліганських дій і записати їх дані і адреси;

При безпосередньому виявленні групових хуліганських дій:

е) негайно доповісти черговому до відділу поліції, запросити у нього допомогу для їх припинення. Звернутися за допомогою до громадян;

є) зажадати від осіб, що вчинили групові хуліганські дії, їх припинення, роз'яснити хуліганам неправомірність їх протиправних дій, не допускаючи при цьому дій, що можуть викликати загострення ситуації;

ж) якщо групове хуліганство загрожує переростанням в масові заворушення (наприклад, учасники хуліганства починають ламати огорожу, бити вітрини з використанням дошок та інших предметів або коли кількість учасників збільшується і вони починають бити громадян, а особисте втручання поліцейського з метою припинення хуліганства не дало наслідку), то до приїзду оперативної групи або інших сил підкріплення виявити організаторів або найбільш активних співучасників групового

хуліганства, запам'ятати їх прикмети, намагатися з'ясувати їх прізвища і адреси, а також не допустити подальшого зростання кількості учасників протиправних дій, організувати допомогу потерпілим;

з) з прибуттям на місце слідчо-оперативної групи та інших сил поліції доповісти старшому начальнику про обстановку на місці події (про характер інциденту, на якому ґрунті він виник, хто в ньому брав участь та кількість учасників, ставлення громадян до інциденту, кількість потерпілих і т. д.), після чого діяти за його вказівкою.

Угон автотранспортних засобів

При отриманні від потерпілого або інших громадян повідомлення про угон автотранспортних засобів:

а) з'ясувати у заявника, який транспортний засіб (автомобіль, мотоцикл і т. п.) викрадений, час вчинення злочину, марку і його номерний знак, найбільш характерні прикмети (колір, дефекти, номер шасі, кузова, двигуна і т. п.), де він знаходився перед угоном (в гаражі, на вулиці або на стоянці), при яких обставинах угнаний, чи є свідки (очевидці) угону, що вони знають про обставини угону і особу, що його вчинила. Отримані відомості записати і негайно доповісти про подію оперативному черговому відділу поліції;

б) якщо за отриманими відомостями угон транспортного засобу відбувся із закритого гаража шляхом його зламування, вийти на місце події і організувати його охорону до прибуття слідчо-оперативної групи відділу поліції;

в) оглянути найближчі двори, вулиці, сквери на випадок можливого виявлення покинутого злочинцем транспортного засобу. При виявленні такого негайно повідомити оперативного чергового поліцейського відділення, самому знаходитися на місці виявлення транспортного засобу до прибуття слідчо-оперативної групи, після чого діяти за їх вказівкою.

5.16. Дії поліцейських при роботі по контролю за безпекою дорожнього руху.

Під час несення служби пішки, на стаціонарному посту, патрулюванні на автомобілі з метою виявлення транспортних засобів, що розшукуються, поліцейські повинні звертати особливу увагу на:

- осіб, які нервують під час перевірки документів;
- осіб, які довгий час не можуть відкрити двері салону автомобіля, користуватись ключами запалювання, багажника, рукояткою відкриття капота;
- осіб, які невпевнено розпочинають рух з місця стоянки або зупинки транспортного засобу;
- осіб, які замінюють номерні знаки, роблять заміну коліс або знімають їх;
- підозрілі групи осіб (компанії неповнолітніх), які керують транспортними

засобами;

- транспортні засоби, у яких раптово глохне або не заводиться двигун;
- транспортні засоби, що буксируються або перевозяться в кузові вантажного автомобіля;
- вузли та агрегати, які перевозяться транспортними засобами;
- автомобілі зі забрудненими номерними знаками.

У вечірній та нічний час особливу увагу слід звертати на транспортні засоби, які рухаються з вимкнутими габаритними вогнями чи світлом фар.

При зупинці та перевірці транспортного засобу, дотримуючись правил особистої безпеки, необхідно:

- вибирати місце зупинки з урахуванням дорожніх умов, щільності транспортного потоку, тощо;
- у вечірній та нічний час, щоб уникнути нападу або втечі водія чи пасажирів, зупиняти транспортний засіб, який перевіряється, за можливості в зоні постійного джерела світла;
- на стаціонарних постах транспортний засіб, який підлягає перевірці, зупиняти за межами правої смуги руху, на узбіччі або спеціально призначеному майданчику;
- з метою виявлення осіб, що знаходяться в автомобілі, не підходити одразу до транспортного засобу, а витримати паузу в декілька секунд;
- підходити до транспортного засобу ззаду, з боку найближчих від водія дверей;
- оглянути крізь скло салон, щоб впевнитись, що ніхто не ховається на підлозі;
- стояти на деякій відстані збоку від автомобіля, щоб уникнути травмування у разі раптового та швидкого початку руху;
- не припиняти спостереження за пасажирами, оскільки вони можуть застосувати зброю;
- при перевірці вибрати позицію, що дозволяє одночасно слухати відповіді водія, вживати заходів щодо особистої безпеки, контролювати ситуацію і не заважати дорожньому руху;
- запропонувати водію вимкнути двигун, щоб попередити його втечу;
- у вечірній та нічний час звернутися до водія з проханням увімкнути освітлення в салоні;
- знаходитись від водія на відстані 1-1,5 м так, щоб бачити його, пасажирів та проїзну частину. Пам'ятайте, що особа, у якої перевіряють документи, може дістати замість них зброю і намагатись застосувати її;
- поліцейський повинен стояти з боку тієї руки, якою водій дістає документи;
- подані документи не слід брати тією рукою, якою, у разі необхідності, буде діставатись зброя.

Співробітник, який забезпечує безпеку напарника, повинен:

- знаходитись біля правого заднього крила транспортного засобу, який зупинено. З цієї позиції йому видно, що відбувається в автомобілі, та зручно

спостерігати за пасажирами;

- пересунути кобуру ближче до пряжки ремня, розстебнути її, зняти пістолет із запобіжника. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» поліцейський, у даному випадку той, що страхує, може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування.

За всіх обставин, використовуючи пристойний привід, треба намагатися примусити водія вийти з транспортного засобу, що перевіряється, та запропонувати йому відійти на узбіччя проїзної частини, пояснюючи це необхідністю дотримання безпеки дорожнього руху.

Приводом для цього може бути необхідність усунення дрібних несправностей, нібито виявлених поліцейським (перевірка несправності задніх світлових приладів, наявності знаку аварійної зупинки, вогнегасника, очистка від бруду номерного знаку тощо). Поки водій не вимкнув двигун та не вийшов з транспортного засобу, забороняється:

- заглядати чи сідати в автомобіль;
- підходити впритул до капота, багажника транспортного засобу, який перевіряється, щоб не наражатися на небезпеку бути збитим автомобілем.

Розділ 6. ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ НАРЯДОМ ПОЛІЦІЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ

6.1. Витяг із Закону України « Про Національну поліцію»

ЗАКОН УКРАЇНИ « ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ» (*витяг*)

6.1.1. Стаття 42. Поліцейські заходи примусу

1. Поліція під час виконання повноважень, визначених цим Законом, уповноважена застосовувати такі заходи примусу:

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.

2. Фізичним впливом є застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників.

3. Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу - це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами (у тому числі від зброї), тимчасового (відворотного) ураження

людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав і правил застосування таких засобів та службових тварин.

4. Для виконання своїх повноважень поліцейські можуть використовувати такі спеціальні засоби:

- 1) гумові та пластикові кийки;
- 2) електрошокові пристрої контактної та контактано-дистанційної дії;
- 3) засоби обмеження рухомості (кайданки, сітки для зв'язування тощо);
- 4) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії;
- 5) засоби примусової зупинки транспорту;
- 6) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби;
- 7) службові собаки та службові коні;
- 8) пристрої, гранати та боєприпаси світлозвукової дії;
- 9) засоби акустичного та мікрохвильового впливу;
- 10) пристрої, гранати, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень;
- 11) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії;
- 12) засоби, споряджені безпечними димоутворюючими препаратами;
- 13) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

5. Поліцейський за жодних обставин не може застосовувати заходи примусу, не визначені цим Законом.

6. Не є заходом примусу використання поліцейським засобів індивідуального захисту (шоломів, бронезилетів та іншого спеціального екіпірування).

7. Поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату.

8. Норми забезпечення підрозділів поліції спеціальними засобами та вогнепальною зброєю встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

6.1.2. Стаття 43. Порядок застосування поліцейських заходів примусу

1. Поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невинуватим або неможливим.

2. Попередження може бути зроблено голосом, а за значної відстані або звернення до великої групи людей - через гучномовні установки, підсилювачі звуку.

3. Вид та інтенсивність застосування заходів примусу визначаються з урахуванням конкретної ситуації, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення.

4. Поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу.

5. Заборонено застосування фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї до жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору поліцейському, що загрожує життю і здоров'ю інших осіб або поліцейських, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо.

6.1.3. Стаття 44. Застосування фізичної сили

1. Поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом.

2. Поліцейський зобов'язаний письмово повідомити свого керівника, а той зобов'язаний повідомити прокурора про завдання особі тілесних ушкоджень унаслідок застосування фізичної сили.

6.1.4. Стаття 45. Застосування спеціальних засобів

1. Поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує спеціальні засоби, визначені цим Законом.

2. Поліцейський уповноважений застосовувати спеціальні засоби тільки у разі, якщо він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

3. Загальні правила застосування спеціальних засобів:

1) кайданки та інші засоби обмеження рухомості застосовуються:

а) до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти;

б) під час затримання особи;

в) під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого;

г) якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим;

г) проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі;

2) гумові та пластикові кийки застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського;

в) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

3) засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

4) засоби примусової зупинки транспорту застосовуються для примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського щодо зупинки транспортного засобу, або якщо дії водія транспортного засобу створюють загрозу життю чи здоров'ю людини;

5) пристрої, гранати, боеприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень застосовуються для:

а) затримання особи;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

б) електрошокові пристрої контактної та контактної-дистанційної дії застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського;

7) спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби застосовуються для:

а) маркування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

б) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень з метою подальшого виявлення осіб та затримання, а також контролю за переміщенням речей;

8) пристрої, гранати та боеприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильового впливу застосовуються для:

а) відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;

б) затримання особи, яка чинить збройний опір, або з метою примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), де перебуває така особа;

в) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи, яка знаходиться у приміщенні;

9) водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби застосовуються для:

а) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

б) відбиття групового нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей;

в) примусової зупинки транспортного засобу, водій якого не виконав законні вимоги поліцейського зупинитися;

г) затримання озброєної особи, яка підозрюється у вчиненні злочину;

10) пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, застосовуються для:

а) захисту від нападу, що загрожує життю та здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

б) відбиття збройного нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також для звільнення їх у разі захоплення;

в) затримання особи, яка підозрюється у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

г) затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти;

г) затримання озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

д) подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил;

е) знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю людей, у тому числі поліцейського;

е) припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень;

ж) відбиття групового нападу, що загрожує життю чи здоров'ю людей;

11) засоби, споряджені безпечними димоутворювальними препаратами, застосовуються для:

а) забезпечення маскуванню дій поліцейських, спрямованих на затримання особи, яка чинить збройний опір, або для того, щоб примусити таку особу залишити територію (транспортний засіб, будівлю, споруду, земельну ділянку), на якій вона перебуває;

б) звільнення особи, незаконно позбавленої свободи;

12) службовий собака застосовується під час:

а) патрулювання;

б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення;

в) під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи;

г) для відбиття нападу на особу та/або поліцейського;

13) службовий кінь застосовується під час:

а) патрулювання;

б) переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

4. Поліції (поліцейському) заборонено:

1) наносити удари гумовими (пластиковими) кийками по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт;

2) під час застосування засобів, споряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, здійснювати прицільну стрільбу по людях, розкидання і відстрілювання гранат у натовп, повторне застосування їх у межах зони ураження в період дії цих речовин;

3) відстрілювати патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, з порушенням визначених технічними характеристиками вимог щодо відстані від особи та стрільби в окремі частини голови і тіла людини;

4) застосовувати водомети при температурі повітря нижче +10°C;

5) застосовувати засоби примусової зупинки транспорту для примусової зупинки мотоциклів, мотоколясок, моторолерів, мопедів, транспортного засобу, що здійснює пасажирські перевезення, а також застосовувати такі засоби на гірських шляхах або ділянках шляхів з обмеженою видимістю, залізничних переїздах, мостах, шляхопроводах, естакадах, у тунелях;

6) застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску.

5. Застосування малогабаритного підривного пристрою для відкриття приміщень є виправданим, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам та інтересам, є меншою, ніж шкода, яку вдалося відвернути.

6. Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомити свого керівника про застосування до особи спеціального засобу.

Якщо поліцейський заподіяв особі поранення або каліцтво внаслідок застосування до неї спеціального засобу, керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора.

7. Допустимі параметри спеціальних засобів у частині їх фізичного, хімічного та іншого впливу на організм людини визначаються уповноваженими установами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я.

8. Правила зберігання, носіння та застосування спеціальних засобів, що є на озброєнні поліції, визначаються нормативними актами Міністерства внутрішніх справ України.

6.1.5. Стаття 46. Застосування вогнепальної зброї

1. Застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу.

2. Поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише за умови що він пройшов відповідну спеціальну підготовку.

3. Порядок зберігання і носіння вогнепальної зброї, що знаходиться в розпорядженні поліцейського, перелік вогнепальної зброї та боєприпасів, що

використовуються в діяльності поліції, та норми їх належності встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

4. Поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю:

1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю;

2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю;

3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі;

4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення;

5) для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти;

6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського;

7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського.

5. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки після попередження про необхідність припинення протиправних дій і намір використання заходу примусу, визначеного цією статтею.

6. Застосування вогнепальної зброї без попередження допускається:

1) при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;

2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;

3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;

4) якщо особа чинить збройний опір;

5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

7. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу.

8. Поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю у разі збройного нападу, якщо відвернення чи припинення відповідного нападу неможливо досягнути іншими засобами.

9. Поліцейському заборонено застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у

вогнебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності.

10. Поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування вогнепальної зброї, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї, який, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора.

11. Поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її у готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування.

12. Під час затримання осіб, щодо яких у поліцейського виникла підозра у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину, а також під час перевірки документів у таких осіб поліцейський може привести в готовність вогнепальну зброю та попередити особу про можливість її застосування.

Спроба особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнутися до зброї є підставою для застосування вогнепальної зброї поліцейським.

13. Поліцейський може використати вогнепальну зброю для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил, або для знешкодження тварини, яка загрожує життю чи здоров'ю поліцейського та інших осіб.

6.1.6. Дії наряду поліції по застосуванню фізичної сили

При підході до громадян треба визначити хто зі складу наряду буде **«Контактуючим»**, а хто **«Поліцейським, що здійснює прикриття»**.

В процесі наближення до особи наряд повинен перешикуватися відповідно до схеми тактичного шикуння у формі літери «Г» чи «Л», включити відео реєстратор (**або мобільний телефон**).

При підході до громадян треба визначити хто зі складу наряду буде **«Контактуючим»**, а хто **«Поліцейським, що здійснює прикриття»**.

В процесі наближення до особи наряд повинен перешикуватися відповідно до схеми тактичного шикуння у формі літери «Г» чи «Л», включити відеореєстратор(**або мобільний телефон**).

Підійшовши до громадянина, **«Контактуючий»** зупинившись на безпечній відстані, повинен представитися та роз'яснити особі причину звернення та/або попередити особу про вчинення нею правопорушення та зажадати від неї припинення таких дій. При цьому, **«Поліцейський, який здійснює прикриття»**, повинен пильно слідкувати за ситуацією навколо наряду та контролювати рухи правопорушника.

У випадку, якщо після встановлення контакту із особою чи висунення вимоги щодо припинення правопорушення, громадянин не виконує зазначені вимоги, поліцейський повинен повторно висунути вимогу щодо припинення

правопорушення, **попередити про можливість застосування фізичної сили** та **надати достатньо часу** для виконання такої вимоги.

В процесі поліцейський визначає можливість застосування заходів примусу, при цьому повинен врахувати конкретну ситуацію, що склалася, характер правопорушення та індивідуальні особливості особи, яка вчинила правопорушення та чи не підпадає правопорушник під ознаки однієї із таких категорій: 1) жінок з явними ознаками вагітності; 2) малолітніх осіб; 3) осіб з явними ознаками обмежених можливостей; 4) осіб з явними ознаками старості.

Після прийняття рішення про застосування фізичної сили **«Контактуючий»** зобов'язаний попередити про можливість застосування фізичної сили, при цьому попередження може бути зроблено голосом, окрім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є не виправданим або неможливим. В той же час **«Поліцейський, який здійснює прикриття»** продовжує пильно слідкувати за ситуацією навколо наряду, контролювати поведінку правопорушника та чекати умовного сигналу з боку напарника про затримання правопорушника.

У випадку коли правопорушник продовжує свої дії та не виконує законні вимоги поліцейського, **«Контактуючий»** подає команду (умовний знак) напарнику та безпосередньо застосовує фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою). **Поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування фізичної сили в момент досягнення очікуваного результату.** В той же час **«Поліцейський, який здійснює прикриття»** повинен контролювати ситуацію навколо та при необхідності надати допомогу напарнику.

Після застосування фізичної сили **«Контактуючий»** повідомляє оперативному черговому про подію, забезпечує посадку затриманого до патрульного автомобіля для його доставлення до відділу (відділення) поліції, при необхідності надає невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу. Також, поліцейський зобов'язаний письмово повідомити керівника про застосування заходів примусу (фізичної сили). **«Поліцейський, який здійснює прикриття»** повинен встановити свідків та очевидців події і записати їх координати.

6.1.7. Дії наряду поліції по застосуванню спеціальних засобів

При підході до громадян треба визначити хто із складу наряду буде **«Контактуючим»**, а хто **«Поліцейським, що здійснює прикриття»**.

В процесі наближення до особи наряд повинен перешикуватися відповідно до схеми тактичного шиккування у формі літери **«Г»** чи **«Л»**, включити відео реєстратор (**або мобільний телефон**).

Підійшовши до громадянина, **«Контактуючий»**, зупинившись на безпечній відстані, повинен представитися та роз'яснити особі причину звернення та/або попередити особу про вчинення нею правопорушення. Після чого повинен висунути вимогу щодо припинення таких дій у формі: **«Шановні громадяни, ваші дії порушують публічний порядок!»** (або вказати конкретне правопорушення, що вчинює(-ила) особа). **«Поліцейський, який здійснює прикриття»** при цьому повинен пильно слідкувати за ситуацією навколо наряду та контролювати рухи правопорушника.

У випадку, якщо після встановлення контакту та висунення вимоги щодо припинення правопорушення, громадянин не виконує зазначені вимоги, поліцейський повинен повторно висунути вимогу щодо припинення правопорушення, **попередити про можливість застосування спеціальних засобів** та **надати достатньо часу** для виконання такої вимоги.

В процесі поліцейський визначає можливість застосування заходів примусу: наявність правових підстав для застосування спеціальних засобів, а також при цьому враховує конкретну ситуацію, характер правопорушення та індивідуальні особливості особи, яка вчинила правопорушення та чи не підпадає правопорушник під ознаки однієї із таких категорій: 1) жінок з явними ознаками вагітності; 2) малолітніх осіб; 3) осіб з явними ознаками обмежених можливостей; 4) осіб з явними ознаками старості.

Поліцейський суб'єктивно оцінивши ситуацію, що склалася, характер правопорушення та індивідуальні особливості особи приймає рішення про застосування певного виду спеціального засобу. При цьому поліцейський **повинен пам'ятати**, що попередження може бути зроблено голосом, окрім випадку, коли зволікання може спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невиправданим або неможливим.

Після цього подає умовний сигнал напарнику приводить спеціальний засіб у положення готовності та повторно звертається до громадянина з вимогою припинити правопорушення та/або виконати іншу законну вимогу поліцейського та попереджає про можливість застосування до нього спеціального засобу у формі: **«У випадку не виконання законних вимог працівників поліції, ми будемо вимушені застосувати до Вас спеціальні засоби!»**. **«Поліцейський, який здійснює прикриття»**: Після слів **«... будемо вимушені застосувати спеціальні засоби...»**, **демонстративно**, з метою психологічного впливу, приводить у положення готовності спеціальний засіб та продовжує зберігати контроль за ситуацією навколо наряду, при необхідності повідомляє оперативного чергового про ускладнення ситуації, необхідність отримання допомоги від інших нарядів, за можливості встановлює ймовірних свідків подій.

У випадку, якщо правопорушники не реагують на законні вимоги працівника поліції та погрожують (закликають) фізичною розправою або починають наближатися до наряду поліції «Контактуючий» звертається до особи із попередженням про застосування спеціального засобу: «Стій,

назад! Попереджаю про застосування спеціального засобу!» та переводить спеціальний засіб у бойове положення. В той час **«Поліцейський, який здійснює прикриття»** контролює дії іншого правопорушника або ситуацію навколо, не дозволяє іншому правопорушнику чи іншим особам наблизитись до **«Контактуючого»** з боків чи ззаду.

У випадку якщо правопорушники, різко скорочують дистанцію, намагаються нанести удари руками та/або ногами поліцейським та/або вихопити спеціальні засоби з рук поліцейських. **«Поліцейський, який здійснює прикриття»** повідомляє **«Контактуючого»** про дії правопорушників у формі: «Загроза!» та застосовує спеціальні засоби у відповідності до положень ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію». **«Контактуючий»** застосовує спеціальні засоби у відповідності до положень ч. 3 ст. 45 ЗУ «Про Національну поліцію».

Застосовуючи спеціальні засоби необхідно пам'ятати, що ч. 4 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» встановлює обмеження щодо застосування спеціальних засобів, порушення яких тягне за собою відповідальність встановлену законом.

Поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування спеціальних засобів в момент досягнення очікуваного результату.

«Контактуючий» ховає спеціальний засіб та проводить поверхневу перевірку спочатку одного, а потім іншого (інших) правопорушника (-ів), також одягає кайданки, обмежуючи їх здатність вільно пересуватися, надає невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу. **«Поліцейський, який здійснює прикриття»:** контролює ситуацію навколо, повідомляє оперативного чергового про подію, надає допомогу напарнику. **«Контактуючий»** проводить збір відомостей та опитування потерпілих і свідків події.

У разі застосування спеціальних засобів та/або завдання особі тілесних ушкоджень унаслідок застосування спеціальних засобів, необхідно письмово повідомити про таку подію свого керівника.

6.1.8. Дії наряду поліції по застосуванню вогнепальної зброї

При підході до громадян треба визначити хто із складу наряду буде **«Контактуючим»**, а хто **«Поліцейським, що здійснює прикриття»**.

В процесі наближення до особи наряд повинен перешикуватися відповідно до схеми тактичного шиккування у формі літери «Г», включити відеореєстратор(або мобільний телефон).

Підійшовши до громадянина, **«Контактуючий»**, зупинившись на безпечній відстані, повинен представитися та роз'яснити особі причину звернення та/або попередити особу про вчинення нею правопорушення. **«Поліцейський, який здійснює прикриття»** при цьому повинен пильно слідкувати за ситуацією навколо наряду та контролювати рухи правопорушника.

«Контактуючий», в бесіді із особою, намагається встановити психологічний контакт та висуває вимогу щодо припинення правопорушення **«Поліцейський, який здійснює прикриття»** пильно слідкує за поведінкою особи, яку поліцейські запідозрили у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину.

У випадку якщо особа вчинює дії чи ситуація підпадає під дію ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію», **«Контактуючий»** повторно висуває вимогу щодо припинення правопорушення, а громадянин не виконує зазначені вимоги, поліцейський повинен повторно висунути вимогу щодо припинення правопорушення, **попередити про можливість застосування вогнепальної зброї** та **надати достатньо часу** для виконання такої вимоги.

В процесі поліцейський визначає можливість застосування зброї, при цьому необхідно врахувати: наявність правових підстав для застосування зброї, конкретної ситуації, місцевості, часу доби, характеру правопорушення та індивідуальних особливостей особи, яка вчинила правопорушення та чи не підпадає особа під ознаки однієї із таких категорій осіб: 1) жінок з явними ознаками вагітності; 2) малолітніх осіб; 3) осіб з явними ознаками обмежених можливостей; 4) осіб з явними ознаками старості, а також поліцейський повинен врахувати те, що **забороняється** застосовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, а також у вогнебезпечних та вибухонебезпечних місцях, крім випадків необхідності відбиття нападу або крайньої необхідності.

У випадку якщо правопорушник не виконує вимоги поліцейського, **«Поліцейський, який здійснює прикриття»**: непомітно розстібає кобуру, кладе долонь на рукоятку пістолета. **«Контактуючий»** повторно висуває вимоги до правопорушника.

У випадку активних дій правопорушника, що підпадають під дію ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію». **«Поліцейський, який здійснює прикриття»** практично одразу з діями підозрілої особи приводить зброю у готовність та звертається до злочинця **«Стій! Не рухатись!»** та попереджає правопорушника про можливість застосування вогнепальної зброї, а також повідомляє правопорушника про зміст його неправомірних дій та висуває вимогу припинити правопорушення, обирає **безпечний кут можливого застосування вогнепальної зброї**.

Суб'єктивно поліцейський приймає рішення про застосування вогнепальної зброї у відповідності до положень ст. 43 та 46 ЗУ «Про Національну поліцію».

У випадку вчинення збройного нападу на поліцейського він повинен пам'ятати, що поліцейський уповноважений застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу. А також, якщо відвернення чи припинення відповідного нападу неможливо досягнути іншими засобами.

Поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату

«Контактуючий» додержуючись заходів безпеки наближається до пораненого, викликає швидку медичну допомогу, надає невідкладну домедичну допомогу, сповіщає про подію оперативного чергового.

«Поліцейський, який здійснює прикриття» намагається встановити свідків події (записує їх координати), звертається до свідків із проханням дочекатися приїзду слідчо-оперативної групи, вживає необхідних заходів щодо збереження речових доказів на місці пригоди.

Після цього у письмовій формі сповіщає керівника про застосування вогнепальної зброї. **Необхідно пам'ятати**, що поліцейський повинен негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї.

У разі дієвої відмови правопорушника від подальших активних дій. **«Контактуючий»** продовжує заспокоювати правопорушника, веде перемовини, ховає пістолет до кобури.

РОЗДІЛ 7. ПОВНОВАЖЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

7.1. Порядок дій поліцейського на місці ДТП

1. Оцінити обстановку на місці з тим, щоби подати попередню інформацію про пригоду **доповісти оператору служби «102» та в чергову частину територіального відділу поліції.**

2. Забезпечити власну безпеку (увімкнути пробліскові маячки, аварійну світлову сигналізацію в т.ч. на транспортних засобах учасників ДТП, виставити знаки аварійної зупинки, огородити місце ДТП фішками та спеціальною стрічкою).

3. Визначити наявність постраждалих, надати їм першу медичну допомогу або сприяти доставці їх до медичних закладів.

4. Кваліфікувати ДТП:

Якщо має місце вчинення кримінального правопорушення, викликати слідчо-оперативну групу, забезпечити охорону місця ДТП. Після приїзду слідчо-оперативної групи діяти за вказівками її керівника.

Якщо має місце порушення учасниками дорожнього руху правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна (ст.124 КУпАП) діє згідно з вимогами КУпАП .

5. Встановити осіб-учасників ДТП – отримати від них документи (посвідчення водія, свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу, договір обов'язкового страхування власників наземних транспортних засобів).

6. Здійснити заміри для складання схеми ДТП.

7. Скласти схему ДТП.

8. Внести усю необхідну інформацію до зовнішньої та зворотної сторони бланку схеми ДТП.
9. Ознайомити учасників ДТП зі схемою під особистий підпис.
10. Прибирати транспортні засоби з проїзної частини.
11. Роз'яснити учасникам ДТП порядок надання письмових пояснень.
12. Визначити особу (осіб), в діях якої (яких) є ознаки адміністративного правопорушення.
13. Скласти протокол про адміністративне правопорушення.
14. Роз'яснити особі (особам), на яку (яких) складається протокол – правопорушнику (правопорушникам), прав і обов'язків згідно зі ст. 63 Конституції України та ст. 268 КУпАП.
15. Отримати підписи правопорушника в протоколі про адміністративне правопорушення:
 - про роз'яснення правопорушнику ст. 63 Конституції України, ст. 268 КУпАП; місце розгляду справи про адміністративне правопорушення;
 - про правильність внесених про нього даних в протокол;
 - про тимчасове вилучення посвідчення водія.
16. Вручити правопорушнику копію протоколу про адміністративне правопорушення.
17. Роз'яснити правопорушнику порядок тимчасового вилучення посвідчення водія та умов його повернення.
18. Заповнити тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом замість тимчасово вилученого посвідчення водія та видати його правопорушнику.
19. Оформити довідку про пошкодження ТЗ внаслідок ДТП та видати кожному з учасників ДТП.
20. Відбути з місця ДТП.

7.2. Огляд місця ДТП

При ДТП основні докази здобуваються при огляді місця події, транспортних засобів, об'єктів, що можуть бути причетні до ДТП (будівля, електроопора тощо) та подальшої фіксації цієї інформації. Тому виконанню цих дій також має приділятися увага поліцейського.

Оскільки межі ДТП відразу встановити важко, спочатку є доцільним оглянути ті місця, де знаходяться основні об'єкти пригоди: автомобілі, інші транспортні засоби тощо. Потім, рухаючись у напрямку, зворотному руху автомобіля (або в напрямку, що відповідає руху автомобіля, який зник із місця пригоди), слід оглянути узбіччя, тротуари та прилеглі ділянки.

Першочергову увагу при огляді, необхідно приділяти об'єктам, що мають безпосереднє відношення до пригоди: слідам гальмування, розташуванню транспортних засобів, частин, що відокремилися від них, місцезнаходженню великих предметів. Проте слід враховувати, що нерідко і незначні об'єкти, які на перший погляд здаються несуттєвими, можуть мати

важливе значення при розслідуванні пригоди. Тому при огляді слід фіксувати всі помічені на дорозі сліди та предмети.

Часто розташування плям електроліту або іншої рідини, осколків скла, ґрунту, що обсипався, поламаних деталей, подряпин на дорожньому покритті служать відправною точкою для інженерних розрахунків та встановленню реального механізму дорожньо-транспортної пригоди.

Огляд місця ДТП доцільно здійснювати або від загальної картини пригоди до безпосередніх фрагментів, найменших деталей, що відокремилися від транспортного засобу. Або навпаки, – від найменшого до загального огляду.

На що треба звертати увагу при огляді місця ДТП

- назву, напрямок дороги відносно сторін горизонту;
- план дороги (пряма ділянка, перехрестя і його форма, повороти й закруглення дороги, їх напрямки й радіуси);
- поздовжній профіль дороги (випуклий, горизонтальний, двоскатний, односкатний, його величина);
- ширину проїжджої частини дороги;
- тип дорожнього покриття (асфальтобетон, цементобетон, бруківка, гравій, пісок тощо);
- стан дорожнього покриття (сухе, мокре, забруднене, ожеледь, сніг, льодовий покрив, вигляд, розміри та місце їх розташування тощо);
- пошкодження дорожнього покриття (місце розташування, конфігурація вибоїн, розміри та вигляд країв тощо);
- ширину кожного з узбіч, чи є вона однаковою;
- тип покриття узбіччя і його стан (укріплене, м'яке, вкрите щебенем, піском, травою, снігом, кригою тощо);
- пошкодження на узбіччях від транспортних засобів-учасників ДТП чи іншим чином;
- ширину тротуарів; висоту бордюрів;
- наявність перешкод на проїжджій частині дороги, узбіччях, тротуарах;
- глибину кюветів;
- довжину відкосів кюветів, їх стан;
- дорожні знаки на відстані 300 м в обидва боки, зона дії знаків, правильність їх установлення і стан;
- розмітку проїжджої частини в зоні місця ДТП;
- зовнішнє оточення місця ДТП (відкрита місцевість, дерева, будови, обриви і т. д.);
- спосіб регулювання дорожнього руху на регульованому перехресті (регулювальник або світлофор, його тип, режим роботи, місцезнаходження, справність);
- видимість поверхні проїжджої частини по осьовій лінії;
- коефіцієнт зчеплення коліс транспортного засобу з дорожнім покриттям.

При кримінальних правопорушеннях у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху по наведених даних заповнюється протокол огляду місця ДТП. Адміністративним провадженням за ст. 124 КУпАП заповнення такого протоколу не передбачено.

7.3. Особливості опитування учасників та свідків ДТП

Під час опитування водія, учасників та свідків події необхідно з'ясувати обставини вчинення дорожньо-транспортної пригоди, що має важливе значення для встановлення особи, чиї дії призвели до неї. Орієнтуватися в опитуванні можна на наведений нижче перелік питань.

1. Час і місце вчинення дорожньо-транспортної пригоди: дата, місяць, рік (години, хвилини), вулиця, дорога, перехрестя тощо.
2. Тип, марка, модель, модифікація, номерний знак транспортного засобу, яким керував. Належність ТЗ.
3. Маршрут і мета руху.
4. Час перебування за кермом до дорожньо-транспортної пригоди, стан самопочуття (утомлений, хворий); психоемоційний стан перед пригодою (які найважливіші події сталися в день події чи напередодні, як вони вплинули).
5. Коли востаннє проходив періодичний медичний огляд для підтвердження права на керування транспортним засобом, в якому лікувально-профілактичному закладі? Чи проходив медичний контроль перед рейсом (якщо це професійний водій)?
6. Чи вживав перед пригодою напої або речовини, що містять алкоголь, наркотики, токсичні або лікарські препарати?
7. Технічний стан транспортного засобу. Чи перевіряв технічний стан перед виїздом? За умови наявності вантажу – характер, маса й габарити вантажу, спосіб його кріплення.
8. Наявність пасажирів у транспортному засобі, їх кількість, розташування в салоні.
9. З яким орієнтовним інтервалом до правого краю дороги (проїзної частини) рухався транспортний засіб?
10. Характеристика, стан проїзної частини, перехрестя, узбіччя тощо – місця, де відбулася ДТП.
11. Наявність, вид дорожньої розмітки, наявність засобів технічного регулювання і дорожніх знаків на місці пригоди.
12. Метеорологічні умови під час пригоди.
13. Стан видимості й оглядовості (наявність перешкод).
14. Характер руху транспортного засобу (прямолінійний, з відхиленням праворуч або ліворуч), швидкість руху.
15. Чи рухались безпосередньо перед пригодою на цій ділянці дороги інші транспортні засоби? Яке вони могли мати відношення до ДТП?
16. Наявність пішоходів та інших учасників дорожнього руху.

17. Де саме і на якій відстані водій помітив перешкоду для руху?
18. Місце появи перешкоди або небезпеки (інший транспортний засіб, пішохід, велосипедист, гужовий транспорт, тварина, дерево тощо) на проїзній частині.
19. Чи подавав водій попереджувальні сигнали?
20. Напрямок руху небезпеки або перешкоди (справа наліво або зліва направо від смуги руху транспортного засобу, під кутом, за ходом руху назустріч).
21. Темп або швидкість руху небезпеки або перешкоди.
22. Чи дивився зазначений об'єкт у напрямку транспортного засобу, що наближався до нього?
23. В якому місці дороги відбувся наїзд на перешкоду, зіткнення з небезпекою?
24. Якою частиною транспортного засобу було здійснено наїзд на перешкоду, зіткнення з небезпекою?
25. Швидкість транспортного засобу безпосередньо перед ДТП.
26. Чи гальмував чи призупинявся транспортний засіб перед ДТП і на якій відстані?
27. На якій відстані помітив транспортний засіб, із яким відбулося зіткнення?
28. При зіткненні на регульованому світлофором перехресті – на який сигнал світлофора транспортний засіб в'їхав на перехрестя?
29. Місцезнаходження транспортного засобу під час увімкнення або зміни сигналу світлофора.
30. За умови зміни напрямку руху – які попереджувальні сигнали були увімкнені на транспортних засобах?
31. Положення транспортних засобів на дорозі під час зіткнення.
32. Інтервал між транспортними засобами при зіткненні під час обгону.
33. Взаємне розташування транспортних засобів після зіткнення.
34. Чи вживалися заходи для запобігання дорожньо-транспортної пригоди? Які саме та з якого моменту?
35. Чи застосовувалося гальмування? Яке саме (робоче, екстрене, ступінчасте, переривчасте)?
36. Чи застосовувалося маневрування безпосередньо перед ДТП і з якого моменту?
37. Ким і яка допомога надавалася постраждалим?
38. Чи пересувалися транспортний засіб або інші об'єкти на місці пригоди до прибуття працівників патрульної служби?
39. Що могло бути причиною пригоди?
40. Чи вбачається на думку водія, у його власних діях порушення Правил дорожнього руху, що стали причиною ДТП?

7.4. Науково-практичний коментар до статей КУпАП, що передбачають адміністративну відповідальність у сфері безпеки дорожнього руху.

7.4.1. Стаття 122. Перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху

Перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину, порушення вимог дорожніх знаків та розмітки проїзної частини доріг, правил перевезення вантажів, буксирування транспортних засобів, зупинки, стоянки, проїзду пішохідних переходів, ненадання переваги у русі пішоходам на нерегульованих пішохідних переходах, а так само порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або 50 штрафних балів.

Порушення правил проїзду перехресть, зупинок транспортних засобів загального користування, проїзд на заборонний сигнал світлофора або жест регулювальника, порушення правил обгону і зустрічного роз'їзду, безпечної дистанції або інтервалу, розташування транспортних засобів на проїзній частині, порушення правил руху автомагістралями, користування зовнішніми освітлювальними приладами або попереджувальними сигналами при початку руху чи зміні його напрямку, використання цих приладів та їх переобладнання з порушенням вимог відповідних стандартів, користування під час руху транспортного засобу засобами зв'язку, не обладнаними технічними пристроями, що дозволяють вести перемови без допомоги рук (за винятком водіїв оперативних транспортних засобів під час виконання ними невідкладного службового завдання), а так само порушення правил навчальної їзди, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або 50 штрафних балів.

Перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на п'ятдесят кілометрів на годину, ненадання переваги в русі транспортним засобам аварійно-рятувальних служб, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, поліції, що рухаються з увімкненими спеціальними світловими або звуковими сигнальними пристроями, ненадання переваги маршрутним транспортним засобам, у тому числі порушення правил руху і зупинки на смузї для маршрутних транспортних засобів, а так само порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення, передбачені частинами першою, другою або третьою цієї статті, що спричинили створення аварійної обстановки, а саме: примусили інших учасників дорожнього руху різко змінити швидкість, напрямок руху або вжити інших заходів щодо забезпечення особистої безпеки або безпеки інших громадян, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі сорока неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від шести місяців до одного року.

Примітка. Суб'єктом правопорушення в цій статті є особа, яка керувала транспортним засобом у момент його вчинення, а в разі вчинення передбачених частинами першою - третьою цієї статті правопорушень у виді перевищення обмежень швидкості руху транспортних засобів, проїзду на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху, порушення правил зупинки і стоянки, а також установлені для транспортних засобів заборони рухатися смугою для маршрутних транспортних засобів, тротуарами чи пішохідними доріжками, виїзду на смугу зустрічного руху, якщо зазначене правопорушення зафіксовано в автоматичному режимі, - юридична або фізична особа, за якою зареєстровано транспортний засіб.

Об'єктом цього правопорушення є суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Дані відносини регулюються як нормами міжнародного законодавства, основним серед яких є Конвенція про дорожній рух від 08.11.1968, так і нормами національного законодавства, основними серед яких є Закон України від 30.06.1993 «Про дорожній рух» та Правила дорожнього руху, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 № 1306.

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною першою коментованої статті передбачає:

Перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину (*розділ 12 Правил дорожнього руху*);

1) порушення вимог дорожніх знаків (*розділ 33 Правил дорожнього руху*) та розмітки проїзної частини доріг (*розділ 34 Правил дорожнього руху*);

2) правил перевезення вантажів (*розділ 22 Правил дорожнього руху, наказ Міністерства Транспорту України від 14.10.1997 «Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні», наказ МВС України від 26.07.2004 № 822 «Про затвердження Правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів»*);

3) буксирування транспортних засобів (*розділ 23 Правил дорожнього руху*);

- 4) зупинки, стоянки (*розділ 15 Правил дорожнього руху*);
- 5) проїзду пішохідних переходів (*розділ 18 Правил дорожнього руху*);
- 6) ненадання переваги у русі пішоходам на нерегульованих пішохідних переходах (*п. 16.1 Правил дорожнього руху*), а так само порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками (*п. 11.13 Правил дорожнього руху*).

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною другою коментованої статті передбачає:

- 1) Порушення правил проїзду перехресть (*розділ 16 Правил дорожнього руху*);
- 2) зупинок транспортних засобів загального користування (*розділ 15 Правил дорожнього руху*);
- 3) проїзд на заборонний сигнал світлофора або жест регулювальника п. 8.7.3 г, п. 8.7.3 д, п. 8.8 Правил дорожнього руху;
- 4) порушення правил обгону (*розділ 14 Правил дорожнього руху*) і зустрічного роз'їзду (*розділ 13 Правил дорожнього руху*), безпечної дистанції або інтервалу (*розділ 13 Правил дорожнього руху*);
- 5) розташування транспортних засобів на проїзній частині (*розділ 11 Правил дорожнього руху*);
- 6) порушення правил руху автомагістралями (*розділ 27 Правил дорожнього руху*);
- 7) користування зовнішніми освітлювальними приладами або попереджувальними сигналами при початку руху чи зміні його напрямку (*розділ 9 Правил дорожнього руху*), використання цих приладів та їх переобладнання з порушенням вимог відповідних стандартів (*розділ 19 Правил дорожнього руху*);
- 8) користування під час руху транспортного засобу засобами зв'язку, не обладнаними технічними пристроями, що дозволяють вести перемови без допомоги рук (за винятком водіїв оперативних транспортних засобів під час виконання ними невідкладного службового завдання), (*п. 2.9 д) Правил дорожнього руху*);
- 9) а так само порушення правил навчальної їзди стандартів (*розділ 24 Правил дорожнього руху*).

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною третьою коментованої статті передбачає:

- 1) Перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на п'ятдесят кілометрів на годину (*розділ 12 Правил дорожнього руху*);
- 2) ненадання переваги в русі транспортним засобам аварійно-рятувальних служб, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, поліції, що рухаються з увімкненими спеціальними світловими або звуковими сигнальними пристроями (*розділ 3 Правил дорожнього руху*);

3) ненадання переваги маршрутним транспортним засобам, у тому числі порушення правил руху і зупинки на смузі для маршрутних транспортних засобів (*розділ 17 Правил дорожнього руху*);

4) а так само порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху (*розділ 15 Правил дорожнього руху*).

Об'єктивна сторона правопорушень, передбачених частиною четвертою коментованої статті передбачає:

порушення, передбачені частинами 1-3 коментованої статті, що спричинили створення аварійної обстановки, тобто примусили інших учасників дорожнього руху різко змінити швидкість, напрямок руху або вживати інших заходів щодо забезпечення особистої безпеки або безпеки інших громадян. Факт виникнення аварійної обстановки має бути підтверджений поясненнями потерпілих, а також свідків, якщо вони є.

Правопорушення, передбачені статтею 122 КУпАП мають формальний склад, тобто не передбачають обов'язкове настання шкідливих наслідків.

Час та місце вчинення правопорушення не впливають на його кваліфікацію.

Правопорушення не віднесено до триваючих, тому стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення.

Суб'єкт правопорушення визначений в примітці коментованої статті - особа, яка керувала транспортним засобом у момент його вчинення, а в разі вчинення передбачених частинами першою - третьою цієї статті правопорушень у виді перевищення обмежень швидкості руху транспортних засобів, проїзду на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху, порушення правил зупинки і стоянки, а також установлені для транспортних засобів заборони рухатися смугою для маршрутних транспортних засобів, тротуарами чи пішохідними доріжками, виїзду на смугу зустрічного руху, якщо зазначене правопорушення зафіксовано в автоматичному режимі, - юридична або фізична особа, за якою зареєстровано транспортний засіб.

Суб'єктивна сторона правопорушення полягає у наявності умислу або необережності.

Відповідно до частини другої статті 258 КУпАП у разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейський виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складання відповідного протоколу. Відповідно до частини четвертої цієї ж статті, якщо особа оспорить правопорушення, поліцейський повинен скласти протокол. Але це правило не стосується правопорушень в сфері безпеки дорожнього руху, де виноситься відразу постановою без складання протоколу, навіть коли правопорушник оспорує дане правопорушення.

Так, розгляд правопорушень, передбачених частинами першою, другою та третьою віднесено до компетенції Національної поліції, а значить за цими правопорушеннями поліцейський виносить відразу постанову без складення протоколу, навіть коли особа оспорує правопорушення. В той же час, потрібно пам'ятати, що справа про адміністративне правопорушення ґрунтується на певних доказах, перелік яких визначений в статті 251 КУпАП. До них в тому числі віднесено і обставини, які зазначені в протоколі про адміністративне правопорушення. Отже, якщо протокол не складається за такою категорією правопорушень, обов'язкова наявність інших доказів – пояснень свідків, фото, відео фіксації правопорушень тощо.

Також слід відзначити ситуацію, коли особа, яка притягається до відповідальності захоче скористатись своїм правом відповідно до статті 268 КУпАП заявити клопотання про перенесення розгляду справи. Це клопотання робиться в довільній формі, але обов'язково в письмовій формі. В цьому разі, якщо є для цього відповідні підстави поліцейський задовольняє клопотання та переносить розгляд справи на запропоновану особою дату в межах строку, визначених статтею 277 КУпАП. При цьому, особі повідомляється про час та місце розгляду справи за допомогою бланку «Повідомлення про запрошення до підрозділу патрульної поліції», форму якого визначено в додатку 4 до Інструкції. Другий екземпляр бланку залишається в поліцейського. За фактом вчинення правопорушення протокол не складається, а пишеться детальний рапорт, в якому особа ставить підпис про ознайомлення з її правами (стаття 63 Конституції України та стаття 268 КУпАП). до рапорту долучаються клопотання особи, матеріали фото, відео фіксації, пояснення свідків, особи, що притягається до відповідальності та інші докази в справі. Якщо ж особа не з'явиться в повідомлений їй час та місце, а також не повідомить про причину своєї неявки в підрозділ поліції, це є підставою для розгляду справи без її відсутності.

Поліцейський також має право при малозначності вчиненого адміністративного правопорушення звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням. В такому разі необхідно виносити постанову про закриття справи із посиланням на статтю 22 КУпАП.

7.4.2. Стаття 130. Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції

Керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також

передача керування транспортним засобом особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а так само відмова особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, -

тягнуть за собою накладення штрафу на водіїв у розмірі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування транспортними засобами на строк від одного до двох років, або адміністративний арешт на строк від семи до десяти діб і на інших осіб - накладення штрафу в розмірі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк від семи до десяти діб.

Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягне за собою на водіїв позбавлення права керування транспортними засобами на строк від двох до трьох років з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого і на інших осіб - адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб з оплатним вилученням транспортного засобу чи без такого.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, за відмову від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, -

тягнуть за собою на водіїв позбавлення права керування транспортними засобами на строк від трьох до десяти років з оплатним вилученням транспортного засобу і на інших осіб - адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб з оплатним вилученням транспортного засобу.

Вживання водієм транспортного засобу після дорожньо-транспортної пригоди за його участю алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником), або після того, як транспортний засіб був зупинений на вимогу поліцейського, до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду, -

тягне за собою на водіїв позбавлення права керування транспортними засобами на строк від двох до трьох років або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Керування річковими або маломірними суднами судноводіями в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а так само передача керування судном особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а також відмова осіб, які керують річковими або маломірними суднами від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення права керування всіма видами плавучих засобів на строк від одного до трьох років, або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Дії, передбачені частиною п'ятою цієї статті, вчинені особами, які не мають права керування річковими або маломірними суднами, -

тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або адміністративний арешт на строк від десяти до п'ятнадцяти діб.

Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, а також безпеки на річковому транспорті та маломірних суднах.

Об'єктивна сторона правопорушення виражається у таких формах:

1) керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також передача керування транспортним засобом особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а так само відмова особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції;

2) вживання водієм транспортного засобу після дорожньо-транспортної пригоди за його участю алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником), або після того, як транспортний засіб був зупинений на вимогу поліцейського, до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання

лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду;

3) керування річковими або маломірними суднами судноводіями в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а так само передача керування судном особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів, а також відмова осіб, які керують річковими або маломірними суднами від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Всі склади правопорушень є формальними.

Під керуванням транспортним засобом слід розуміти виконання функції водія під руху транспортного засобу або виконання функції інструктора водія під час навчання учнів-водіїв трамвая, тролейбуса тощо, незалежно від того, чи управляє він самохідною машиною, що рухається своїм ходом, або на причепі в іншій машини. При цьому не має значення, де, у якому місці особа управляла транспортом.

Для настання відповідальності не має значення, як довго керував винний транспортним засобом. Проступок вважається закінченим з того моменту, коли особа, яка перебувала у стані сп'яніння надала руху транспортному засобу.

Суб'єкт адміністративного проступку - спеціальний (водії транспортних засобів, інші особи, що керували транспортними засобами - чч. 1-4 цієї статті; судноводії - ч. 5 цієї статті; інші особи, які керували річковими або маломірними суднами, - ч. 6 цієї статті).

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі умислу.

Особливості провадження Національною поліцією у справах про адміністративні правопорушення, що передбачені статтею 130 КУпАП

Водії, стосовно яких у поліцейських є достатні підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами та огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Ознаками алкогольного сп'яніння є:

- а) запах алкоголю з порожнини рота;
- б) порушення координації рухів;
- в) порушення мови;
- г) виражене тремтіння пальців рук;
- г) різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя;

д) поведінка, що не відповідає обставині

Обов'язковому огляду підлягають водії транспортних засобів - учасники ДТП, унаслідок якої є особи, які отримали тілесні ушкодження.

Направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду на стан сп'яніння і проведення такого огляду здійснюються відповідно до Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1103 (зі змінами), а також Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції», затвердженої наказом МВС та МОЗ України від 09.11.2015 № 1452/735 до ознак алкогольного та наркотичного сп'яніння.

Огляд на стан алкогольного сп'яніння проводиться поліцейським на місці зупинки транспортного засобу в присутності двох свідків відповідно до чинного законодавства. Не можуть бути залучені як свідки поліцейські або особи, щодо неупередженості яких є сумніви. Поліцейськими використовуються спеціальні технічні засоби, які мають, зокрема, сертифікат відповідності та свідоцтво про перевірку робочого засобу вимірювальної техніки. Перед проведенням огляду на стан сп'яніння поліцейський інформує особу, яка підлягає огляду на стан сп'яніння, про порядок застосування спеціального технічного засобу та на її вимогу надає сертифікат відповідності та свідоцтво про перевірку робочого засобу вимірювальної техніки.

Установлення стану алкогольного сп'яніння здійснюється на підставі огляду, який проводиться згідно з вимогами цієї Інструкції поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів, показники яких після проведення тесту мають цифровий показник більше 0,2 проміле алкоголю в крові.

Результати огляду зазначаються в акті огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів.

Акт огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів складається у двох примірниках, один з яких під підпис вручається особі, щодо якої проводився цей огляд. У разі виявлення стану алкогольного сп'яніння в результаті проведення огляду з використанням спеціальних технічних засобів складається протокол про адміністративне правопорушення, до якого долучаються акт огляду на стан сп'яніння та роздруківка із результатом огляду з використанням спеціального технічного засобу (у разі наявності).

У разі відмови водія транспортного засобу від проходження огляду на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу або його незгоди з результатами огляду, проведеного поліцейським, такий огляд проводиться в

найближчому закладі охорони здоров'я, якому надано право на його проведення відповідно до статті 266 Кодексу України про адміністративні правопорушення. При цьому, поліцейський виписує направлення на огляд водія. З метою забезпечення достовірності результатів огляду водіїв транспортних засобів, які мають бути оглянуті в закладах охорони здоров'я, поліцейський забезпечує доставку цих осіб до найближчого закладу охорони здоров'я не пізніше ніж протягом двох годин з моменту виявлення підстав для його проведення.

У разі проведення огляду на стан сп'яніння в закладах охорони здоров'я висновок про його результати долучається до протоколу про адміністративне правопорушення (у разі підтвердження стану сп'яніння).

У разі відмови водія транспортного засобу від проведення огляду в закладі охорони здоров'я поліцейський в присутності двох свідків складає протокол про адміністративне правопорушення, у якому зазначає ознаки сп'яніння і дії водія щодо ухилення від огляду.

Проблемними моментами провадження в справах про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 130 КУпАП є те, що п. 7 розділу 1 Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції визначає підстави проведення огляду в закладі охорони здоров'я:

1. У разі відмови водія транспортного засобу від проходження огляду на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу;

2. У разі незгоди з результатами огляду, проведеного поліцейським.

У разі відмови водія транспортного засобу від проходження огляду на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу або його незгоди з результатами огляду, проведеного поліцейським, такий огляд проводиться в найближчому закладі охорони здоров'я, якому надано право на його проведення відповідно до [статті 266](#) Кодексу України про адміністративні правопорушення. Але в цьому разі виникає колізія законодавства, коли особа не відмовляється від проходження огляду, але відмовляється від проїхати в заклад охорони здоров'я, а на місці поліцейський не має можливості провести огляд.

7.5. Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», зафіксовані не в автоматичному режимі, затверджена Наказом МВС України 07.11.2015 № 1395

I. Загальні положення

1. Ця Інструкція визначає процедуру оформлення поліцейськими патрульної поліції (далі - поліцейський) матеріалів про адміністративні

правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі.

2. Ця Інструкція розроблена відповідно до [Кодексу України про адміністративні правопорушення](#) (далі - КУпАП), Законів України [«Про центральні органи виконавчої влади»](#), [«Про дорожній рух»](#), [«Про Національну поліцію»](#), постанов Кабінету Міністрів України від 20.05.2015 [№ 314](#) «Про утворення деяких територіальних органів Міністерства внутрішніх справ», від 17.12.2008 [№ 086](#) «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення», від 17.12.2008 [№ 1102](#) «Про затвердження Порядку тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках», від 17.12.2008 [№ 1103](#) «Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду».

3. Терміни, що вживаються в цій Інструкції, мають такі значення:

повторність правопорушення - повторне вчинення протягом року адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачена відповідними статтями [КУпАП](#) та визначається за фактами винесених постанов у справах про адміністративні правопорушення, які набрали законної сили (крім правопорушень, відповідальність за які передбачена частиною третьою [статті 130](#) КУпАП);

сталий орієнтир - стаціонарно встановлений об'єкт (кут будівлі або павільйону зупинки маршрутних транспортних засобів, дорожній знак 5.60 «Кілометровий знак», опора електропередач, об'єкт дорожнього сервісу, порядковий елемент інженерної конструкції дороги тощо), який має свою назву, порядковий номер, іншу видиму відмінність серед подібних об'єктів та розташований уздовж вулиці або смуги відведення дороги (сталим орієнтиром не є дерева, кущі, транспортні засоби, які стоять, тимчасові споруди або конструкції, пересувні торговельні споруди, огорожі будівельних майданчиків або місць проведення дорожніх робіт, інші об'єкти, розташування яких на місцевості в подальшому неможливо об'єктивно визначити чи геометрія, розміри або місце розташування яких можуть з часом змінюватись);

схема місця дорожньо-транспортної пригоди - графічне зображення місця дорожньо-транспортної пригоди з відображенням та фіксацією на ньому всіх об'єктів та обставини, що стосуються події та можуть мати значення для об'єктивного визначення її причин, яке оформлюється з дотриманням вимог цієї Інструкції на місці пригоди і підписується її учасниками.

4. У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесено до компетенції Національної

поліції України, поліцейський виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складання відповідного протоколу.

Постанова виноситься у разі виявлення адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачених [статтями 80 і 81](#) (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою [статті 121](#), [статтями 121-1, 121-2](#), частинами першою, другою і третьою [статті 122](#), частиною першою [статті 123](#), [статтею 124-1](#), [статтями 125, 126](#), частинами першою, другою і третьою [статті 127](#), [статтями 128, 129](#), [статтею 132-1](#), частинами шостою і одинадцятою [статті 133-1](#), частинами першою, другою і третьою [статті 140](#) КУпАП.

5. У разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, якщо воно вчинене особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, або його розгляд не віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейський відповідно до [статті 255](#) КУпАП складає протокол про адміністративне правопорушення.

Поліцейські складають протоколи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачені частинами четвертою і сьомою [статті 121](#), частинами третьою і четвертою [статті 122](#), [статтями 122-2, 122-4, 122-5](#), частинами другою і третьою [статті 123](#), [статтею 124](#), частиною четвертою [статті 127](#), [статтями 127-1, 130, 139](#), частиною четвертою [статті 140, 188-28](#) КУпАП.

6. При порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань та Державної спеціальної служби транспорту - військовослужбовцями строкової служби штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується. У цих випадках поліцейські передають матеріали про правопорушення відповідним органам для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності.

II. Оформлення протоколів про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху

1. [Протокол про адміністративне правопорушення](#) (додаток 1) складається відповідно до [статті 254](#) КУпАП. До протоколу про адміністративне правопорушення долучаються:

- 1) письмові пояснення свідків правопорушення у разі їх наявності;
- 2) акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу у разі здійснення його затримання;
- 3) акт огляду на стан сп'яніння у разі проведення огляду на стан сп'яніння;
- 4) інші документи та матеріали, які містять інформацію про правопорушення.

2. Протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності. За наявності свідків і

потерпілих протокол про адміністративне правопорушення підписується також цими особами.

У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу про адміністративне правопорушення в ньому робиться відповідний запис, який засвідчується підписами двох свідків.

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право подати пояснення і зауваження щодо змісту протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання, які долучаються до протоколу.

3. При складанні протоколу про адміністративні правопорушення, передбачені [статтею 139](#), частиною четвертою [статті 140](#) КУпАП або постанови у справі про адміністративні правопорушення, передбачені частинами першою - третьою статті 140 КУпАП (коли протокол не складається), до них необхідно долучати [акт обстеження ділянки вулично-шляхової мережі](#) (додаток 2) з відповідними замірами та схемою про:

1) пошкодження шляхів, залізничних переїздів, інших шляхових споруд, трамвайних колій чи технічних засобів регулювання дорожнього руху;

2) самовільне знімання, закриття чи встановлення технічних засобів регулювання дорожнього руху;

3) перешкоду для дорожнього руху, у тому числі забруднення шляхового покриття;

4) пошкодження асфальтобетонного покриття доріг унаслідок руху машин на гусеничному ході;

5) умови та стан шляху, які загрожують безпеці дорожнього руху;

6) порушення нормативів щодо обладнання на дорогах місць проведення ремонтних робіт, залишення дорожніх машин, будівельних матеріалів, конструкцій;

7) порушення або невиконання правил на підприємствах, в установах та організаціях під час розроблення та виготовлення транспортних засобів і деталей до них або інших предметів їх додаткового обладнання, під час проектування, реконструкції та ремонту шляхів, залізничних переїздів, інших шляхових споруд.

4. Під час складання протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене [статтею 188-28](#) КУпАП, щодо невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб уповноважених підрозділів Національної поліції України, щодо усунення порушень правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, додаються акт обстеження ділянки вулично-шляхової мережі та копія раніше надісланої (врученої) [ВИМОГИ \(припису\)](#) (додаток 3).

III. Розгляд справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху

1. Справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення, за місцем проживання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, за місцем реєстрації транспортного засобу та на місці вчинення адміністративного правопорушення.

2. Постанова у справі про адміністративні правопорушення, передбачені [статтями 80 і 81](#) (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою [статті 121](#), [статтями 121-1, 121-2](#), частинами першою, другою і третьою [статті 122](#), частиною першою [статті 123](#), [статтею 124-1](#), [статтями 125, 126](#), частинами першою, другою і третьою [статті 127](#), [статтями 128, 129](#), [статтею 132-1](#), частинами шостою і одинадцятою [статті 133-1](#), частинами першою, другою і третьою [статті 140](#) КУпАП, виноситься на місці вчинення адміністративного правопорушення.

3. Судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені частинами четвертою та сьомою [статті 121](#), частиною четвертою [статті 122](#), [статтями 122-2, 122-4, 122-5](#), частинами другою і третьою [статті 123](#), [статтею 124](#), частиною четвертою [статті 127](#), [статтями 127-1, 130, 139](#), частиною четвертою [статті 140](#), [статтею 188-28](#) КУпАП, а також справи про адміністративні правопорушення, вчинені особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років.

Поліцейські розглядають справи про адміністративні правопорушення, визначені у [статті 222](#) КУпАП.

4. Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, користується правами, визначеними у [статті 268](#) КУпАП.

5. Поліцейський під час підготовки до розгляду справи про адміністративне правопорушення вирішує такі питання:

- 1) чи належить до її компетенції розгляд цієї справи;
- 2) чи правильно складено протокол (якщо складання протоколу передбачено [КУпАП](#)) та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;
- 3) чи повідомлено належним чином осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду (якщо справа не розглядається на місці);
- 4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали, які потрібні для вирішення справи;
- 5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

6. Справа про адміністративне правопорушення розглядається відкрито, крім випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної таємниці.

Розгляд справ про адміністративне правопорушення у закритому режимі проводиться із додержанням усіх правил провадження. Під час

розгляду справи про адміністративне правопорушення у закритому режимі можуть бути присутні лише особи, які беруть участь у провадженні в цій справі.

7. Провадження в справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю за обставин, визначених у [статті 247](#) КУпАП.

8. Справа про адміністративне правопорушення розглядається в присутності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. За відсутності цієї особи справа розглядається лише у випадках, коли є дані про своєчасне її сповіщення про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи ([стаття 268](#) КУпАП).

Якщо при складанні протоколу (якщо складення протоколу передбачається [КУпАП](#)) особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, не була належним чином повідомлена про місце і час розгляду справи, їй за місцем проживання (перебування), роботи надсилається [повідомлення про запрошення до підрозділу патрульної поліції](#) (додаток 4) на розгляд справи.

9. Розгляд справи розпочинається з представлення поліцейського, який розглядає цю справу. Поліцейський, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення (якщо складення протоколу передбачається [КУпАП](#)), заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання. Під час розгляду справи потерпілого може бути опитано як свідка.

10. Поліцейський оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

11. Якщо при розгляді справи поліцейський прийде до висновку, що в порушенні є ознаки кримінального правопорушення, матеріали передаються прокурору або органу досудового розслідування.

12. При малозначності вчиненого адміністративного правопорушення поліцейський може звільнити особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням.

13. У випадку закінчення на дату розгляду справи про адміністративне правопорушення строків накладення адміністративного стягнення, передбачених [статтею 38](#) КУпАП, справа про адміністративне правопорушення підлягає закриттю без накладення на особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, адміністративного стягнення.

Поліцейський, розглядаючи справу про адміністративне правопорушення, залежно від установлених обставин зазначає у рішенні про

наявність або відсутність вини конкретної особи у його вчиненні та за результатами розгляду справи по суті на підставі [статті 247](#) КУпАП приймає рішення щодо закриття справи про адміністративне правопорушення у зв'язку із закінченням строків, передбачених [статтею 38](#) КУпАП.

14. Поліцейський, який розглядає справу, встановивши причини та умови, що сприяли вчиненню адміністративного правопорушення, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом тридцяти календарних днів з дня надходження пропозиції повідомляє орган (посадову особу), який вніс пропозицію.

15. Потерпілим, свідкам, експертам і перекладачам відшкодовуються у встановленому порядку витрати, яких вони зазнали у зв'язку з явкою до поліцейського, у провадженні якого перебуває справа про адміністративне правопорушення.

IV. Постанова по справі про адміністративне правопорушення

1. Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, поліцейський вносить постанову по справі про адміністративне правопорушення.

2. Зміст постанови по справі про адміністративне правопорушення повинен відповідати [статті 283](#) КУпАП.

3. По справі про адміністративне правопорушення вноситься одна з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про застосування заходів впливу, передбачених [статтею 24-1](#) КУпАП;
- 3) про закриття справи.

4. Постанова про закриття справи вноситься при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового розслідування, а також за наявності обставин, передбачених [статтею 247](#) КУпАП.

5. [Постанова про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі](#) (додаток 5), складається у письмовій формі (заповнюється відповідно до вимог [пункту 8](#) розділу XIII цієї Інструкції) або за наявності технічної можливості в електронній формі у вигляді стрічки, яка роздруковується за допомогою спеціальних технічних пристроїв, із зазначенням відомостей, що відповідають пунктам постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі, наведеної у додатку 5 до цієї Інструкції.

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи ([стаття 285](#) КУпАП). Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається поштою рекомендованим листом особі, стосовно якої її винесено.

Копія постанови в той самий строк вручається або надсилається потерпілому на його прохання. Копія постанови вручається під підпис. У разі якщо копія постанови надсилається, про це робиться відповідна відмітка у справі ([стаття 285](#) КУпАП).

У випадках, передбачених [статтею 258](#) КУпАП, копія постанови у справі про адміністративне правопорушення вручається особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення ([стаття 285](#) КУпАП).

6. Постанова набирає законної сили після її вручення особі, або отримання поштового повідомлення про вручення, або про відмову в її отриманні.

V. Накладення стягнень

1. Стягнення за адміністративне правопорушення накладається відповідно до [статті 33](#) КУпАП.

2. Адміністративне стягнення накладається не пізніше як через два місяці з дати вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - не пізніше як через два місяці з дати його виявлення, за винятком випадків, коли справи про адміністративні правопорушення відповідно до КУпАП - підвідомчі суду (судді) ([стаття 38](#) КУпАП).

Якщо справи про адміністративні правопорушення є підвідомчими суду (судді), стягнення накладається не пізніше як через три місяці з дати вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - не пізніше як через три місяці з дати його виявлення.

3. При вчиненні однією особою двох або більше адміністративних правопорушень адміністративне стягнення накладається за кожне правопорушення окремо ([стаття 36](#) КУпАП). У цьому випадку поліцейський накладає стягнення тільки за ті адміністративні правопорушення, які він має право розглядати.

Якщо особа вчинила кілька адміністративних правопорушень, справи про які одночасно розглядаються одним і тим самим поліцейським, стягнення накладається в межах санкції, встановленої за більш серйозне правопорушення з числа вчинених.

4. У разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, ознак адміністративного правопорушення адміністративне стягнення накладається не пізніше як через місяць з дня прийняття рішення про закриття кримінального провадження ([стаття 38](#) КУпАП).

VI. Виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення

1. Стягнення штрафу за бажанням особи, притягнутої до адміністративної відповідальності, здійснюється поліцейським на місці вчинення адміністративного правопорушення незалежно від розміру, виключно за допомогою безготівкових платіжних пристроїв. У такому разі особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, видається квитанція.

У разі несплати штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення провадження в справі, а потім виконання постанови здійснюються в порядку, передбаченому [КУпАП](#).

2. Штраф сплачується особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення їй постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження такої постанови - не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги без задоволення.

3. У разі несплати особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, штрафу в установленій [КУпАП](#) строк постанови у справі про адміністративне правопорушення протягом п'яти днів з [супровідним листом](#) (додаток 6) надсилається для примусового виконання до органу державної виконавчої служби за місцем проживання (перебування), роботи особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, або за місцезнаходженням її майна в порядку, установленому законодавством.

4. У порядку примусового виконання постанови про стягнення штрафу за вчинення адміністративного правопорушення з особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, стягується подвійний розмір штрафу, визначеного у відповідній статті [КУпАП](#) та зазначеного у постанові про його стягнення, а також витрати на облік зазначених правопорушень.

5. У разі винесення кількох постанов про накладення адміністративних стягнень щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо ([стаття 300](#) КУпАП).

6. Відстрочка виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу (за винятком стягнення штрафу на місці вчинення адміністративного правопорушення) здійснюється в порядку, встановленому законодавством.

За наявності обставин, зазначених у пунктах 5, 6, 9 [статті 247](#) КУпАП (видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення; скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність; смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі), поліцейський припиняє її виконання.

7. Не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення. У разі оскарження постанови перебіг строку давності зупиняється до розгляду скарги. У разі відстрочки виконання постанови перебіг строку давності зупиняється до закінчення строку відстрочки ([стаття 303](#) КУпАП).

8. У разі відсутності самостійного заробітку в осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративне правопорушення, штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють ([стаття 307](#) КУпАП).

9. Штраф, накладений за вчинення адміністративного правопорушення, вноситься особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, в установу банку України, за винятком штрафу, що стягується на місці вчинення правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України ([стаття 307](#) КУпАП).

10. Постанова про накладення штрафу, за якою стягнення штрафу проведено повністю, з відміткою про виконання або за якою стягнення штрафу проведено відповідно до [статті 49](#) Закону України «Про виконавче провадження» повертається до відповідного підрозділу патрульної поліції.

11. Постанова у справі про адміністративне правопорушення, за яке накладено адміністративне стягнення у вигляді попередження, виконується поліцейським, який виніс таку постанову, шляхом оголошення постанови.

VII. Особливості оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення, вчинені повторно

1. Повторним відповідно до [статті 35](#) КУпАП визнається вчинене особою протягом року однорідне правопорушення, за яке її вже було піддано адміністративному стягненню.

2. Винесення постанови про адміністративне правопорушення, передбачене частинами першою, другою, третьою і шостою [статті 121](#), частиною першою [статті 128](#), частиною шостою [статті 133](#)⁻¹ КУпАП, здійснюється за місцем вчинення правопорушення за наявності відомостей про те, що це порушення не є повторним протягом року.

3. У разі неможливості встановити повторність постанова в справі про адміністративне правопорушення на місці його вчинення не виноситься, а складається повідомлення про адміністративне правопорушення, яке у п'ятиденний строк надсилається до підрозділу патрульної поліції за місцем проживання (перебування) особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, з метою здійснення перевірки на наявність повторності правопорушення та вжиття заходів щодо подальшого розгляду.

Після здійснення перевірки на наявність повторності правопорушення особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, повідомляється про місце розгляду справи про адміністративне правопорушення.

4. Поліцейський, який подає матеріали до розгляду, готує довідку про наявність повторності вчинення адміністративного правопорушення, отримання (неотримання) особою за місцем її проживання посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії, а за матеріалами про адміністративні правопорушення, передбачені частинами другою та третьою [статті 130](#) КУпАП, - довідку про належність транспортного засобу.

5. У разі встановлення повторності правопорушення до протоколу (якщо протокол складається) долучається довідка, у якій міститься інформація про дату вчинення попереднього адміністративного правопорушення і прийняте в справі рішення.

VIII. Особливості оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачена статтею 124 КУпАП

1. У разі порушення учасниками дорожнього руху правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна, на місці дорожньо-транспортної пригоди (далі - ДТП) складається протокол про адміністративне правопорушення стосовно цих осіб, до якого додаються:

- 1) [схема місця ДТП](#) (додаток 7), яку підписують учасники ДТП та поліцейський;
- 2) пояснення учасників пригоди та свідків (у разі їх наявності);
- 3) показання технічних приладів (у разі їх наявності);
- 4) показання засобів фото- та/або відеоспостереження (у разі їх наявності);
- 5) інші матеріали, які необхідні для прийняття рішення у справі.

2. У випадках, коли внаслідок ДТП її учасникам заподіяно тілесних ушкоджень, викликається слідчо-оперативна група для проведення слідчих дій на місці пригоди відповідно до вимог [Кримінального процесуального кодексу України](#).

3. Копія схеми та/або фотографії з місця ДТП надаються учасникам пригоди за їх письмовою заявою в підрозділі патрульної поліції, поліцейськими якого зазначене ДТП оформлено.

4. На схемі місця ДТП графічно зображуються та фіксуються такі об'єкти:

- 1) ділянка дороги, на якій сталась ДТП;
- 2) сталі орієнтири, до яких на схемі здійснена прив'язка об'єктів та слідів;
- 3) транспортні засоби, причетні до ДТП, координати їх розміщення відносно елементів проїжджої частини та сталих орієнтирів;
- 4) сліди гальмового шляху коліс транспортних засобів: їх розміщення відносно елементів проїжджої частини; довжина від їх початку до кожного колеса транспортного засобу із зображенням місць розривів; довжина слідів на ділянках з різним покриттям;

5) інші сліди та предмети, що стосуються пригоди: розміщення частин та об'єктів (уламки кузова, частинки фарби, уламки скла, осипання ґрунту, сліди рідини), що відокремилися від транспортного засобу, відносно елементів проїжджої частини, транспортних засобів; площа розсіювання уламків скла, осипання ґрунту;

- 6) координати місця зіткнення, наїзду відносно сталих орієнтирів;
- 7) ширина проїжджої частини разом з роздільними смугами;
- 8) ширина тротуарів, узбіччя;
- 9) розміри ділянок з різним станом дорожнього покриття;
- 10) розміри та розміщення дефектів дорожнього покриття;
- 11) розташування дорожньої розмітки;
- 12) розташування світлофорів, дорожніх знаків та інших засобів технічного регулювання дорожнього руху;
- 13) розташування шлагбаума, засобів сигналізації, дорожніх знаків на підході до залізничного переїзду.

В обов'язковому порядку на схемі місця ДТП заповнюється таблиця дорожніх умов та зазначаються назви об'єктів, зображених на схемі.

На зворотному боці схеми місця ДТП зазначаються:

- 1) марка (модель) пошкодженого транспортного засобу;
- 2) номерний знак транспортного засобу;
- 3) власник (співвласник) транспортного засобу;
- 4) серія та номер полісу обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та назва страхової організації, яка його видала, а у разі його відсутності - посвідчення відповідної категорії осіб, для яких наявність полісу не є обов'язковою;
- 5) перелік видимих (зовнішніх) пошкоджень транспортного засобу, які сталися внаслідок ДТП;
- 6) вид пригоди;
- 7) кількість учасників ДТП;
- 8) порушення пункту [Правил дорожнього руху](#), затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року № 1306;
- 9) результати огляду на стан сп'яніння (у випадку його проведення);
- 10) тип транспортного засобу.

Зазначена інформація підтверджується підписами водіїв транспортних засобів.

5. При складанні схеми місця ДТП рекомендується:

- 1) застосовувати спеціальне креслярське приладдя (лінійки, лекала);
- 2) користуватися загальноприйнятими графічними зображеннями об'єктів та умовними позначками;
- 3) не порушувати масштабу зображення;
- 4) деталізувати ту чи іншу ділянку схеми пригоди;
- 5) використовувати винесення фрагментів за схему.

6. У випадках, коли для прийняття об'єктивного рішення виникає необхідність для отримання додаткових даних, поліцейський, який оформлює матеріали ДТП, протягом доби передає оформлені матеріали ДТП для подальшого розгляду уповноваженій особі підрозділу патрульної поліції, на території обслуговування якого сталася пригода.

7. Уповноважена особа підрозділу патрульної поліції під час розгляду матеріалів ДТП повинен(на) в найкоротший строк, але не більше одного

місяця з дати вчинення ДТП, встановити всі обставини її скоєння, вжити інших заходів щодо об'єктивного визначення особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, передбачене [статтею 124](#) КУпАП, скласти відносно такої особи протокол про адміністративне правопорушення та в п'ятиденний строк надіслати його до відповідного суду.

8. Якщо для об'єктивного розгляду матеріалів ДТП необхідно залучити експерта, уповноваженою особою підрозділу патрульної поліції у триденний строк з вчинення ДТП готується відповідний лист до регіонального підрозділу Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України з переліком питань, які треба з'ясувати для прийняття об'єктивного рішення у справі. При цьому строк, зазначений в пункті 7 цього розділу, продовжується на час проведення відповідного експертного дослідження.

9. Якщо при ДТП один з його учасників зник з місця пригоди, поліцейський оформляє схему місця ДТП, відбирає пояснення в потерпілого, свідків (у разі їх наявності), встановлює наявність засобів зовнішнього відео-, фотоспостереження та невідкладно повідомляє уповноважену особу підрозділу патрульної поліції, відповідальну за розшук осіб, що зникли з місця ДТП. Остання зобов'язана вжити всіх можливих заходів для встановлення винуватців ДТП та обставин її вчинення в найкоротший строк, але не більше двох місяців.

Розшук осіб, що зникли з місця ДТП, здійснюється шляхом використання інформаційно-аналітичних баз даних, відкритих джерел інформації, надсилання запитів про отримання необхідних фото- та/або відеофіксацій відповідної пригоди, виклику осіб для прибуття до підрозділу або відвідування їх за місцем проживання (перебування), роботи.

При встановленні транспортного засобу, який зник з місця пригоди, проводиться його огляд на предмет наявності характерних пошкоджень, інших обставин ДТП та проведено фотофіксацію. У разі необхідності протягом трьох днів для встановлення обставин пригоди в порядку, передбаченому пунктом 6 цього розділу, залучається експерт. При цьому строк встановлення обставин ДТП продовжується на час проведення відповідного експертного дослідження.

У випадку встановлення факту проживання власника транспортного засобу на території, яку обслуговує інший підрозділ поліції, матеріали надсилаються за територіальністю.

ІХ. Особливості оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення, відповідальність за яке передбачена [ст. 130](#)КУпАП

1. Водії, стосовно яких у поліцейських є достатні підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, підлягають відстороненню від керування цими транспортними засобами та огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння

або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

2. Обов'язковому огляду підлягають водії транспортних засобів - учасники ДТП, унаслідок якої є особи, які отримали тілесні ушкодження.

3. Направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду на стан сп'яніння і проведення такого огляду здійснюються відповідно до [Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1103 (зі змінами).

4. Огляд на стан алкогольного сп'яніння проводиться поліцейським на місці зупинки транспортного засобу в присутності двох свідків відповідно до чинного законодавства.

Результати огляду зазначаються в акті огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів.

Акт огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів складається у двох примірниках, один з яких під підпис вручається особі, щодо якої проводився цей огляд. У разі виявлення стану алкогольного сп'яніння в результаті проведення огляду з використанням спеціальних технічних засобів складається протокол про адміністративне правопорушення, до якого долучаються акт огляду на стан сп'яніння та роздруківка із результатом огляду з використанням спеціального технічного засобу (у разі наявності).

5. У разі проведення огляду на стан сп'яніння в закладах охорони здоров'я висновок про його результати долучається до протоколу про адміністративне правопорушення (у разі підтвердження стану сп'яніння).

6. У разі відмови водія транспортного засобу від проведення огляду в закладі охорони здоров'я поліцейській в присутності двох свідків складає протокол про адміністративне правопорушення, у якому зазначає ознаки сп'яніння і дії водія щодо ухилення від огляду.

7. Не можуть бути залучені як свідки поліцейські або особи, щодо неупередженості яких є сумніви.

Х. Особливості провадження у справах про порушення правил дорожнього руху іноземцями та особами без громадянства

1. Іноземці і особи без громадянства, які перебувають на території України, підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах. Питання про відповідальність за адміністративні правопорушення, вчинені на території України іноземцями, які згідно з чинним законодавством та міжнародними договорами України користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України, вирішуються дипломатичним шляхом ([стаття 16](#) КУпАП).

2. Відповідно до [Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року](#) члени дипломатичного корпусу, адміністративно-технічні працівники та обслуговувальний персонал посольств мають дипломатичний імунітет.

Члени дипломатичного корпусу мають дипломатичний імунітет постійно, а адміністративно-технічний та допоміжний персонал тільки під час виконання своїх службових обов'язків. Члени дипломатичного корпусу не зобов'язані надавати пояснення як свідки.

3. Транспортні засоби дипломатичного та консульського корпусу також мають імунітет від обшуку, арешту.

4. При порушенні правил дорожнього руху особою, яка має імунітет, після перевірки документів, що посвідчують її особу, і акредитаційної картки, що підтверджує статус (дипломатичний паспорт, дипломатична картка, консульська картка, службова картка), поліцейський складає рапорт, а документи повертаються власнику. Забороняється здійснювати стосовно зазначеної особи будь-які заходи затримання або інші примусові дії, за винятком випадків, коли надання свободи сприятиме продовженню правопорушення.

5. Якщо особа, яка має дипломатичний імунітет, керує транспортним засобом у стані сп'яніння, їй пропонується припинити керування. Огляд на стан сп'яніння в закладах охорони здоров'я проводиться у разі її згоди. У цьому випадку поліцейський повідомляє чергового відповідного підрозділу патрульної поліції. У таких випадках рекомендується запрошувати на місце виявлення правопорушення представника дипломатичного представництва, при якому вказана особа акредитована.

При відмові від проходження медичного огляду і спробах продовжити керування транспортним засобом особою, яка має дипломатичний імунітет, подальший рух цього автомобіля не допускається, у зв'язку з чим у присутності двох свідків складається рапорт із зазначенням вичерпних відомостей про цю особу. У рапорті обов'язково вказується, що зазначена особа керувала транспортним засобом у стані сп'яніння (вказуються ознаки сп'яніння), відмовилася на прохання поліцейських вийти з автомобіля, пояснити свою поведінку і пройти медичний огляд. Після складення рапорту забороняється вживати будь-яких заходів щодо затримання цієї особи або інші примусові дії. Цій особі пропонується скористатися послугами таксі або попутного транспорту, надається можливість викликати по телефону інший автомобіль або водія. Про факт затримання автомобіля під керуванням особи, яка має дипломатичний імунітет, негайно інформуються черговий відповідного підрозділу патрульної поліції і Департамент патрульної поліції. До рапорту додаються пояснення свідків.

6. Рапорт та інші матеріали щодо порушення правил дорожнього руху особами, які мають дипломатичний імунітет, у п'ятиденний строк надсилаються до Департаменту патрульної поліції з подальшою передачею їх до Міністерства закордонних справ України, про що особа, яка має

дипломатичний імунітет, попереджається на місці вчинення адміністративного правопорушення.

7. Оформлення матеріалів про порушення правил дорожнього руху іноземцями та особами без громадянства, які не мають дипломатичного імунітету, здійснюється відповідно до чинного законодавства.

Під час оформлення матеріалів про вчинене іноземцем або особою без громадянства правопорушення йому рекомендується вирішити всі питання щодо провадження в адміністративній справі за місцем учинення цього порушення. Поліцейські використовують всі передбачені законодавством можливості щодо розгляду та виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення в найкоротші строки.

8. Справи про порушення правил дорожнього руху іноземцями та особами без громадянства, які не мають дипломатичного імунітету, розглядаються за місцем вчинення адміністративного правопорушення.

9. Після закінчення тримісячного строку невитребувані посвідчення водія іноземців з копією постанови (рішення) суду надсилаються до Департаменту патрульної поліції для подальшого направлення до відповідного підрозділу Міністерства закордонних справ України і повернення власникам.

XI. Вилучення посвідчення водія і позбавлення права керувати транспортними засобами

1. Поліцейські тимчасово вилучають посвідчення водія за наявності підстав вважати, що водієм вчинено правопорушення, передбачене [КУпАП](#), за яке може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом.

2. Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення ([стаття 265⁻¹ КУпАП](#)).

3. До винесення судом постанови у справі про адміністративне правопорушення та набрання нею законної сили поліцейський видає водієві [тимчасовий дозвіл](#) (додаток 8) на право керування транспортним засобом строком до трьох місяців з дати вилучення посвідчення.

4. У тимчасовому дозволі на право керування транспортним засобом з лицьового боку перекреслюються категорії транспортних засобів, права на керування якими водій не має, а також робляться такі записи:

- 1) дата тимчасового вилучення посвідчення водія;
- 2) посада, прізвище поліцейського, номер його нагрудного знака;
- 3) дата вчинення правопорушення;
- 4) серія та номер протоколу про адміністративне правопорушення;
- 5) стаття [КУпАП](#), за якою складено протокол про адміністративне правопорушення, санкція якої передбачає накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом.

5. У разі вчинення адміністративного правопорушення, за яке передбачено накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення

права керування транспортними засобами, особою, у якої посвідчення водія тимчасово вилучено за попереднє (попередні) адміністративне(і) правопорушення, тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, виданий у першому випадку, не поновлюється. У відповідних графах тимчасового дозволу на право керування транспортним засобом поліцейській робить відмітки за фактом виявленого правопорушення.

6. Втрачений тимчасовий дозвіл поновлюється уповноваженою особою будь-якого підрозділу патрульної поліції після документального підтвердження інформації про його попередню видачу.

7. Корінець до тимчасового дозволу на право керування транспортним засобом заповнюється поліцейським, який його видав, та надалі зберігається у відповідному підрозділі для здійснення належного контролю за правомірністю його видачі учасникам дорожнього руху.

8. Посвідчення водія вилучається до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення.

9. Вилучене посвідчення водія протягом трьох діб передається на зберігання до відповідного територіального органу МВС (до створення відповідних територіальних органів МВС вилучене посвідчення водія передається на зберігання територіальним органам Національної поліції України) в установленому МВС порядку.

10. Після закінчення тримісячного строку тимчасового вилучення посвідчення водія у випадках, якщо судом не прийнято рішення щодо позбавлення водія права керування транспортним засобом або якщо справа про адміністративне правопорушення не розглянута у встановлений законом строк, особа має право звернутися за отриманням вилученого документа до територіального органу Національної поліції України.

11. У разі вчинення особою, якій уже видано тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, повторного адміністративного правопорушення, за яке передбачено позбавлення такого права, новий дозвіл їй видається лише після закінчення строку дії попереднього, але на строк не більше трьох місяців з дати вчинення такого правопорушення.

12. У разі надходження постанови суду про позбавлення водія права керування транспортними засобами, якщо посвідчення водія не вилучено, уповноважена особа відповідного підрозділу патрульної поліції у триденний строк надсилає особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, повідомлення про позбавлення права керування за місцем її проживання (перебування), у якому зазначає реквізити винесеної судом постанови, положення [статті 321](#) КУпАП, а також інформацію про необхідність прибуття до підрозділу патрульної поліції у визначений строк для здачі посвідчення водія або тимчасового дозволу на право керування транспортними засобами. Якщо водій, посвідчення якого підлягає вилученню, не з'являється протягом місячного строку, серія та номер посвідчення водія заносяться уповноваженою особою підрозділу патрульної поліції до автоматизованої бази даних про посвідчення, які підлягають вилученню.

ХІІ. Тимчасове затримання транспортних засобів

1. Тимчасове затримання транспортного засобу поліцейським проводиться у випадках, передбачених [статтею 265-²](#) КУпАП, зокрема у разі, коли неможливо усунути причину затримання на місці виявлення адміністративного правопорушення, і передбачає примусове припинення використання такого транспортного засобу шляхом його блокування за допомогою технічних пристроїв або доставлення на спеціальний майданчик чи стоянку, якщо транспортний засіб створює значні перешкоди дорожньому руху.

Тимчасове затримання транспортного засобу здійснюється також у разі виявлення транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до [статті 40](#) Закону України «Про виконавче провадження».

Поліцейському забороняється брати участь у здійсненні блокування або евакуації транспортних засобів у випадках, не передбачених законодавством.

2. Доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку здійснюється за допомогою спеціальних автомобілів - евакуаторів.

Для доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку поліцейський викликає евакуатор через чергового відповідного територіального органу Національної поліції України.

3. Після прибуття евакуатора поліцейський у присутності двох свідків і представника підприємства, установи або організації, яким належить евакуатор, складає [акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу](#) (додаток 9) із зазначенням:

1) дати, часу, місця порушення і підстави для тимчасового затримання та доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;

2) посади, місця роботи, прізвища, імені та по батькові поліцейського, який приймає рішення про тимчасове затримання і доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;

3) типу, марки, державного реєстраційного номера, переліку візуальних недоліків та пошкоджень транспортного засобу, що тимчасово затримується і доставляється на спеціальний майданчик чи стоянку;

4) найменування, місцезнаходження та номера телефону підприємства, установи або організації, які доставляють транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку, державного реєстраційного номера евакуатора;

5) адреси місця зберігання транспортного засобу;

6) посади, прізвища, імені та по батькові особи, яка виконує роботи з доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Зазначений акт підписують присутні під час його складання особи:

особа, яка прийняла рішення про тимчасове затримання транспортного засобу;

особа, що виконує роботи з доставлення такого засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;

два свідки;

водій і страховий комісар у разі їх присутності.

До акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу за можливості додаються фотографія транспортного засобу, що підлягає тимчасовому затриманню, і перелік речей, які перебувають у ньому.

Один примірник акта огляду транспортного засобу (за винятком фотографій) надається водію, власнику (співвласнику) транспортного засобу у разі їх присутності. Інший примірник акта огляду транспортного засобу зберігається у матеріалах справи про адміністративне правопорушення.

4. Про тимчасове затримання транспортного засобу робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

5. У разі коли водій, що вчинив правопорушення, присутній під час тимчасового затримання транспортного засобу і порушення неможливо усунути на місці в максимально короткий строк, поліцейський оформляє протокол про адміністративне правопорушення. У протоколі робиться відповідний запис про тимчасове затримання транспортного засобу із зазначенням інформації про складення акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, що долучається до протоколу, а у випадках, передбачених [КУпАП](#), вносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу.

Якщо правопорушення може бути усунуто водієм у максимально короткий строк, поліцейський не проводить тимчасове затримання транспортного засобу і оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених [КУпАП](#), вносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу.

6. У разі коли водій з'являється на місці правопорушення під час виконання робіт із завантаження транспортного засобу, поліцейський не проводить тимчасове затримання транспортного засобу, а оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених [КУпАП](#), вносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу. При цьому правопорушення повинно бути усунуто у максимально короткий строк.

У такому разі фактично виконані підприємством, установою або організацією, які провадять діяльність, пов'язану із транспортуванням транспортних засобів, роботи не оплачуються.

Якщо акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу вже складено, він долучається до рапорту про факт появи водія на місці правопорушення під час виконання робіт із завантаження транспортного засобу.

7. Про місце зберігання тимчасово затриманого транспортного засобу поліцейський повідомляє водієві під час складання протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення, а в разі його відсутності - до чергової частини територіального органу Національної поліції України. Про

тимчасове затримання транспортного засобу боржника поліцейський повідомляє державному виконавцю протягом трьох діб.

8. Після тимчасового затримання транспортного засобу поліцейський зобов'язаний надати водію можливість повідомити про тимчасове затримання транспортного засобу та своє місцезнаходження іншу особу за власним вибором і вжити заходів щодо повернення транспортного засобу до місця постійної дислокації.

9. Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк, необхідний для вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більш як на три дні з дати такого затримання.

Строк затримання транспортного засобу обчислюється з моменту винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення, складення протоколу про адміністративне правопорушення або акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, а строк зберігання - з моменту доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Після закінчення триденного строку тимчасового затримання транспортного засобу особа має право звернутися за його отриманням. Таке звернення особи є обов'язковим для виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

Водій, власник (співвласник) тимчасово затриманого транспортного засобу, крім транспортного засобу боржника, що перебуває на спеціальному майданчику чи стоянці, має право доступу до нього в присутності особи, відповідальної за його зберігання.

10. Повернення тимчасово затриманого транспортного засобу, який зберігається на спеціальному майданчику чи стоянці, здійснюється за письмовим зверненням його водія, власника (співвласника) за умови оплати ним витрат, пов'язаних з транспортуванням та зберіганням, та пред'явлення відповідної постанови у справі про адміністративне правопорушення або протоколу про адміністративне правопорушення у разі їх складення.

Повернення тимчасово затриманого транспортного засобу боржника, який зберігається на спеціальному майданчику чи стоянці, здійснюється за вимогою державного виконавця.

11. За транспортування і зберігання транспортного засобу на спеціальному майданчику чи стоянці справляється плата у встановленому чинним законодавством розмірі.

12. У разі якщо доставити транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку неможливо, поліцейський проводить його затримання шляхом блокування з дотриманням умов безпеки дорожнього руху.

13. Розблокування транспортного засобу здійснюється поліцейським після складення протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення.

14. У разі відсутності водія, транспортний засіб якого затримано, поліцейський залишає на місці, де був автомобіль, або під його

склоочисниками [повідомлення про тимчасове затримання транспортного засобу](#) (додаток 10).

ХІІІ. Деякі аспекти діловодства у справах

1. Бланки протоколів про адміністративні правопорушення, постанов у справах про адміністративне правопорушення, тимчасових дозволів на право керування транспортними засобами виготовляються відповідно до технічного опису бланка [тимчасового дозволу на право керування транспортними засобами](#) (додаток 11), [технічного опису бланка постанови про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі](#) (додаток 12), [технічного опису бланка протоколу про адміністративне правопорушення](#) (додаток 13).

2. Кількісний облік надходження, видачі та використання бланків ведеться в електронному журналі з використанням автоматизованих інформаційно-пошукових систем поліцейським, на якого покладено відповідні обов'язки.

3. Про виявлення зіпсованих бланків (механічні пошкодження, друкарський брак) доповідається керівнику відповідного підрозділу.

Зіпсовані, повернуті або такі, що мають друкарський брак, бланки протоколів, постанов та тимчасових дозволів знищуються та списуються з обліку відповідно до акта щомісячного списання бланкової продукції.

На підставі [акта щомісячного списання бланкової продукції](#) (додаток 14) до електронного журналу вносяться дані щодо їх зняття з обліку.

У разі виявлення втрати бланків протоколів, постанов та тимчасових дозволів керівництвом відповідного підрозділу проводяться службові перевірки.

4. Адміністративні матеріали, оформлені поліцейським, протягом однієї доби надсилаються до підрозділів адміністративної практики для подальшої їх реєстрації та опрацювання.

5. Особа, яка здійснює контроль за використанням бланків про адміністративне правопорушення та постанов про адміністративне правопорушення, одночасно здійснює перевірку правомірності оформлення адміністративних матеріалів.

6. Тимчасово вилучені документи повертаються за наявності підстав для повернення (постанова суду, довідка посадової особи органу кримінально-виконавчої інспекції, відповідний акт із відміткою посадової особи про усунення виявлених порушень та наявність документів, які підтверджують сплату штрафу) уповноваженими особами відповідних підрозділів патрульної поліції відповідно до чинного законодавства.

Документи, які є підставою для повернення тимчасово вилучених посвідчень водія, вносяться до автоматизованої інформаційно-пошукової системи уповноваженою особою підрозділу патрульної поліції.

7. Справи про порушення правил, норм і стандартів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху підлягають зберіганню протягом трьох років. Матеріали про порушення правил дорожнього руху, зафіксовані за допомогою фото-, відеозапису чи кінозйомки, зберігаються в підрозділі в електронному вигляді протягом трьох місяців з дати фіксації порушення.

8. Заповнення в письмовій формі протоколів про адміністративні правопорушення, постанов про притягнення до адміністративної відповідальності, тимчасових дозволів здійснюється чорнилом (пастою) чорного або синього кольору. Записи здійснюються розбірливим почерком, а прізвище, ім'я, по батькові особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, її місце проживання (перебування), місце роботи, а також посада, спеціальне звання та прізвище, ім'я, по батькові поліцейського записуються друкованими літерами.

7.6. Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затверджена Наказом МВС України та МОЗ України 09.11.2015 № 1452/735

I. Загальні положення

1. Ця Інструкція визначає процедуру проведення огляду водіїв транспортних засобів на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі – стан сп'яніння), та оформлення результатів такого огляду.

2. Огляду на стан сп'яніння підлягають водії транспортних засобів, щодо яких у поліцейського уповноваженого підрозділу Національної поліції України (далі – поліцейський) є підстави вважати, що вони перебувають у стані сп'яніння згідно з ознаками такого стану.

3. Ознаками алкогольного сп'яніння є:

запах алкоголю з порожнини рота;
порушення координації рухів;
порушення мови;
виражене тремтіння пальців рук;
різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя;
поведінка, що не відповідає обстановці.

4. Ознаками наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, є:

наявність однієї чи декількох ознак стану алкогольного сп'яніння (крім запаху алкоголю з порожнини рота);
звужені чи дуже розширені зіниці, які не реагують на світло;

сповільненість або навпаки підвищена жвавість чи рухливість ходи, мови;

почервоніння обличчя або неприродна блідість.

5. Ця Інструкція не поширюється на проведення судово-медичної та судово-психіатричної експертиз.

6. Огляд на стан сп'яніння проводиться:

поліцейським на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ та Держспоживстандартом (далі – спеціальні технічні засоби);

лікарем закладу охорони здоров'я (у сільській місцевості за відсутності лікаря – фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту, який пройшов спеціальну підготовку).

7. У разі відмови водія транспортного засобу від проходження огляду на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу або його незгоди з результатами огляду, проведеного поліцейським, такий огляд проводиться в найближчому закладі охорони здоров'я, якому надано право на його проведення відповідно до [статті 266](#) Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – заклад охорони здоров'я).

8. У разі скоєння дорожньо-транспортної пригоди (далі – ДТП), унаслідок якої є особи, що загинули або травмовані, проведення огляду на стан сп'яніння учасників цієї пригоди є обов'язковим у закладі охорони здоров'я.

II. Проведення огляду на стан алкогольного сп'яніння поліцейським і оформлення його результатів

1. За наявності ознак, передбачених пунктом 3 розділу I цієї Інструкції, поліцейський проводить огляд на стан сп'яніння за допомогою спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ та Держспоживстандартом.

2. Огляд на стан алкогольного сп'яніння водія транспортного засобу здійснюється поліцейськими, які мають спеціальні звання.

3. Поліцейськими використовуються спеціальні технічні засоби, які мають, зокрема, сертифікат відповідності та свідоцтво про повірку робочого засобу вимірювальної техніки.

4. Огляд на стан сп'яніння проводиться з дотриманням інструкції з експлуатації спеціального технічного засобу та фіксацією результатів на паперових та електронних носіях, якщо спеціальний технічний засіб має такі функції.

5. Перед проведенням огляду на стан сп'яніння поліцейський інформує особу, яка підлягає огляду на стан сп'яніння, про порядок застосування спеціального технічного засобу та на її вимогу надає сертифікат відповідності та свідоцтво про повірку робочого засобу вимірювальної техніки.

6. Огляд на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу проводиться в присутності двох свідків.

Не можуть бути залучені як свідки поліцейські або особи, щодо неупередженості яких є сумніви.

7. Установлення стану алкогольного сп'яніння здійснюється на підставі огляду, який проводиться згідно з вимогами цієї Інструкції поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів, показники яких після проведення тесту мають цифровий показник більше 0,2 проміле алкоголю в крові.

8. Форма направлення на огляд водія транспортного засобу з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, наведена в [додатку 1](#) до цієї Інструкції.

9. З метою забезпечення достовірності результатів огляду водіїв транспортних засобів, які мають бути оглянуті в закладах охорони здоров'я, поліцейський забезпечує доставку цих осіб до найближчого закладу охорони здоров'я не пізніше ніж протягом двох годин з моменту виявлення підстав для його проведення.

10. Результати огляду на стан сп'яніння водія транспортного засобу, проведеного поліцейським, зазначаються в акті огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів ([додаток 2](#)) (далі – акт огляду). У випадку установлення стану сп'яніння результати огляду, проведеного поліцейським, зазначаються у протоколі про адміністративне правопорушення, до якого долучається акт огляду.

Акт огляду складається у двох примірниках, один з яких вручається водію, а другий залишається у поліцейського та/або долучається до протоколу про адміністративне правопорушення у разі встановлення стану сп'яніння.

Якщо технічними характеристиками спеціального технічного засобу передбачається роздрукування на папері його показників, ці результати долучаються до протоколу про адміністративне правопорушення.

11. Оформлення матеріалів огляду на стан сп'яніння водія транспортного засобу здійснюється згідно з чинним законодавством.

12. У разі наявності підстав вважати, що водій транспортного засобу перебуває у стані наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, згідно з ознаками, визначеними в [пункті 4](#) розділу I цієї Інструкції, поліцейський направляє цю особу до найближчого закладу охорони здоров'я.

III. Проведення огляду на стан сп'яніння в закладах охорони здоров'я і оформлення його результатів

1. Перелік закладів охорони здоров'я, яким надається право проведення огляду на стан сп'яніння водіїв, затверджується Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством охорони здоров'я Автономної Республіки

Крим, начальниками структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

2. Огляд може також проводитися в спеціально обладнаних пересувних пунктах (автомобілях), що належать закладам охорони здоров'я і відповідають установленим МОЗ вимогам.

3. Огляд у закладах охорони здоров'я щодо виявлення стану сп'яніння проводиться лікарем закладу охорони здоров'я (у сільській місцевості за відсутності лікаря – фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту), який пройшов тематичне удосконалення за відповідною програмою згідно з чинним законодавством.

4. Метою цього огляду є встановлення наявності чи відсутності стану сп'яніння в обстежуваної особи.

5. Лікар (фельдшер) повинен ознайомитися з документами особи, яку оглядає (паспорт, особисте посвідчення, посвідчення водія тощо) (за наявності).

6. Відсутність документів не може бути причиною для відмови у проведенні огляду на стан сп'яніння. У цьому разі в акті медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції ([додаток 3](#)) (далі – акт медичного огляду), зазначаються дані щодо зовнішнього вигляду особи, яку оглядають, а також те, що дані про цю особу записані з її слів. У разі надходження документів дані про оглянуту особу долучаються до акта медичного огляду.

7. Проведення лабораторних досліджень на визначення наркотичного засобу або психотропної речовини обов'язкове.

8. Метою лабораторного дослідження є виявлення або уточнення наявних речовин, що здатні спричинювати стан сп'яніння.

9. Використання в закладах охорони здоров'я для проведення лабораторних досліджень вимірювальної техніки та обладнання, дозволених МОЗ, підтверджується сертифікатом відповідності та свідоцтвом про перевірку робочого засобу вимірювальної техніки.

10. Зразки біологічного середовища для лабораторного дослідження відбираються у дві ємності. Вміст однієї ємності використовується для первинного дослідження, вміст другої ємності зберігається протягом 90 днів.

11. За збереження та транспортування ємностей з біологічним середовищем до іншого закладу охорони здоров'я, цілісність пломбування відповідає заклад охорони здоров'я, у якому проводився відбір біологічного середовища.

12. Предметом дослідження біологічного середовища можуть бути слина, сеча та змиви з поверхні губ, шкірного покриву обличчя і рук.

13. Для дослідження біологічного середовища може використовуватися кров, якщо в обстежуваної особи неможливо взяти зразки біологічних середовищ, вказаних у пункті 12 цього розділу.

14. Якщо водій – учасник дорожнього руху внаслідок ДТП перебуває у несвідомому стані або з тяжкими травмами, обов'язково проводиться дослідження біологічного середовища або крові на вміст алкоголю, наркотичних чи психотропних речовин у закладах охорони здоров'я, куди він доставлений.

15. За результатами огляду на стан сп'яніння та лабораторними дослідженнями встановлюється діагноз, який вноситься до акта медичного огляду.

16. Висновок щодо результатів медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі – висновок щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння, видається на підставі акта медичного огляду.

17. Зміст висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння повідомляється оглянутій особі в присутності поліцейського, який її доставив, про що робиться запис у вищезазначеному висновку.

18. Усі записи в акті медичного огляду та висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння повинні бути розбірливими, не допускається формулювання «Норма».

19. Акт медичного огляду особи складається в одному примірнику, який залишається в закладі охорони здоров'я.

20. Висновок щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння складається в усіх випадках безпосередньо після огляду особи у трьох примірниках: перший примірник видається під підпис поліцейському, який доставив дану особу на огляд, другий видається оглянутій особі, а третій залишається в закладі охорони здоров'я.

21. Кожний випадок огляду на стан сп'яніння у закладі охорони здоров'я реєструється в журналі реєстрації медичних оглядів осіб з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

22. Висновки щодо результатів медичного огляду осіб на стан сп'яніння, складені з порушенням вимог цієї Інструкції, вважаються недійсними.

23. Організація забезпечення закладів охорони здоров'я бланками акта медичного огляду, висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння покладається на Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, начальників структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Відсутність бланків акта медичного огляду на стан сп'яніння та висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння не може бути приводом для відмови в огляді на стан сп'яніння.

24. Український моніторинговий та медичний центр з наркотиків та алкоголю Міністерства охорони здоров'я України здійснює клінічний моніторинг якості та результатів медичних оглядів клініко-анамнестичних даних обстежуваної особи та методичний контроль за проведенням оглядів на стан сп'яніння.

7.7. Порядок направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду, затверджений постановою КМУ 17.12.2008 № 1103 із змінами на 28.10.2015

1. Цей Порядок визначає процедуру направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі - огляд), і проведення такого огляду.

2. **Огляду підлягають** водії транспортних засобів, щодо яких у поліцейського є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі - стан сп'яніння), згідно з ознаками такого стану, установленими МОЗ і МВС.

3. Огляд проводиться:

- поліцейським на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ і Держспоживстандартом;

- лікарем закладу охорони здоров'я (в сільській місцевості за відсутності лікаря - фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту, який пройшов спеціальну підготовку).

4. Огляд на місці зупинки транспортного засобу проводиться у присутності двох свідків.

Не можуть бути залучені як свідки працівники Національної поліції або особи, щодо неупередженості яких є сумніви.

5. **Результати огляду, проведеного поліцейським, зазначаються в акті огляду**, форма якого затверджується МОЗ за погодженням з МВС. У разі встановлення стану сп'яніння результати огляду, проведеного поліцейським, зазначаються в протоколі про адміністративне правопорушення, до якого долучається акт огляду. Акт огляду на стан сп'яніння за результатами такого огляду, проведеного поліцейським, складається у двох примірниках, один з яких вручається водію, а другий залишається в поліцейського та/або долучається до протоколу про адміністративне правопорушення в разі встановлення стану сп'яніння.

Підтвердження стану сп'яніння в результаті огляду та згода водія транспортного засобу з результатами такого огляду є підставою для його притягнення згідно із законом до відповідальності.

6. Водій транспортного засобу, що відмовився від проведення огляду на місці зупинки транспортного засобу або висловив незгоду з його результатами, направляється поліцейським для проведення огляду до відповідного закладу охорони здоров'я.

Огляд може також проводитися в спеціально обладнаних пересувних пунктах (автомобілях), що належать закладам охорони здоров'я і відповідають установленим МОЗ вимогам.

7. Поліцейський забезпечує проведення огляду водія транспортного засобу в закладі охорони здоров'я не пізніше ніж протягом двох годин з моменту виявлення відповідних підстав.

8. У разі відмови водія транспортного засобу від проведення огляду в закладі охорони здоров'я поліцейський в присутності двох свідків складає протокол про адміністративне правопорушення, у якому зазначає ознаки сп'яніння і дії водія щодо ухилення від огляду.

9. Проведення огляду водіїв транспортних засобів - учасників дорожньо-транспортної пригоди, унаслідок якої є постраждалі, - обов'язкове.

10. Огляд водія транспортного засобу в закладі охорони здоров'я проводиться в будь-який час доби за методикою та із застосуванням приладів, дозволених для використання МОЗ.

11. Лікар, що проводить огляд, повинен ознайомитися з документами, які посвідчують особу водія (паспорт, посвідчення водія та інші документи).

Відсутність документів не може бути причиною для відмови в проведенні огляду.

12. У разі коли в результаті дорожньо-транспортної пригоди водія доставлено у лікувальний заклад, в обов'язковому порядку проводиться дослідження з метою виявлення в його організмі алкоголю, наркотичних чи інших речовин, що знижують увагу та швидкість реакції.

13. Лікар, що проводив у закладі охорони здоров'я огляд водія транспортного засобу, складає за його результатами висновок за формою, яка затверджується МОЗ.

Висновок складається в трьох примірниках: по одному - для поліцейського та водія транспортного засобу, а третій залишається в закладі охорони здоров'я.

14. Висновок може бути оскаржений водієм транспортного засобу у встановленому законодавством порядку.

7.8. Порядок тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках, затверджений постановою КМУ від 17.12.2008 № 1102 із змінами на 28.10.2015

1. Цей Порядок визначає процедуру тимчасового затримання, зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках та їх повернення.

2. Тимчасове затримання транспортного засобу поліцейським проводиться у випадках, передбачених статтею 265-2 [Кодексу України про адміністративні правопорушення](#), зокрема у разі, коли неможливо усунути причину затримання на місці виявлення адміністративного правопорушення, і передбачає примусове припинення використання такого транспортного засобу шляхом його блокування за допомогою технічних пристроїв або доставлення на спеціальний майданчик чи стоянку, якщо транспортний засіб створює значні перешкоди дорожньому руху.

Тимчасове затримання транспортного засобу здійснюється також у разі виявлення транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до [статті 40](#) Закону України “Про виконавче провадження”.

Поліцейським забороняється брати участь у здійсненні блокування або евакуації транспортних засобів у випадках, не передбачених законом.

3. Доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку здійснюється за допомогою спеціальних автомобілів - евакуаторів (далі - евакуатор), у тому числі тих, що належать підприємствам, установам та організаціям, які провадять діяльність, пов'язану з транспортуванням транспортних засобів, і з якими територіальним органом Національної поліції укладені в установленому порядку договори.

4. Для доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку поліцейський викликає евакуатор через чергового відповідного територіального органу Національної поліції.

Після прибуття евакуатора поліцейський у присутності двох свідків і представника підприємства, установи або організації, яким належить евакуатор, складає акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу із зазначенням:

- дати, часу, місця порушення і підстави для тимчасового затримання та доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;

- посади, місця роботи, прізвища, імені та по батькові особи, яка приймає рішення про тимчасове затримання і доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;

- типу, марки, державного реєстраційного номера, переліку візуальних недоліків та пошкоджень транспортного засобу, що тимчасово затримується і доставляється на спеціальний майданчик чи стоянку;

- найменування, місцезнаходження та номера телефону підприємства, установи або організації, які доставляють транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку, державного реєстраційного номера евакуатора;

- адреси місця зберігання транспортного засобу;

- посади, прізвища, імені та по батькові особи, яка виконує роботи з доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Зазначений акт підписують присутні під час його складання особи: особа, яка прийняла рішення про тимчасове затримання транспортного засобу, особа, що виконує роботи з доставлення такого засобу на спеціальний майданчик чи стоянку, два свідки, а також водій і страховий комісар у разі їх присутності.

До акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу за можливості **додається** фотографія транспортного засобу, що підлягає тимчасовому затриманню, і перелік речей, які перебувають у ньому.

У разі коли водій, що вчинив правопорушення, присутній під час тимчасового затримання транспортного засобу і порушення неможливо усунути на місці в максимально короткий строк, поліцейський оформляє протокол про адміністративне правопорушення. У протоколі робиться відповідний запис про тимчасове затримання транспортного засобу із зазначенням інформації про складення акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, що долучається до протоколу, а у випадках, передбачених [Кодексом України про адміністративні правопорушення](#), вносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу.

Якщо правопорушення може бути усунуто водієм у максимально короткий строк, поліцейський не проводить тимчасове затримання транспортного засобу і оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених [Кодексом України про адміністративні правопорушення](#), вносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу. При цьому акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, якщо його вже складено, долучається до рапорту поліцейського про факт появи водія на місці правопорушення в момент виконання робіт із завантаження транспортного засобу.

5. У разі коли доставити транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку неможливо, поліцейський проводить його затримання шляхом блокування з дотриманням, умов безпеки дорожнього руху.

6. У разі відсутності водія, транспортний засіб якого доставляється на спеціальний майданчик чи стоянку або блокується, поліцейський залишає на місці, де був автомобіль, або під його склоочисниками повідомлення про тимчасове затримання транспортного засобу та необхідність прибуття такого водія до територіального органу Національної поліції для оформлення протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення.

Форма повідомлення про тимчасове затримання транспортного засобу затверджується МВС.

7. Розблокування транспортного засобу здійснюється поліцейським після складення протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення.

8. Про місце зберігання тимчасово затриманого транспортного засобу поліцейський повідомляє водієві під час складання протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення, а в разі його відсутності - до чергової частини територіального органу Національної поліції. Про тимчасове затримання транспортного засобу боржника поліцейський повідомляє державному виконавцю протягом трьох діб.

10. Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більш як на три дні з дати такого затримання.

Строк затримання транспортного засобу обчислюється з моменту винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення, складення протоколу про адміністративне правопорушення або акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, а строк зберігання - з моменту доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

11. Водій, власник (співвласник) тимчасово затриманого транспортного засобу, крім транспортного засобу боржника, що перебуває на спеціальному майданчику чи стоянці, має право доступу до нього в присутності особи, відповідальної за зберігання такого транспортного засобу.

12. Повернення тимчасово затриманого транспортного засобу, який зберігається на спеціальному майданчику чи стоянці, здійснюється за письмовим зверненням його водія, власника (співвласника) за умови оплати ним витрат, пов'язаних з транспортуванням та зберіганням такого транспортного засобу, та пред'явлення відповідної постанови у справі про адміністративне правопорушення або протоколу про адміністративне правопорушення у разі їх складення.

Повернення тимчасово затриманого транспортного засобу боржника, який зберігається на спеціальному майданчику чи стоянці, здійснюється за вимогою державного виконавця.

13. За транспортування і зберігання транспортного засобу на спеціальному майданчику чи стоянці справляється плата у встановленому спільним наказом МВС, Мінфіну та Мінекономіки [розмірі](#).

14. На спеціальному майданчику і стоянці ведеться в установленому МВС порядку облік прийняття і видачі тимчасово затриманих транспортних засобів.

15. Спори, пов'язані із шкодою, що заподіяна тимчасово затриманому транспортному засобу і майну, яке перебуває в ньому, під час транспортування або зберігання на спеціальному майданчику чи стоянці, розв'язуються в установленому законодавством порядку.

7.9. Порядок тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення, затверджений постановою КМУ від 17.12.2008 № 1086 із змінами на 28.10.2015

1. Цей Порядок визначає процедуру тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення.

2. Тимчасове вилучення посвідчення водія на транспортний засіб здійснюється поліцейським.

3. Посвідчення водія тимчасово вилучається за наявності підстав вважати, що водієм вчинено правопорушення, передбачене Кодексом України про адміністративні правопорушення, за яке може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом.

4. У разі вчинення правопорушення, за яке передбачено накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом, складається протокол про адміністративне правопорушення у двох примірниках і тимчасово вилучається посвідчення водія, про що робиться запис у протоколі.

5. До винесення судом постанови у справі про адміністративне правопорушення та набрання нею законної сили поліцейський видає водієві тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом строком не більше ніж на три місяці з дати вилучення посвідчення. Форма зазначеного тимчасового дозволу затверджується МВС.

6. Тимчасово вилучене посвідчення повертається водієві:

- за заявою водія у разі, коли суд не прийняв у тримісячний строк рішення про позбавлення водія права керування транспортним засобом або не розглянув у встановлений законом строк справу про адміністративне правопорушення;

- після виконання водієм постанови суду про накладення адміністративного стягнення або подання до територіального органу Національної поліції копії постанови суду про закриття справи (крім випадків, коли справу про адміністративне правопорушення за тим самим фактом закрито у зв'язку з передачею матеріалів прокурору або органу досудового розслідування);

- у разі винесення судом постанови про позбавлення водія права керування транспортним засобом після закінчення визначеного строку позбавлення права керування транспортним засобом та успішного складення в уповноваженому органі МВС теоретичного і практичного іспиту для отримання права на керування транспортним засобом відповідної категорії.

11. Вилучене посвідчення водія передається для зберігання до відповідного територіального органу МВС* в установленому МВС порядку.

14. Акт про тимчасове вилучення ліцензійної картки на транспортний засіб та вилучена ліцензійна картка надсилаються у триденний строк до відповідного органу ліцензування господарської діяльності щодо надання

послуг з перевезення пасажирів і небезпечних вантажів автомобільним транспортом в установленому МВС та Мінінфраструктури порядку.

16. Порядок зберігання та повернення вилучених ліцензійних карток визначається органом ліцензування господарської діяльності щодо надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом.

**До створення відповідних територіальних органів МВС вилучене посвідчення водія передається на зберігання територіальним органам Національної поліції. {Порядок доповнено виноскою згідно з Постановою КМ N 888 від 28.10.2015}*

РОЗДІЛ 8. АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ГРОМАДСЬКИЙ ПОРЯДОК І ГРОМАДСЬКУ БЕЗПЕКУ

(витяг з Кодексу України про адміністративні правопорушення)

8.1. Стаття 173. Дрібне хуліганство

Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, -

тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Кваліфікуючі ознаки за ст. 173 КУпАП «Дрібне хуліганство»:

Місце вчинення правопорушення: вулиця; парк; сквер; будівля, приміщення; під'їзд житлового будинку; стадіон; дитячий майданчик; громадський транспорт; підземний перехід; зупинка маршрутних транспортних засобів; інше.

Спосіб вчинення правопорушення: нецензурна лайка в громадському місці; образливе чіпляння до громадян; хапання за одяг; насильницьке утримання за руки; демонстративне зривання головного убору; нахабна вимога дати цигарку або пускання в обличчя диму від неї; непристойна пропозиція дівчині; насильницьке вторгнення в громадські місця всупереч забороні певних осіб, які слідкують за порядком; безпідставне порушення спокою громадян телефонними дзвінками; лихослів'я по телефону; співання непристойних пісень; вигуки, свист під час демонстрації кінофільмів; гвалт, крики з хуліганських мотивів біля вікон громадян у нічний час; справляння природних потреб у не відведених для цього місцях; поява у громадському місці в оголеному вигляді; самовільна без потреби зупинка комунального транспорту; нанесення непристойних малюнків на

тротуари, стіни, паркани, двері чи вчинення написів нецензурного змісту; неправдиве повідомлення про смерть родичів, знайомих, якщо це не призвело до тяжких наслідків; інші дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян.

8.2. Стаття 173-2. Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми

Вчинення насильства в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений, непроходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї, -

тягнуть за собою громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин або адміністративний арешт на строк до семи діб.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Кваліфікуючі ознаки за ст. 173-2 КУпАП «Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми»:

Жертва насильства в сім'ї: жінка, співмешканка, дочка, сестра, удочерена, бабуся, онука, невістка, мачуха, падчірка, зять, чоловік, син, онук, співмешканець, дідусь, свекор, вітчим, усиновитель, колишній чоловік, інше, за умови, коли вказані особи проживають як сім'я;

Кривдник: чоловік, співмешканець, син, дідусь, онук, зять, свекор, вітчим, усиновитель, колишній чоловік, жінка, дочка, співмешканка, бабуся, онучка, невістка, мачуха, падчірка, за умови коли вказані особи проживають як сім'я;

Місце вчинення: квартира двір багатоповерхового будинку, приватний будинок, двір приватного будинку, дачний будиночок, правопорушення: вулиця, дитячий майданчик, інше;

Спосіб вчинення:

психологічне насильство : нецензурна лайка, словесна образа, словесна погроза, залякування, ревності, образливі жести, пози, міміка, інтонація, безпідставні докори, зауваження, обвинувачення, інше;

фізичне насильство: образливе чіпляння, хапання за одяг,

насильницьке утримання за руки тощо;

економічне насильство: знищення, пошкодження, псування особистих речей, предметів, прикрас, позбавлення житла, їжі, одягу, заборона працювати, заборона користуватися спільними грошима, примус виконувати тяжку непосильну роботу, відмова піклуватися за малолітніми, неповнолітніми членами родини, відмова піклуватися за старими, інвалідами, інше.

8.3. Стаття 174. Стрільба з вогнепальної, холодної металюної чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогїчними за своїми властивостями металюними снарядами несмертьної дїї в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням установленого порядку

Стрільба з вогнепальної чи холодної металюної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогїчними за своїми властивостями металюними снарядами несмертьної дїї або пневматичної зброї калїбру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду в населених пунктах і в не відведених для цього місцях, а також у відведених місцях з порушенням установленого порядку -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфїскацією зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогїчними за своїми властивостями металюними снарядами несмертьної дїї і бойових припасів або без такої.

Квалїфікуючі ознаки за ст. 174 КУпАП «Стрільба з вогнепальної, холодної металюної чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогїчними за своїми властивостями металюними снарядами несмертьної дїї в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням установленого порядку»:

Місце вчинення правопорушення: населений пункт: місто, селище, село. В населених пунктах: вулиця, парк, сквер, будівля, приміщення, під'їзд житлового будинку, двір багатоповерхового будинку, двір приватного будинку, дитячий майданчик, інше;

Спосіб вчинення правопорушення: стрільба з вогнепальної зброї, стрільба з холодної металюної зброї, стрільба з пневматичної зброї калїбру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, стрільба з пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогїчними за своїми властивостями

метальними снарядами несмертельної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або стрільба з порушенням установленого порядку.

Предмет правопорушення: бойова нарізна армійських зразків або виготовлена за спеціальним замовленням, спортивна великокаліберна (калібру 7,62 мм і більше) та малокаліберна, мисливська нарізна (в тому числі малокаліберна), гладкоствольна вогнепальна зброя, холодна метальна зброя (арбалети), та пневматична зброя калібру понад 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, придатна для ведення стрільби.

Не є предметом правопорушення: пневматична зброя калібру менш ніж 4,5 мм та швидкістю польоту кулі менше 100 метрів за секунду, газові пістолети та револьвери, сигнальні, стартові, будівельні пістолети, ракетниці, вибухові пакети та інші імітаційно-піротехнічні та освітлювальні засоби.

Відведені місця для стрільби: стрілецькі тири, стрілецько-стендові комплекси, стрільбища, інші відведені для стрільби місця (ст. 27 Закон України «Про вогнепальну зброю цивільного призначення» в редакції від 23.12.2014 р.).

Стрільба з порушенням встановленого порядку: виконання стрільб із невідповідної та неприведеної до нормального стрільби зброї, стрільба із порушенням заходів безпеки та ін.

8.4. Стаття 175-1. Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях

Куріння тютюнових виробів у місцях, де це заборонено законом, а також в інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради, -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, -

тягне за собою накладення штрафу від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Кваліфікуючі ознаки за ст. 175 – 1 КУпАП «Куріння тютюнових виробів у заборонених місцях»:

Місце вчинення правопорушення: заклад охорони здоров'я, навчальний заклад, спортивні споруди, заклади, підприємства та організації культури, зали чекання пасажирів на залізничних, авто- і аеровокзалах, вагон поїзда, автобус, таксі, трамвай, тролейбус,

метрополітен, ліфт жилих будинків, дитячий майданчик, інше (ст. 13 Закон України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» від 22.09.2005 р.);

Спосіб вчинення правопорушення: куріння тютюнових виробів (дії, що призводять до згорання тютюнових виробів, у результаті чого утворюється тютюновий дим, який виділяється в повітря та вдихається особою, яка їх курить).

Тютюнові вироби: сигарети з фільтром або без фільтру, цигарки, сигари, сигарили, а також люльковий, нюхальний, смоктальний, жувальний тютюн, махорка та інші вироби з тютюну чи його замінників для куріння, нюхання, смоктання чи жування.

8.5. Стаття 178. Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді

Розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в інших заборонених законом місцях, крім підприємств торгівлі і громадського харчування, в яких продаж пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв на розлив дозволена відповідним органом місцевого самоврядування, або поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль, -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалась адміністративному стягненню за розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або появу в громадських місцях у п'яному вигляді, -

тягнуть за собою накладення штрафу від шести до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до тридцяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Кваліфікуючі ознаки за ст. 178 КУпАП «Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях у п'яному вигляді»:

Місце вчинення правопорушення: заклади охорони здоров'я, навчально та освітньо-виховні заклади, громадський транспорт, зупинка транспорту, підземні переходи, заклади культури, вулиця, парк, сквер, будівля, приміщення, під'їзд житлового будинку, інше (Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 19.12.1995 р.)

Спосіб вчинення правопорушення: розпивання пива, розпивання алкогольних напоїв, розпивання слабоалкогольних напоїв, поява в громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль;

Перелік напоїв, які не можна розпивати в громадських місцях:

Пиво: насичений діоксидом вуглецю пінистий напій, отриманий під час бродіння охмеленого суслу пивними дріжджами, що належить до товарної групи УКТ ЗЕД за кодом 2203;

алкогольні напої: продукти, одержані шляхом спиртового бродіння цукровмісних матеріалів або виготовлені на основі харчових спиртів з вмістом спирту етилового понад 1,2 відсотка об'ємних одиниць, які зазначені у товарних позиціях 2204, 2205, 2206, 2208 згідно з УКТ ЗЕД, а також з вмістом спирту етилового 8,5 відсотка об'ємних одиниць та більше, які зазначені у товарних позиціях 2103 90 30 00, 2106 90 згідно з УКТ ЗЕД (горілка, коньяк, віскі, вино, самогон чи інших алкогольних напоїв домашнього виготовлення) ;

слабоалкогольні напої: алкогольні напої з вмістом етилового спирту від 1,2 до 8,5 відсотка об'ємних одиниць та екстрактивних речовин не більш як 14,0 г на 100 куб. см, виготовлені на основі водно-спиртової суміші з використанням інгредієнтів, напівфабрикатів та консервантів, насичені чи ненасичені діоксидом вуглецю;

Заборонені законом місця для розпивання: заклади охорони здоров'я, навчально та освітньо-виховні заклади, громадський транспорт, зупинка транспорту, підземні переходи, заклади культури, закриті спортивні споруди, ліфти, таксофони, спортивні майданчики, приміщення органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших державних установ;

Громадське місце: частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, в тому числі під'їзди, а також підземні переходи, стадіони;

П'яний вигляд: запах алкоголю з рота, порушена координація рухів, нестійкість, хитка хода, безцільно стоїть чи безцільно пересувається з місця на місце, непристойні висловлювання або жести, грубі вигуки (Наказ МВС, МОЗ, Мінюст України № 114/38/15 -36 -18 від 24.02.95 «Про затвердження Інструкції про порядок направлення громадян для огляду на стан сп'яніння в заклади охорони здоров'я та проведення огляду з використанням технічних

засобів»).

8.6. Стаття 185. Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця

Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку -

тягне за собою накладення штрафу від восьми до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Кваліфікуючі ознаки статті 185. Злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця

Місце вчинення: заклади охорони здоров'я, навчально та освітньо-виховні заклади, громадський транспорт, зупинка транспорту, підземні переходи, заклади культури, вулиця, парк, сквер, будівля, приміщення, під'їзд житлового будинку, інше.

Спосіб вчинення: пасивні дії (бездіяльність), ігнорування неодноразово повторених, наполегливих законних вимог або розпоряджень поліцейського, при виконанні ним службових обов'язків або членів громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку, а так само відмова, виражена у зухвалій формі, що свідчить про явну зневагу до осіб, які охороняють громадський порядок.

Примітка: Адміністративна відповідальність за ст. 185 КУпАП настає за відсутності застосування фізичної сили з боку винної особи (п.7 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 червня 1992р. № 8 «Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність судів і працівників правоохоронних органів»).

РОЗДІЛ 9. ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ.

(витяг із Кримінального кодексу України)

9.1. Стаття 36. Необхідна оборона

1. Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

2. Кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади.

3. Перевищенням меж необхідної оборони визнається умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту. Перевищення меж необхідної оборони тягне кримінальну відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 цього Кодексу.

4. Особа не підлягає кримінальній відповідальності, якщо через сильне душевне хвилювання, викликане суспільно небезпечним посяганням, вона не могла оцінити відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обстановці захисту.

5. Не є перевищенням меж необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для відвернення протиправного насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає.

9.2. Стаття 37. Уявна оборона

1. Уявною обороною визнаються дії, пов'язані із заподіянням шкоди за таких обставин, коли реального суспільно небезпечного посягання не було, і особа, неправильно оцінюючи дії потерпілого, лише помилково припускала наявність такого посягання.

2. Уявна оборона виключає кримінальну відповідальність за заподіяну шкоду лише у випадках, коли обстановка, що склалася, давала особі достатні підстави вважати, що мало місце реальне посягання, і вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати помилковості свого припущення.

3. Якщо особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати помилковості свого припущення, але при цьому перевищила межі захисту, що дозволяються в умовах відповідного реального посягання, вона підлягає кримінальній відповідальності як за перевищення меж необхідної оборони.

4. Якщо в обстановці, що склалася, особа не усвідомлювала, але могла усвідомлювати відсутність реального суспільно небезпечного посягання, вона підлягає кримінальній відповідальності за заподіяння шкоди через необережність.

9.3. Стаття 38. Затримання особи, що вчинила злочин

1. Не визнаються злочинними дії потерпілого та інших осіб безпосередньо після вчинення посягання, спрямовані на затримання особи, яка вчинила злочин, і доставлення її відповідним органам влади, якщо при цьому не було допущено перевищення заходів, необхідних для затримання такої особи.

2. Перевищенням заходів, необхідних для затримання злочинця, визнається умисне заподіяння особі, що вчинила злочин, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці затримання злочинця. Перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, має наслідком відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 цього Кодексу.

9.4. Стаття 39. Крайня необхідність

1. Не є злочином заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності.

2. Перевищенням меж крайньої необхідності є умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода.

3. Особа не підлягає кримінальній відповідальності за перевищення меж крайньої необхідності, якщо внаслідок сильного душевного хвилювання, викликаного небезпекою, що загрозувала, вона не могла оцінити відповідність заподіяної шкоди цій небезпеці.

9.5. Стаття 40. Фізичний або психічний примус

1. Не є злочином дія або бездіяльність особи, яка заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам, вчинена під безпосереднім впливом фізичного примусу, внаслідок якого особа не могла керувати своїми вчинками.

2. Питання про кримінальну відповідальність особи за заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо ця особа зазнала фізичного примусу, внаслідок якого вона зберігала можливість керувати своїми діями, а також психічного примусу, вирішується відповідно до положень статті 39 цього Кодексу.

9.6. Стаття 41. Виконання наказу або розпорядження

1. Дія або бездіяльність особи, що заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам, визнається правомірною, якщо вона була вчинена з метою виконання законного наказу або розпорядження.

2. Наказ або розпорядження є законними, якщо вони віддані відповідною особою в належному порядку та в межах її повноважень і за змістом не суперечать чинному законодавству та не пов'язані з порушенням конституційних прав та свобод людини і громадянина.

3. Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка відмовилася виконувати явно злочинний наказ або розпорядження.

4. Особа, що виконала явно злочинний наказ або розпорядження, за діяння, вчинені з метою виконання такого наказу або розпорядження, підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах.

5. Якщо особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати злочинного характеру наказу чи розпорядження, то за діяння, вчинене з метою виконання такого наказу чи розпорядження, відповідальності підлягає тільки особа, що віддала злочинний наказ чи розпорядження.

9.7. Стаття 42. Діяння, пов'язане з ризиком

1. Не є злочином діяння (дія або бездіяльність), яке заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, якщо це діяння було вчинене в умовах виправданого ризику для досягнення значної суспільно корисної мети.

2. Ризик визнається виправданим, якщо мету, що була поставлена, не можна було досягти в даній обстановці дією (бездіяльністю), не поєднаною з ризиком, і особа, яка допустила ризик, обґрунтовано розраховувала, що вжиті нею заходи є достатніми для відвернення шкоди правоохоронюваним інтересам.

3. Ризик не визнається виправданим, якщо він завідомо створював загрозу для життя інших людей або загрозу екологічної катастрофи чи інших надзвичайних подій.

РОЗДІЛ 10. ПОРЯДОК НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ОСОБАМ ПРИ НЕВІКЛАДНИХ ВИПАДКАХ

(витяг з наказу МВС України №398 від 16.06.2014 р. «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах»).

10.1. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при раптовій зупинці серця:

1) перед наданням допомоги переконатися у відсутності небезпеки;
2) визначити наявність свідомості - обережно потрясти постраждалого за плече та голосно звернутися до нього, наприклад «З Вами все гаразд? Як Ви себе почуваєте?»;

3) якщо постраждалий реагує:

- а) якщо постраждалому нічого не загрожує, залишити його в попередньому положенні;
- б) з'ясувати характер події, що сталася;
- в) викликати бригаду екстреної медичної допомоги;
- г) повідомити диспетчеру інформацію про постраждалого відповідно до його запитань та виконати його вказівки;
- г) забезпечити нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

4) якщо постраждалий не реагує:

- а) звернутися до осіб, які поряд, за допомогою;
- б) якщо постраждалий лежить на животі, повернути його на спину та відновити прохідність дихальних шляхів. Якщо механізмом травми було падіння з висоти, вважати, що у постраждалого є травма в шийному відділі хребта;
- в) відновити прохідність дихальних шляхів, визначити наявність дихання за допомогою прийому: «чути, бачити, відчувати». Наявність дихання визначати протягом 10 секунд. Якщо виникли сумніви, що є дихання, вважати, що дихання відсутнє;

5) якщо постраждалий дихає, при відсутності свідомості:

- а) перемістити постраждалого в стабільне положення;
- б) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- в) забезпечити нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

б) якщо дихання відсутнє:

- а) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- б) розпочати проведення серцево-легеневої реанімації:
 - виконати 30 натискань на грудну клітку глибиною не менше 5 см (не більше 6 см), з частотою 100 натискань (не більше 120) за хвилину;
 - виконати 2 вдихи з використанням маски-клапану, дихальної маски тощо. При відсутності захисних засобів можна не виконувати штучне дихання, а проводити тільки натискання на грудну клітку. Виконання двох вдихів повинно тривати не більше 5 секунд;
 - після двох вдихів продовжити натискання на грудну клітку відповідно до наведеної схеми у цьому підпункті;
- 7) змінювати особу, що проводить натискання на грудну клітку, кожні 2 хвилини;
- 8) припинити проведення серцево-легеневої реанімації до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги при відновленні у постраждалого дихання, рухової активності.

10.2. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при серцевому нападі:

- 1) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги, пояснити диспетчеру причину виклику;

- 2) перемістити постраждалого на спину чи надати зручне для нього положення;
- 3) розстібнути одяг у постраждалого;
- 4) забезпечити надходження свіжого повітря в приміщення;
- 5) запитати у постраждалого про прийом фармакологічних препаратів, які рекомендовані його лікуючим лікарем. У випадку їх наявності – допомогти прийняти постраждалому ліки;
- 6) при можливості дати постраждалому розжувати таблетку аспірину (незалежно від прийому інших препаратів) за умови відсутності у нього алергічної реакції;
- 7) забезпечити постійний нагляд за постраждалим;
- 8) при втраті свідомості здійснювати послідовність дій, передбачених Порядком надання домедичної допомоги постраждалим при раптовій зупинці серця.

10.3. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на пошкодження хребта:

- 1) переконатися у відсутності небезпеки;
- 2) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості та дихання;
- 3) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 4) якщо у постраждалого відсутнє дихання - відновити прохідність дихальних шляхів, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;
- 5) **якщо постраждалий у свідомості та його місцезнаходження безпечне:**
 - а) зафіксувати шийний відділ хребта за допомогою шийного комірця або іншим методом (м'яка шина, ручна фіксація);
 - б) залишити у початковому положенні;
 - в) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;
 - г) вкрити постраждалого термопокривалом/ковдрою;
 - д) забезпечити психологічну підтримку;
- 6) **якщо місце події небезпечне:**
 - а) зафіксувати шийний відділ хребта за допомогою шийного комірця або іншим методом (м'яка шина, ручна фіксація);
 - б) перемістити постраждалого на довгу транспортувальну дошку або тверду рівну поверхню (щит, двері тощо);
 - в) зафіксувати постраждалого на довгій транспортувальній дошці перед транспортуванням;
 - г) вкрити постраждалого термопокривалом/ковдрою;
 - д) перемістити постраждалого в безпечне місце;
 - е) провести повторний огляд;
 - є) надати домедичну допомогу постраждалому залежно від наявних пошкоджень (пов'язки, фіксація переломів тощо);

- ж) надати психологічну підтримку;
- з) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.

10.4. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на травму голови (черепно-мозкова травма):

- 1) переконатися у відсутності небезпеки;
- 2) зафіксувати шийний відділ хребта (шийний комірець, м'яка шина, фіксація руками);
- 3) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості, дихання;
- 4) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 5) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;

б) якщо у постраждалого відсутні рани в області голови та інші пошкодження:

- а) вкрити постраждалого термопокривалом/ковдрою;
- б) підтримати постраждалого психологічно;
- в) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- г) при погіршенні стану постраждалого зателефонувати до диспетчера екстреної медичної допомоги, дотримуватись його рекомендацій;
- д) за наявності небезпеки евакуювати постраждалого на довгій транспортувальній дошці;

7) якщо у постраждалого наявні рани в області голови та інші пошкодження:

- а) накладити пов'язки на рани;
- б) вкрити постраждалого термопокривалом/ковдрою;
- в) підтримати постраждалого психологічно;
- г) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- г) при погіршенні стану постраждалого зателефонувати до диспетчера екстреної медичної допомоги, дотримуватись його рекомендацій;
- д) за наявності небезпеки евакуювати постраждалого на довгій транспортувальній дошці.

10.5. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на пошкодження живота:

- 1) переконатися у відсутності небезпеки;
- 2) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості, дихання;
- 3) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 4) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;

5) при закритій травмі живота:

- а) надати постраждалому зручне положення;
- б) за наявності ознак шоку надати постраждалому протишокове положення;
- в) вкрити постраждалого термопокривалом/ковдрою;
- г) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- д) при погіршенні стану постраждалого до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги зателефонувати до диспетчера екстреної медичної допомоги;

б) при проникаючій травмі живота:

- а) надати постраждалому зручне положення;
- б) за наявності ознак шоку надати постраждалому протишокове положення;
- в) накласти чисту, стерильну пов'язку на рану та зафіксувати її за допомогою лейкопластиру;
- г) не вправляти внутрішні органи в черевну порожнину;
- д) не виймати з рани сторонні предмети;
- е) вкрити постраждалого термопокривалом/ковдрою;
- є) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.

10.6. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на травму грудної клітки:

- 1) переконатися у відсутності небезпеки;
- 2) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості, дихання;
- 3) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 4) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати серцево-легеневу реанімацію;

5) при проникаючій травмі грудної клітки:

- а) попросити постраждалого зробити глибокий видих;
- б) накласти на рану чисту, стерильну серветку та матеріал, який не пропускає повітря (наприклад, шматок поліетиленового пакета, пластикова обгортка тощо);
- в) зафіксувати пов'язку лейкопластиром, залишивши один її край вільним;
- г) при вогнепальному пораненні грудної клітки перевірити місце можливого виходу кулі. Якщо виявлено другий отвір, накласти пов'язку, як описано вище, та зафіксувати її з усіх боків;
- д) надати постраждалому напівсидяче положення;
- е) вкрити постраждалого термопокривалом/покривалом;
- є) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

б) якщо у постраждалого закрита травма грудної клітки:

- а) надати постраждалому напівсидяче положення;
- б) вкрити постраждалого термопокривалом/покривалом;
- в) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

10.7. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при рані кінцівки, в тому числі ускладненій кровотечею;

- 1) переконатися у відсутності небезпеки;
- 2) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості, дихання;
- 3) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 4) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;

5) якщо у постраждалого наявна рана без кровотечі:

- а) одягнути рукавички;
- б) надати кінцівці підвищеного положення;
- в) накласти на рану чисту, стерильну серветку;
- г) накласти на рану бинтову пов'язку;
- г) при необхідності надати постраждалому протишокове положення;
- д) вкрити постраждалого термопокривалом/покривалом;
- е) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

б) якщо у постраждалого наявна рана з ознаками артеріальної кровотечі:

- а) одягнути рукавички;
- б) накласти на рану чисту, стерильну серветку та здійснити тиск безпосередньо на рану;
- в) надати кінцівці підвищеного положення;
- г) якщо кровотеча не зупинена, накласти на рану пов'язку, що тисне, та при можливості одночасно здійснити притиснення артерії на відстані;
- г) якщо кровотеча не зупинена, накласти джгут;
- д) надати постраждалому протишокове положення;
- е) вкрити постраждалого термопокривалом/покривалом;
- е) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

7) якщо у постраждалого рана з ознаками венозної кровотечі:

- а) одягнути рукавички;
- б) накласти на рану чисту, стерильну серветку та здійснити тиск безпосередньо на рану;
- в) надати кінцівці підвищеного положення;
- г) якщо кровотеча не зупинена, накласти на рану пов'язку;
- д) надати постраждалому протишокове положення;
- е) вкрити постраждалого термопокривалом/покривалом;

є) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

10.8. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при травматичній ампутації:

- 1) переконатися у відсутності небезпеки;
- 2) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості, дихання;
- 3) викликати бригаду (екстреної) швидкої медичної допомоги;
- 4) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;
- 5) за наявності артеріальної кровотечі накладити джгут;
- 6) накладити чисту, стерильну пов'язку на культю;
- 7) надати постраждалому протишокове положення;
- 8) знерухомити культю;
- 9) вкрити постраждалого термопокривалом/покривалом;
- 10) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 11) знайти ампутовану частину тіла;
- 12) завернути ампутовану частину тіла в стерильну марлю/чисту тканину;
- 13) помістити ампутовану частину в поліетиленовий пакет (по можливості видалити з нього повітря);
- 14) помістити пакет в ємність, заповнену холодною водою/льодом.

10.9. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при позиційному стисканні м'яких тканин:

- 1) переконатися у відсутності небезпеки;
- 2) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості, дихання;
- 3) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 4) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;
- 5) якщо постраждалий у свідомості:**
 - а) виконати фіксацію шийного відділу хребта;
 - б) з'ясувати час стискання частини тіла;
 - в) якщо з моменту стискання пройшло менше ніж 10 хвилин, звільнити стиснену частину тіла;
 - г) при можливості обробити рани, іммобілізувати ушкоджену кінцівку та виконати інші маніпуляції залежно від наявних пошкоджень;
 - д) за наявності ознак шоку надати постраждалому протишокове положення;
 - е) вкрити постраждалого термопокривалом/покривалом;

- є) якщо з моменту стискання пройшло більше ніж 10 хвилин, дочекатися приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- ж) підтримати постраждалого психологічно;
- б) якщо постраждалий без свідомості, але в нього наявне правильне дихання і не відомо скільки часу пройшло з моменту стискання, вважати, що пройшло більше ніж 10 хвилин;
- 7) у випадку, коли необхідно терміново евакуювати постраждалого, але з моменту стискання пройшло більше ніж 10 хвилин, перед звільненням стиснутої частини тіла накласти джгут;
- 8) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

10.10. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на шок:

- 1) переконатися у відсутності небезпеки;
- 2) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості, дихання;
- 3) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 4) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;
- 5) усунути причину виникнення шокowego стану: зупинити кровотечу, іммобілізувати перелом тощо;
- б) надати постраждалому протишокове положення:
 - а) перевести постраждалого в горизонтальне положення;
 - б) покласти під ноги постраждалого ящик, валик з одягу тощо таким чином, щоб ступні ніг знаходились на рівні його підборіддя;
 - в) підкласти під голову постраждалого одяг/подушку;
 - г) вкрити постраждалого термопокривалом/покривалом;
- 7) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.

10.11 Порядок надання домедичної допомоги при наявності декількох постраждалих:

- 1) переконатися у відсутності небезпеки;
- 2) визначити причину надзвичайної ситуації та повідомити службу екстреної (швидкої) медичної допомоги та інші служби, чітко описати ситуацію та місце події;
- 3) визначити кількість постраждалих, залучити до надання допомоги осіб, які поряд;
- 4) якщо постраждалих декілька та вони не потребують надання домедичної допомоги:**
 - а) евакуювати постраждалих з місця пригоди у безпечне місце;
 - б) забезпечити постійний нагляд за постраждалими до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

в) надати постраждалим психологічну підтримку;

5) якщо постраждалих декілька і частина з них потребує надання домедичної (медичної) допомоги:

а) голосно запитати: «Хто може ходити?»;

б) вивести постраждалих, які можуть ходити, в безпечне місце;

в) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

г) на місці події надати допомогу постраждалим, які її потребують: зосередитись на зупинці інтенсивної кровотечі; забезпечити всім постраждалим фіксацію шийного відділу хребта; іммобілізувати переломи кінцівок;

д) при можливості евакуювати постраждалих на довгій транспортувальній дошці з місця події.

10.12 Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на гостре отруєння невідомою речовиною:

1) переконатися у відсутності небезпеки;

2) при огляді місця події звернути увагу на ознаки, які можуть свідчити про гостре отруєння: неприємний різкий запах, полум'я, дим, відкриті чи перекинуті ємності, ємності з-під ліків та алкогольних напоїв, відкрита аптечка, використані шприци тощо;

3) уточнити, що саме та в якій кількості приймав постраждалий;

4) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості, дихання;

5) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;

6) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;

7) якщо постраждалий без свідомості, але у нього збережене нормальне дихання, перевести постраждалого в стабільне положення. Забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

8) якщо постраждалий перебуває в свідомості та відомо, що отрута була прийнята перорально (через рот), промити шлунок «ресторанним» або блювотним методом до отримання чистих промивних вод: дорослому необхідно випити 500-700 мл (2-3 стакани) чистої, холодної (18°C) води, потім необхідно викликати блювоту; повторювати промивання до отримання чистих промивних вод;

9) після промивання шлунка дати постраждалому ентеросорбент (наприклад, до 50 грам активованого вугілля) та проносне (дорослим - 50 мл вазелінового масла). Однак, при отруєнні припікаючими речовинами (наприклад, бензином) та порушенні/відсутності свідомості забороняється викликати блювоту у постраждалого;

10) при потраплянні отруйної речовини в очі та/або на шкіру промити уражену ділянку великою кількістю чистої, холодної (18°C) води. За

наявності хімічних опіків (після промивання водою) накладити стерильну пов'язку на місце опіку;

11) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.

10.13.Порядок надання психологічної підтримки постраждалим при надзвичайній ситуації:

1) надавати психологічну підтримку в безпечному місці;

2) характерні ознаки психологічних розладів: втрата фізичної сили; безглуздий і хаотичний руховий неспокій; відчуття виснаженості та нереальності; емоційна віддаленість від оточення, рідних; почуття провини; ворожі дії до оточуючих;

3) вивести постраждалого за межі місця пригоди та ізолювати його від надлишкової уваги оточуючих;

4) заспокоїти постраждалого, сказати, що Ви прийшли, щоб надати допомогу, що будете поруч та не залишите його до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

5) постійно підтримувати візуальний контакт з постраждалим;

6) спілкуватись з постраждалим спокійно, адекватно оцінюючи його побажання та дії;

7) при розмові уникати слів, які можуть викликати відчуття провини у постраждалого;

8) відволікати його від негативних думок та намірів;

9) переконати постраждалого, що необхідна допомога буде надана вчасно та професійно;

10) при можливості накрити постраждалого ковдрою;

11) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.

10.14.Порядок надання домедичної допомоги постраждалим з опіками:

1) переконатися у відсутності небезпеки;

2) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості, дихання;

3) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;

4) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;

5) якщо у постраждалого опіки першого і/або другого ступеня:

а) охолодити місце опіку прохолодною водою;

б) після охолодження накрити пошкоджену ділянку чистою вологою серветкою;

в) не слід спеціально проколювати пухирі; якщо пухирі розірвались, накладити чисту, стерильну пов'язку;

б) якщо у постраждалого опіки третього і/або четвертого ступеня:

- а) накрити місце опіку чистою, стерильною серветкою;
- б) за наявності ознак шоку надати постраждалому протишокове положення;
- 7) не використовувати при опіках мазі, гелі та інші засоби до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 8) при опіках, викликаних хімічними речовинами, місце враження постійно промивати чистою водою кімнатної температури до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 9) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.

10.15. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим з переохолодженням/відмороженням:

- 1) переконатися у відсутності небезпеки;
- 2) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості, дихання;
- 3) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
- 4) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;
- 5) при можливості усунути дію холоду: перемістити постраждалого в тепле приміщення, зняти мокрий одяг. Взуття та одяг знімати обережно, без зусиль, щоб не ушкодити вражені ділянки тіла (краще розрізати взуття та одяг);
- 6) якщо постраждалий у свідомості, зігріти його: проводити загальне зігрівання постраждалого, з цією метою слід давати постраждалому безалкогольні гарячі напої. Не рекомендується інтенсивне розтирання і масаж відмороженої частини тіла;
- 7) накласти на ушкоджену ділянку чисту пов'язку;
- 8) забезпечити нерухомість переохолоджених пальців, кистей і стоп. При необхідності виконати іммобілізацію за допомогою імпровізованих або стандартних шин;
- 9) якщо постраждалий без свідомості, але у нього збережене нормальне дихання, перевести у стабільне положення;
- 10) накрити постраждалого термопокривалом/ковдрою;
- 11) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.

10.16. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при утопленні;

- 1) переконатися у відсутності небезпеки;
- 2) якщо постраждалий у воді:**
 - а) кинути рятувальний засіб (рятувальний круг, м'яч тощо);
 - б) підпливаючи до постраждалого, користуватись рятувальним жилетом або іншими засобами, що дозволяють утримуватись на воді (рятувальний круг,

надувний матрац тощо). Підпливати до постраждалого зі спини. При наближенні до постраждалого попросити його заспокоїтись та пояснити, що Ви взмозі надати допомогу;

в) якщо постраждалий без свідомості та перебуває у воді, перевернути його на спину, перевірити наявність дихання;

г) якщо постраждалий дихає, транспортувати його до берега. При витягуванні постраждалого з води при можливості залучати 2-3 особи, фіксувати шийний відділ хребта;

3) на березі у постраждалого без свідомості перевірити наявність дихання;

4) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;

5) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;

б) якщо постраждалий дихає, до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги фіксувати шийний відділ хребта, забезпечити прохідність дихальних шляхів;

7) якщо постраждалий не дихає, не видаляти воду з легень, розпочати серцево-легеневу реанімацію. При наявності автоматичного зовнішнього дефібрилятора – наклеїти електроди, попередньо витерти шкіру грудної клітки;

8) якщо постраждалий у воді і не дихає, швидко транспортувати до берега, натиснення на грудну клітку у воді не ефективно;

9) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

10.17. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при падінні з висоти:

1) переконатися у відсутності небезпеки;

2) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;

3) зафіксувати шийний відділ хребта за допомогою шийного комірця чи руками;

4) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості, дихання;

5) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;

б) за наявності свідомості у постраждалого та відсутності зовнішніх пошкоджень уточнити його основні скарги та висоту падіння;

7) при відсутності небезпеки залишити постраждалого у попередньому положенні до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

8) за наявності у постраждалого інтенсивної зовнішньої кровотечі зупинити її, при цьому уникати зайвих рухів та мінімізувати переміщення постраждалого;

9) при відсутності свідомості та збереженому диханні у постраждалого підтримувати прохідність дихальних шляхів, фіксувати шийний відділ хребта;

10) при положенні постраждалого на животі, відсутності свідомості та підозрі на відсутність дихання фіксувати шийний відділ хребта та перемістити постраждалого на спину;

11) переміщення постраждалого виконувати за допомогою присутніх осіб;

12) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.

10.18. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при дорожньо-транспортних пригодах:

1) переконатися у відсутності небезпеки;

2) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;

3) при можливості заблокувати проїзд дорогою за допомогою свого автомобіля або попереджувальних знаків, наприклад, аварійного трикутника (позаду автомобіля на відстані 50 метрів);

4) якщо автомобіль стоїть під ухилом, заблокувати колеса (каміння, дошки), щоб попередити його рух;

5) якщо двигун продовжує працювати, вимкнути його;

6) залучити оточуючих до надання домедичної допомоги;

7) вважати, що у всіх постраждалих внаслідок дорожньо-транспортних пригод є травма шийного відділу хребта;

8) забезпечити нерухомість голови, шиї та хребта постраждалого за допомогою шийного комірця або руками;

9) в'ясувати у свідків чи постраждалих (якщо це можливо) причини та деталі аварії;

10) надати домедичну допомогу постраждалому відповідно до наявних пошкоджень;

11) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

10.19. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при ураженні електричним струмом та блискавкою:

1) переконатися у відсутності небезпеки;

2) якщо постраждалий перебуває під дією електричного струму, при можливості припинити його дію: вимкнути джерело струму, відкинути електричний провід за допомогою сухої дерев'яної палиці чи іншого електронепровідного засобу;

3) провести огляд постраждалого, визначити наявність свідомості, дихання;

4) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;

- 5) якщо у постраждалого відсутнє дихання, розпочати проведення серцево-легеневої реанімації;
- 6) якщо постраждалий без свідомості, але дихання збережене, надати постраждалому стабільного положення;
- 7) накласти на місця опіку чисті, стерильні пов'язки;
- 8) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги;

10.20. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим без свідомості.

- 1) переконатися у відсутності небезпеки;
- 2) **раптова втрата свідомості у присутності свідків:**
 - а) визначити наявність дихання;
 - б) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
 - в) за відсутності дихання розпочати серцево-легеневу реанімацію;
 - г) за наявності дихання перемістити постраждалого у стабільне положення;
- 3) **постраждалий без свідомості, свідків немає:**
 - а) визначити наявність дихання. Якщо постраждалий лежить на животі, перевернути його на спину, фіксуючи шийний відділ хребта;
 - б) викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги;
 - в) за відсутності дихання розпочати серцево-легеневу реанімацію;
 - г) за наявності дихання провести огляд з метою виявлення наявних травм, за їх відсутності перемістити постраждалого у стабільне положення. За необхідності надати домедичну допомогу відповідно до наявних травм;
- 4) залучати до надання домедичної допомоги свідків;
- 5) при можливості з'ясувати причину виникнення невідкладного стану;
- 6) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги.